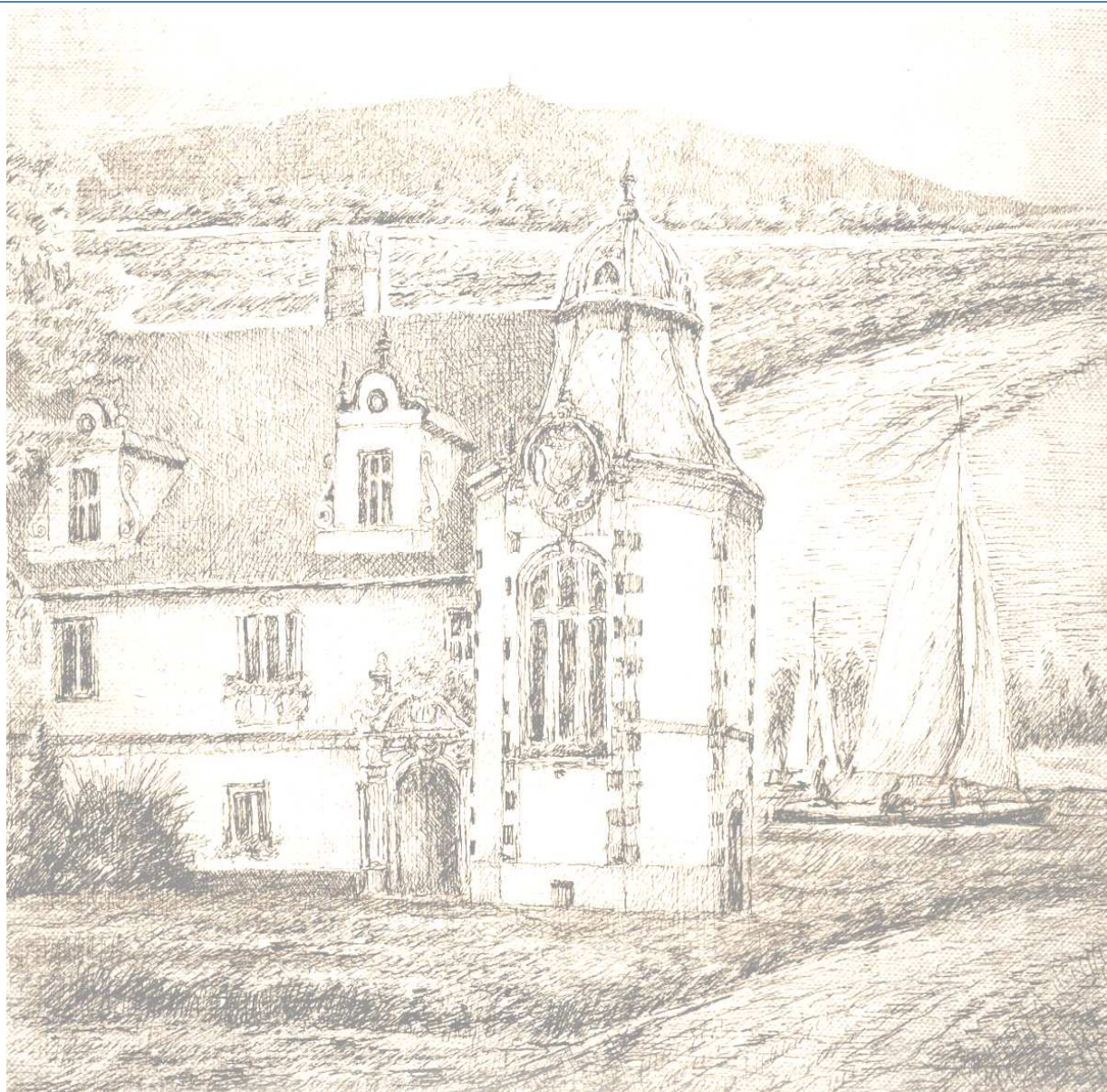

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU WROCŁAWSKIEGO NA LATA 2012 - 2020

Czerwiec 2012 r.

Spis treści

I. PROCES TWORZENIA STRATEGII I JEGO UCZESTNICZY	5
1. PRZEBIEG PRAC NAD STRATEGIĄ	5
2. UCZESTNICZY PROCESU TWORZENIA STRATEGII	7
3. MIEJSCE I ROLA STRATEGII W PROBLEMATYCE ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO	10
II. DIAGNOZA OBECNEGO STANU POWIATU WROCŁAWSKIEGO	15
1. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO-KULTUROWE	15
2. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY	17
3. ZASOBY NATURALNE	19
3.1. UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI, GEOMORFOLOGIA, GEOLOGIA	19
3.2. ZASOBY WODNE.....	19
3.3. SUROWCE MINERALNE	20
3.4. GLEBY	20
3.5. POWIETRZE	20
4. WARUNKI PRZYRODNICZE	21
4.1. KLIMAT	21
4.2. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA SZATY ROŚLINNEJ.....	22
4.3. PARKI KRAJOBRAZOWE	22
4.4. OBSZARY NATURA 2000	23
4.5. POMNIKI PRZYRODY	23
5. LUDNOŚĆ	23
5.1. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA.....	23
5.2. STAN I STRUKTURA ZATRUDNIENIA.....	25
6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	30
6.1. EDUKACJA.....	30
6.1. OCHRONA ZDROWIA.....	41
6.3. OPIEKA I POMOC SPOŁECZNA.....	42
6.4. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	49
6.5. KULTURA I SPORT	55
6.6. TURYSTYKA I REKREACJA	57
7. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	65
7.1. BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE	65
7.2. DROGI I TRANSPORT	67
7.3. ŁĄCZNOŚĆ I TELEKOMUNIKACJA	71
7.4. ZAOPATRZENIE W WODĘ I GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	72
7.5. GOSPODARKA ODPADAMI	74

7.6.	ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ I CIEPŁOWNICTWO	74
7.7.	ZAOPATRZENIE W GAZ.....	75
8.	GOSPODARKA.....	76
8.1.	PODMIOTY GOSPODARCZE W POWIECIE	76
8.2.	ROLNICTWO	77
8.3.	LEŚNICTWO	78
8.4.	HANDEL	78
8.5.	BUDOWNICTWO	79
8.6.	CZYNNIKI WARUNKUJĄCE ROZWÓJ GOSPODARCZY POWIATU.....	80
9.	BUDŻET POWIATU	80
10.	ADMINISTRACJA	85
10.1.	DOSKONALENIE JAKOŚCI ZARZĄDZANIA I USŁUG.....	85
10.2.	E-URZĄD	85
10.3.	WROSIP	86
11.	PARTNERSTWO.....	88
11.1.	ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.....	88
11.2.	WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA	94
<u>III. UWARUNKOWANIA ROZWOJU POWIATU .....</u>		98
1.	ANALIZA SWOT.....	98
1.1.	ŁAD ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY	98
1.2.	ŁAD GOSPODARCZY	99
1.3.	ŁAD SPOŁECZNY	102
1.4.	ŁAD INSTYTUCJONALNO – POLITYCZNY	105
2.	BADANIE ANKIETOWE MIESZKAŃCÓW POWIATU WROCŁAWSKIEGO	106
3.	MISJA I WIZJA PRZYSZŁOŚCI ROZWOJU POWIATU	112
4.	CELE I ZADANIA STRATEGICZNE POWIATU	113
4.1.	ŁAD ŚRODOWISKOWO – PRZESTRZENNY	113
2.2.	ŁAD GOSPODARCZY	115
2.3.	ŁAD SPOŁECZNY	116
4.4.	ŁAD INSTYTUCJONALNO-POLITYCZNY	119
<u>IV. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....</u>		121
1.	MATRYCE POZYCJONOWANIA ZEWNĘTRZNYCH ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA DLA CELÓW STRATEGICZNYCH	122
1.1.	ŁAD ŚRODOWISKOWO - PRZESTRZENNY	122
1.2.	ŁAD GOSPODARCZY	124
1.3.	ŁAD SPOŁECZNY	125
1.4.	ŁAD POLITYCZNO-INSTYTUCJONALNY	128

<u>V. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII</u>	131
1. INSTRUMENTY REALIZACJI	131
1.1. INSTRUMENTY PRAWNE	131
1.2. INSTRUMENTY FINANSOWE	132
2. PODMIOTY ZARZĄDZAJĄCE REALIZACJĄ STRATEGII	132
3. SYSTEM AKTUALIZACJI	133
4. MONITORING I EWALUACJA	134
<u>VI. WYKAZ MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH</u>	135
<u>VII. WYKAZ TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW</u>	136
1. WYKAZ TABEL	136
2. WYKAZ RYSUNKÓW	139
3. WYKAZ WYKRESÓW	139

I. Proces tworzenia strategii i jego uczestnicy

1. Przebieg prac nad strategią

Strategia rozwoju powiatu wrocławskiego powstała w ramach pilotażowego projektu „Decydujmy Razem. Wzmocnienie mechanizmów partycypacyjnych w kreowaniu i wdrażaniu polityk publicznych oraz podejmowaniu decyzji publicznych”, współfinansowanego ze środków UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Priorytet V. Dobre rządzenie, Działanie 5.3 Wsparcie na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki od 1 listopada 2009 r. do 30 czerwca 2014 r.

Projekt jest realizowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, w partnerstwie z sześcioma fundacjami i stowarzyszeniami: Fundacją Fundusz Współpracy, Fundacją Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej, Fundacją Partnerstwo dla Środowiska, Stowarzyszeniem CAL, Fundacją Instytut Spraw Publicznych. Objął swym zasięgiem 108 samorządów, w tym po 3-4 gminy i powiaty z każdego województwa. Jego główny cel to wypracowanie i przetestowanie mechanizmów, dzięki którym administracja publiczna będzie skutecznie współpracować ze społecznością lokalną.

KALENDARIUM PRAC NAD STRATEGIĄ:

Styczeń 2011 r. - Zaproszenie do projektu	Powiat Wrocławski zostaje zaproszony przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej do uczestnictwa w pilotażowym projekcie pn.: „Decydujmy Razem. Wzmocnienie mechanizmów partycypacyjnych w kreowaniu i wdrażaniu polityk publicznych oraz podejmowaniu decyzji publicznych”, współfinansowanym ze środków UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Luty 2011 r. - Przystąpienie do projektu	Podjęcie decyzji o przystąpieniu do projektu, wystosowanie deklaracji uczestnictwa
2 marca 2011 r. - Podpisanie umowy o współpracy	Podpisanie umowy o współpracy w zakresie przeprowadzenia pilotażu wdrożenia mechanizmów partycypacyjnych w kreowaniu i wdrażaniu polityki publicznej „zrównoważony rozwój” w ramach projektu „Decydujmy Razem” pomiędzy Powiatem Wrocławskim a Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej
8 marca 2011 r. - Spotkanie z doradcą projektowym	Robocze spotkanie przedstawiciela najwyższego kierownictwa starostwa i kilku pracowników z doradcą projektowym, przydzielonym powiatowi przez Fundację, w celu wstępnego omówienia harmonogramu przyszłych prac
15 kwietnia 2011 r. - Spotkanie informacyjno-rekrutacyjne	Zorganizowanie spotkania informacyjno-rekrutacyjnego w celu powiadomienia mieszkańców powiatu o przystąpieniu do projektu, jego celach i realizowanym w jego ramach dokumencie. Do udziału w spotkaniu zostali zaproszeni przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu, reprezentanci gmin powiatu wrocławskiego, radni rady powiatu wrocławskiego, najwyższe kierownictwo starostwa, pracownicy starostwa i jednostek organizacyjnych powiatu. Pierwsza rekrutacja do Zespołu Partycypacyjnego, uczestniczącego w budowaniu strategii

<p>Kwiecień – maj 2011 r. - Formowanie Zespołu Partycypacyjnego</p>	<p>Formowanie Zespołu Partycypacyjnego, złożonego z pracowników starostwa powiatowego, przedstawicieli urzędów gmin, jednostek organizacyjnych powiatu, organizacji pozarządowych, radnych rady powiatu wrocławskiego</p>
<p>30 maja 2011 r. - I warsztat strategiczny</p>	<p>Pierwsze spotkanie Zespołu Partycypacyjnego - warsztat; opracowanie ankiety do badania opinii mieszkańców powiatu wrocławskiego; wstęp do analizy SWOT – opracowanie czynników wzmacniających i hamujących zrównoważony rozwój w czterech ładach: środowiskowo-przestrzennym, społecznym, gospodarczym i polityczno-instytucjonalnym</p>
<p>6 lipca 2011 r. - II warsztat strategiczny</p>	<p>Drugie spotkanie Zespołu Partycypacyjnego – warsztat; prezentacja ostatecznej wersji ankiety do badania opinii mieszkańców powiatu wrocławskiego; kontynuacja analizy SWOT – uzupełnienie mocnych i słabych stron oraz opracowanie potencjalnych szans i zagrożeń zrównoważonego rozwoju w czterech ładach</p>
<p>Lipiec – sierpień - Badanie ankietowe mieszkańców powiatu</p>	<p>Przeprowadzenie badania ankietowego opinii mieszkańców powiatu wrocławskiego. Przygotowane arkusze ankietowe wraz z pismami przewodnimi zostały rozesłane w kilku egzemplarzach pocztą do wszystkich sołtysów powiatu wrocławskiego. Po upływie kilku tygodni sołtysi zbierali wypełnione ankiety i przekazywali je do urzędów swoich gmin. Zgromadzone ankiety trafiły następnie do starostwa. Oprócz dystrybucji ankiet za pośrednictwem sołtysów, formularze rozesłano również pocztą elektroniczną do organizacji pozarządowych z terenu powiatu wrocławskiego, a także udostępniono do pobrania na stronie internetowej powiatu: www.powiatwroclawski.pl</p>
<p>Wrzesień 2011 r. - Analiza wyników badania ankietowego</p>	<p>Analiza danych zebranych na podstawie badania ankietowego</p>
<p>22 września 2011 r. - III warsztat strategiczny</p>	<p>Trzecie spotkanie Zespołu Partycypacyjnego – warsztat; prezentacja wyników badania ankietowego mieszkańców powiatu; opracowanie misji i wizji oraz najważniejszych problemów powiatu</p>
<p>13 października 2011r. - IV warsztat strategiczny</p>	<p>Czwarte spotkanie Zespołu Partycypacyjnego – warsztat; opracowanie celów strategicznych, celów operacyjnych oraz zadań strategicznych w podziale na cztery łady oraz na dziedziny</p>
<p>16 listopada 2011r. - Powołanie Zespołu ds. strategii rozwoju powiatu wrocławskiego na lata 2012-2020</p>	<p>Spotkanie wewnętrzne przedstawicieli wydziałów starostwa powiatowego i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu; powołanie zarządzeniem starosty Zespołu ds. strategii rozwoju powiatu wrocławskiego na lata 2012-2020; podział prac nad opracowywaniem materiałów do strategii</p>
<p>Listopad 2011 r. - Przygotowanie dokumentu strategii</p>	<p>Przygotowanie dokumentu przez Wydział Promocji, Rozwoju i Współpracy Zagranicznej na podstawie tematycznych materiałów cząstkowych przygotowanych przez członków ww. Zespołu</p>

<p>28 listopada 2011 r. - V warsztat strategiczny</p>	<p>Piąte spotkanie Zespołu Partycypacyjnego – warsztat; prezentacja wstępnego roboczego projektu strategii rozwoju powiatu wrocławskiego; prezentacja wyników analizy wskaźnikowej, przygotowanych przez doradcę z ramienia projektu</p>
<p>Grudzień 2011 r. - Konsultacje społeczne</p>	<p>Przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu strategii rozwoju powiatu wrocławskiego; przekazanie informacji o rozpoczęciu i przedmiocie konsultacji radnym rady powiatu wrocławskiego, organizacjom pozarządowym, urzędom gmin powiatu i mieszkańcom; informacje o konsultacjach zamieszczono na stronie internetowej, w prasie oraz na tablicy ogłoszeń w starostwie powiatowym</p>
<p>Grudzień 2011 r. - Przedłożenie projektu strategii do Biura Rady Powiatu Wrocławskiego</p>	<p>Przedłożenie projektu strategii do Biura Rady Powiatu Wrocławskiego</p>

2. Uczestnicy procesu tworzenia strategii

ZARZĄD POWIATU WROCŁAWSKIEGO	
Andrzej Szawan	Starosta Powiatu Wrocławskiego
Jerzy Fltek	Wicestarosta Powiatu Wrocławskiego
Dorota Galant	Członek Zarządu Powiatu Wrocławskiego
Roman Potocki	Członek Zarządu Powiatu Wrocławskiego
Zuzanna Smereka	Członek Zarządu Powiatu Wrocławskiego

RADA POWIATU WROCŁAWSKIEGO	
Michał Trębacz	Przewodniczący Rady Powiatu Wrocławskiego
Ewa Jankowiak	Wiceprzewodnicząca Rady Powiatu Wrocławskiego
Ryszard Jaroń	Wiceprzewodniczący Rady Powiatu Wrocławskiego
Maria Biegańska	Radna Rady Powiatu Wrocławskiego
Katarzyna Bieszczad	Radna Rady Powiatu Wrocławskiego
Krzysztof Dworak	Radny Rady Powiatu Wrocławskiego
Andrzej Jamrozik	Radny Rady Powiatu Wrocławskiego
Mariusz Konopka	Radny Rady Powiatu Wrocławskiego
Hieronim Kuryś	Radny Rady Powiatu Wrocławskiego

Lidia Reps	Radna Rady Powiatu Wrocławskiego
Edward Skiba	Radny Rady Powiatu Wrocławskiego
Ireneusz Słoma	Radny Rady Powiatu Wrocławskiego
Andrzej Sobolak	Radny Rady Powiatu Wrocławskiego
Waldemar Szczykutowicz	Radny Rady Powiatu Wrocławskiego
Andrzej Wąsik	Radny Rady Powiatu Wrocławskiego
Maria Wilk	Radna Rady Powiatu Wrocławskiego
Wiesław Winter	Radny Rady Powiatu Wrocławskiego

PRACOWNICY STAROSTWA POWIATOWEGO WE WROCŁAWIU

Błaszczak Bartosz	Inspektor – Wydział Ochrony Środowiska
Brodowska Joanna	Dyrektor Wydziału Promocji, Rozwoju i Współpracy Zagranicznej
Cieśla Irena	Inspektor – Wydział Architektury i Budownictwa
Kmonk Józef	Inspektor – Wydział Organizacyjno-Prawny
Kubiak Remigiusz	Inspektor – Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami
Laskowska Anna	Inspektor – Wydział Architektury i Budownictwa
Lejkowska Dorota	Podinspektor – Wydział Promocji, Rozwoju i Współpracy Zagranicznej, Animator Partycypacji Społecznej
Miś Grzegorz	Inspektor – Biuro Powiatowego Rzecznika Konsumentów
Mosoń Przemysław	Inspektor – Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami
Nowak Wojciech	Kierownik Referatu w Wydziale Edukacji, Kultury i Sportu
Pajor Marek	Inspektor – Wydział Dróg i Transportu
Pietryk Anna	Inspektor – Wydział Edukacji, Kultury i Sportu
Pitner Patrycja	Podinspektor – Wydział Ochrony Środowiska
Stachowiak Joanna	Podinspektor – Biuro Funduszy Europejskich i Inwestycji
Szalewicz Przemysław	Inspektor – Wydział Komunikacji
Wardega Paweł	Sekretarz Powiatu Wrocławskiego
Zając Aleksandra	Referent – Wydział Promocji, Rozwoju i Współpracy Zagranicznej, Koordynator powiatowy

PRACOWNICY POWIATOWEGO CENTRUM POMOCY RODZINIE WE WROCŁAWIU	
Drozdowska Joanna	p.o. Zastępcy Dyrektora
Gwara Agata	Inspektor
Mielnicka Bogusława	Specjalista pracy socjalnej
PRZEDSTAWICIE URZĘDÓW GMIN POWIATU WROCŁAWSKIEGO	
Golus Piotr	Urząd Gminy Czernica, Kierownik Referatu Gospodarki Komunalnej i Inwestycji
Kozarowicz Adam	Wójt Gminy Mietków
Lewicka Jadwiga	Urząd Gminy Mietków
Pasławska Elżbieta	Urząd Miasta i Gminy Sobótka, Lokalna Grupa Działania Ślężanie
Rudziński Marcin	Urząd Gminy Długołęka
Sawicka Sylwia	Urząd Gminy Jordanów Śląski, Uczniowski Klub Sportowy Dojo Sobótka
Warczewski Witold	Urząd Miejski Siechnice, Kierownik Wydziału Gospodarki Przestrzennej, Rolnictwa i Ochrony Środowiska
Wilk Maria	Sekretarz Gminy Kobierzyce
Ziobro Aleksander	Sekretarz Gminy Długołęka
POWIATOWY URZĄD PRACY WE WROCŁAWIU	
Sałdacz Maciej	Zastępca Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy we Wrocławiu
PRZEDSTAWICIELE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	
Cały Marcin	Towarzystwo Przyjaciół Gminy Kobierzyce
Gaczyński Wiesław	Stowarzyszenie Przedsiębiorców Ziemi Kobierzyckiej
Gargała Janusz	Towarzystwo Przyjaciół Gminy Kobierzyce
Kotlarz Sebastian	Towarzystwo Przyjaciół Smolca
SOŁTYSI POWIATU WROCŁAWSKIEGO	
Zając Wiesław	Sołtys Bierzyc

Tabela 1. Uczestnicy procesu tworzenia strategii

Z ramienia Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w procesie tworzenia strategii uczestniczyli:

1. Klein-Klatka Katarzyna – koordynator regionalny
2. Rycharski Tadeusz – doradca projektowy

3. Miejsce i rola strategii w problematyce rozwoju społeczno-gospodarczego

Planowanie strategiczne to proces pozwalający na osiągnięcie sukcesu i wysokiej konkurencyjności. Przemysłane zarządzanie umożliwia spójny, zrównoważony i wszechstronny rozwój, uwzględniający zarówno aspekty społeczne, przestrzenne, ekonomiczne, ekologiczne oraz techniczne, a także wynikające z nich problemy. Długofalowe zarządzanie ma szeroki wymiar w kształtowaniu polityki rozwoju na każdym szczeblu administracyjnym. Zgodnie z Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (z późn. zm.) politykę rozwoju prowadzi m.in.: samorząd powiatowy. Polityka ta prowadzona jest na podstawie strategii rozwoju (rozdział I, art. 4).

Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020 jest jednym z ważniejszych i podstawowych dokumentów – stanowi lokalny fundament do prowadzenia polityki rozwoju lokalnego Powiatu Wrocławskiego. Określa cele, wytacza kierunki rozwoju w przyjętym horyzoncie czasowym, wskazuje obszary problemowe wymagające poprawy. Niniejszy dokument przedstawia także zestaw cech – tzw. zasoby Powiatu Wrocławskiego, warunkujące jego potencjał rozwojowy, na które składają się także zasoby poszczególnych gmin Powiatu. Racjonalne wykorzystanie tych zasobów spowoduje pozytywne zmiany ilościowe, jakościowe i strukturalne tego obszaru i zwiększy jego zdolność do konkurencyjności. W opracowaniu niniejszego dokumentu strategicznego uczestniczyły nie tylko władze Powiatu Wrocławskiego, ale także i lokalna społeczność, stąd też strategia ta wyraża wspólną dla wszystkich wizję zrównoważonego rozwoju. Stanowi także bazę wyjściową do przygotowywania innych sektorowych planistycznych dokumentów powiatu, w tym wieloletniej prognozy finansowej, programu ochrony środowiska, czy też miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Miejsce i rola strategii w życiu społeczno-gospodarczym jest zatem znacząca. Ten strategiczny dokument to swego rodzaju długookresowy instrument podnoszenia lokalnej konkurencyjności, jakości i atrakcyjności. Strategia rozwoju to zarazem skuteczne rozwiązanie umożliwiające optymalne gospodarowanie funduszami publicznymi. Posiadanie tego typu dokumentu odgrywa także znaczącą rolę w procesie aplikowania o środki zewnętrzne, w tym w szczególności środki pochodzące z Unii Europejskiej. Wszelkie opracowywane przez lokalne władze projekty czy przedsięwzięcia muszą wynikać z diagnozy potrzeb, zidentyfikowanych problemów, analiz i uwarunkowań obszarów życia społeczno-gospodarczego zaprezentowanych w strategii. Muszą wykazywać swą spójność z celami strategicznymi i zadaniami tutaj ujętymi. Dokument ten będzie zatem stanowił podstawę

przy opracowaniu projektów inwestycyjnych oraz projektów miękkich, które będą ubiegać się o wsparcie z funduszy Unii Europejskiej w latach 2012-2020, w tym obejmujących już kolejny okres unijnej perspektywy finansowej.

Niniejszy dokument „Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020” spełniać zatem będzie m.in.: następujące funkcje:

- informacyjno-promocyjną – dostarcza podmiotom gospodarczym, inwestorom krajowym i zagranicznym, społeczności lokalnej informacje co do strategicznych kierunków polityki lokalnego rozwoju powiatu wrocławskiego,
- poznawczą – pokazuje stan zasobów powiatu wrocławskiego w każdym z obszarów życia społeczno-gospodarczego,
- kontrolno-zarządzającą – stwarza możliwości do optymalnego wykorzystania posiadanych zasobów w celu strategicznego rozwoju powiatu wrocławskiego i następnie oceny celowości podjętych decyzji i działań.

Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020 ma szeroki wymiar regionalny i ogólnokrajowy. Cele strategiczne przedmiotowego dokumentu są spójne z istniejącymi strategiami sektorowymi powiatu, z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym (gminy powiatu wrocławskiego), województwa dolnośląskiego oraz na poziomie krajowym:

a) na poziomie krajowym:

- „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie”,
- „Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015” i jej aktualizacja,
- „Narodowa Strategia Spójności 2007-2013” (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie);

b) na poziomie regionalnym:

- „Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020”;

c) na poziomie powiatowym:

- strategii sektorowe Powiatu Wrocławskiego;

d) na poziomie lokalnym:

- dokumenty strategiczne gmin Powiatu Wrocławskiego.

3.1. Dokumenty krajowe

„Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie”:

„Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie” przyjęta została przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 r. Jest to dokument określający cele i sposób działania podmiotów publicznych w zakresie prowadzenia polityki regionalnej. W dokumencie wyznaczone zostały trzy cele polityki regionalnej do 2020 r.:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),
- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”) – wsparcie obszarów, które wymagają dodatkowej pomocy, czyli województwa Polski Wschodniej, rewitalizowane miasta, obszary przygraniczne, miejsca o najniższej dostępności transportowej, jak również obszary wiejskie,
- Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Dokument ten pełni znaczącą rolę w kreowaniu polityki regionalnej z uwagi, iż stanowi jedną z podstaw projektowania kierunków wsparcia i zasad podziału środków funduszy Unii Europejskiej na lata 2014-2020 na poszczególne regiony/terytoria. KSRR jest wdrażana za pomocą programów współfinansowanych zarówno ze środków krajowych, jak i europejskich.

„Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015”:

SRK jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w przyjętym horyzoncie czasowym.

Głównym celem strategii jest „podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin”.

W SRK wyznaczono 6 priorytetów strategicznych, tj.:

1. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki,
2. Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej,
3. Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości,
4. Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa,
5. Rozwój obszarów wiejskich,
6. Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Strategia stanowi zarówno podstawę dla efektywnego wykorzystania przez Polskę środków rozwojowych – środków krajowych, unijnych – na realizację celów społeczno-gospodarczych, jak i podstawę do pomnażania ilości środków przez szybszy i efektywniejszy wzrost gospodarczy. Realizacji SRK posłuży również wykorzystanie środków z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Szwajcarskiego Mechanizmu Finansowego.

Obecnie trwają prace nad aktualizacją tego dokumentu - Strategii Rozwoju Kraju 2020. W nowym systemie zarządzania rozwojem kraju średniookresowa strategia rozwoju kraju, czyli Strategia Rozwoju Kraju 2020 ma być jednym z podstawowych dokumentów strategicznych, w oparciu o które prowadzona jest polityka rozwoju. SRR 2020 to najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 roku.

„Narodowa Strategia Spójności 2007-2013” („Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie”):

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 zwane inaczej jako Narodowa Strategia Spójności 2007-2013 zostały opracowane na podstawie wytycznych Unii Europejskiej,

określających główne cele polityki spójności oraz przy uwzględnieniu uwarunkowań społeczno-gospodarczych Polski.

Jest to dokument określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2007–2013.

W Narodowej Strategii Spójności określony został jeden cel strategiczny: „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.”

Powyższy cel strategiczny osiągany będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych. Celami horyzontalnymi NSRO są:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa.
2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej.
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług.
5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.
6. Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Cele NSS będą realizowane m.in. za pomocą programów operacyjnych:

- Program Infrastruktura i Środowisko – EFRR i FS,
- Program Innowacyjna Gospodarka – EFRR,
- Program Kapitał Ludzki – EFS,
- 16 programów regionalnych – EFRR,
- Program Rozwój Polski Wschodniej – EFRR,
- Program Pomoc Techniczna – EFRR,
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej – EFRR.

3.2. Dokumenty Województwa Dolnośląskiego

„Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku”:

Jest to podstawowy akt planistyczny województwa dolnośląskiego, określający cele i priorytety polityki jego rozwoju. Stanowi punkt odniesienia do dokumentów operacyjnych na poziomie województwa. Celem Strategii Rozwoju jest wskazanie kierunków rozwoju gospodarczego i infrastrukturalnego. Ma również stanowić narzędzie do poprawy warunków życia mieszkańców regionu dolnośląskiego. W SRWD sformułowane zostały odpowiednio misja, wizja i poszczególne cele.

Misją Dolnego Śląska jest: „Dolny Śląsk to region, który łączy Polskę z Europą”. Wizja regionu sformułowana została następująco: „Dolny Śląsk europejskim regionem węzłowym”. Cel nadrzędny Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego to: „Podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”. Do każdej ze sfer życia: gospodarczej, przestrzennej i społecznej, przyjęto osobne cele, mianowicie:

- *Sfera gospodarcza - cel „gospodarczy”*: Zbudowanie konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki Dolnego Śląska,
- *Sfera przestrzenna - cel „przestrzenny”*: Zwiększenie spójności przestrzennej i infrastrukturalnej regionu i jego integracja z europejskimi obszarami wzrostu,
- *Sfera społeczna - cel „społeczny”*: Rozwijanie solidarności społecznej oraz postaw obywatelskich twórczych i otwartych na świat.

3.3. Dokumenty sektorowe Powiatu Wrocławskiego

Przed opracowaniem Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020 powiat nie posiadał dokumentu planistycznego w postaci strategii rozwoju, miał natomiast wypracowane dokumenty sektorowe, określające cele i priorytety rozwojowe w zakresie różnych obszarów. Wykaz tych dokumentów prezentuje poniższa tabela:

DOKUMENT	ROK POWSTANIA
Plan rozwoju lokalnego Powiatu Wrocławskiego, Kierunki działań zarządu powiatu na lata 2004 – 2013	2004 r.
Uwarunkowania rozwoju turystyki w powiecie wrocławskim	2005 r.
Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie wrocławskim w latach 2009-2015	2008 r.
Aktualizacja „Programu ochrony środowiska dla powiatu wrocławskiego na lata 2009 – 2012 z perspektywą 2013-2016”	2009 r.
„Aktualizacja planu gospodarki odpadami dla powiatu wrocławskiego na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2016”	2009 r.
Wieloletni program współpracy Powiatu Wrocławskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w latach 2011 - 2012	2011 r.
Wieloletnia Prognoza Finansowa	2011 r.

Tabela 2. Wykaz dokumentów sektorowych Powiatu Wrocławskiego

Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020 przybliży swoim mieszkańcom, w jakich obszarach samorząd powiatowy podejmuje działania. Obszary te wynikają przede wszystkim z ustawy o samorządzie powiatowym (Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, Dz.U. 2001 nr 142 poz. 1592 z późn. zm.), tj.: rozdział 2, art. 4.

3.4. Dokumenty strategiczne gmin Powiatu Wrocławskiego

Każda z gmin powiatu wrocławskiego posiada swój dokument strategiczny. Ich zestawienie prezentuje poniższa tabela.

GMINA	NAZWA DOKUMENTU	ROK POWSTANIA
Czernica	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czernica na lata 2006-2013	Czerwiec 2006 r.
Długołęka	Strategia rozwoju gminy Długołęka	2011
Jordanów Śląski	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Jordanów Śląski na lata 2004-2006	Listopad 2004 r.
Kąty Wrocławskie	Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Kąty Wrocławskie do roku 2020	Grudzień 2008 r.
Kobierzyce	Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Kobierzyce do roku 2020	2008 r.
Mietków	Strategia Rozwoju Gminy Mietków	Grudzień 2003 r.
Siechnice	Strategia Rozwoju Gminy Święta Katarzyna do roku 2020	2008 r.
Sobótka	Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Sobótka	2000 r.
Żórawina	Strategia Rozwoju Gminy Żórawina	2005 r.

Tabela 3. Wykaz dokumentów strategicznych gmin Powiatu Wrocławskiego

II. Diagnoza obecnego stanu Powiatu Wrocławskiego

1. Uwarunkowania historyczno-kulturowe

Historia Powiatu Wrocławskiego jest wpisana w burzliwe losy Dolnego Śląska, który na przestrzeni wieków zmieniał swoją przynależność państwową, uzyskując tym samym niepowtarzalny charakter konglomeratu wielu kultur, ludzi i zwyczajów. Ślady przeszłości do dziś zachowały się w formie kultowych znalezisk archeologicznych, okazałych budowli sakralnych, licznych krzyży pokutnych i innych zabytków dawnego prawa oraz pełnych uroku i tajemniczości zamków, pałaców i dworów.

Okres ludów przedślowiańskich i Słowian przybyłych na teren Śląska w VII wieku jest widoczny przede wszystkim w obrębie Masywu Ślęży. O liczącej 718 m.n.p.m Ślęży do dzisiejszego dnia krąży wiele legend, podań i opowieści mniej lub bardziej prawdopodobnych. Niezwykle bogactwo flory i fauny oraz materialne pozostałości po dawnych mieszkańcach tej ziemi w postaci: rzeźb i wałów kultowych, zrekonstruowanej słowiańskiej osady w Będkowicach, czy owianego tajemnicą kościółka na szczycie "Śląskiego Olimpu", przyciągają rzesze turystów z kraju i zagranicy.

Około 885 roku teren powiatu na krótko wszedł w skład państwa wielkomorawskiego, aby następnie w połowie X wieku dostać się we władanie czeskich Przemyślidów. Około 990 roku stał się częścią państwa Mieszka I i dynastii Piastów. Z czasów piastowskich, okresu wzlotów i upadków młodej monarchii polskiej, do dzisiejszego dnia zachowały się na terenie powiatu przede wszystkim budowle sakralne, a wśród nich XII-wieczny kościół komandorii Joannitów w Tyńcu nad Ślężą oraz XIII-wieczne świątynie w Wilczkowicach, Sośnicy i Świętej Katarzynie. Z tego okresu pochodzi również zamek w Sobótce-Górcie, czyli dawne opactwo Augustianów, wzniesione w II połowie XI wieku.

Okres średniowiecza był dla powiatu z jednej strony czasem prosperity przejawiającym się w powstających wówczas nowych kościołach, zamkach, budynkach mieszkalnych i gospodarczych, szczególnie po przejęciu Śląska w 1335 roku przez państwo czeskie, ale także czasem jednego z największych kryzysów w latach wojen husyckich. W ich wyniku zniszczeniu uległo wiele spośród dzisiejszych powiatowych miejscowości z Kątami na czele, oraz tajemniczy zamek na Ślęży. Spośród okazałej liczby zabytków średniowiecznych wyróżniają się kościoły: w Wilczkowie, Tyńcu Małym, Starym Zamku, świątynia p.w. św. Jakuba w Sobótce oraz datowana na II połowę XIV wieku wieża mieszkalna w Biestrzykowie. Nie należy zapominać również o 38 krzyżach pokutnych, stojących na rozstajach dróg, w lasach, przy murach kościelnych i wszędzie tam, gdzie dokonano zbrodni. Są one jednymi z nielicznych materialnych pozostałości średniowiecznej jurysdykcji karnej na Śląsku.

W 1525 roku, na mocy wcześniejszych układów dynastycznych, Śląsk staje się częścią monarchii Habsburskiej i pozostanie przy niej aż do 1740 roku. Będzie to epoka zdominowana przez dwa jakże różne zjawiska. Po pierwsze przez widoczny niemal na każdym kroku rozwój miast, gospodarki i kultury, czego przykładem są Kąty Wrocławskie, które w 1587 roku otoczone zostały murami, poszerzone terytorialnie i szybko zwiększyły wymianę handlową z innymi śląskimi miastami. Po drugie poprzez wojnę 30-letnią (1618- 1648), największy konflikt na tle religijnym nowożytnej Europy, który zahamuje na wiele lat rozwój ziem obecnego powiatu. Walczące wówczas wojska protestanckie i katolickie nie oszczędzały praktycznie niczego, co należało do wroga, łącznie z miejscami kultu, z których wiele zostało zrównanych z ziemią, tak jak świątynie w Łozinie i Sobótce. Z czasów panowania Habsburgów zachowały się między innymi: zespół pałacowy w Krobielowicach (późniejszy pałac Blüchera), pałace w Kobierzycach, Wierzbicach, Kątnej, ruiny dworów w Borzygniewie i Solnej oraz kościoły w Długotęce, Brzeziej Łące, Gajkowie i Księginicach Małych.

Tymczasem już w połowie XVIII wieku, w wyniku ekspansywnej polityki prowadzonej przez Fryderyka I, prowincja Śląska znowu zmieniła swoją przynależność państwową, stając się częścią nowych, silnych, zmilitaryzowanych Prus. Dla powiatu wrocławskiego będą to przede wszystkim czasy istotnych zmian cywilizacyjnych i administracyjnych, potęgowanych głównie wzrostem demograficznym. Warto zaznaczyć, że to właśnie wówczas, w 1817 roku, dokonano podziału jednolitego dotychczas księstwa wrocławskiego na 3 powiaty: średzki, namysłowski i wrocławski. Okres pruski to również Wiosna Ludów, która na terenie powiatu miała łagodny przebieg, oraz zaangażowanie tutejszych mieszkańców, najpierw w wojnach prowadzonych przez Prusy z Danią, Austrią, Francją, a następnie w I wojnie światowej. Z tego

czasu, który trwał aż do 1918 roku, warte zobaczenia są liczne pałace i zamki rozlokowane we wszystkich gminach powiatu. Na plan pierwszy wysuwają się: neorenesansowy pałac w Krzyżowicach oraz klasycystyczny pałac w Domanicach, posiadłości w Piotrówku i Borowej, a także pozostałości po dawnym "Śląskim Windsorze", za jaki uchodził zespół pałacowy w Szczodrem. Na szlaku wędrówki historycznej nie może także zabraknąć mauzoleum Blüchera w Krobielowicach, parku krajobrazowego "Wenecja" z małą architekturą z 1911 roku i zabytkowych urządzeń wodnych w Jeszkowicach.

Okres międzywojenny w powiecie, podobnie jak i w innych częściach Niemiec, to czas zakrojonej na szeroką skalę akcji propagandowej, prowadzonej przez narodowych socjalistów. Uzyskują oni bardzo duże wpływy przede wszystkim w rejonie sobótczańskim, skąd pochodził prominentny i znany działacz NSDAP-H. Brückner. Obozy Służby Pracy, "niemiecki chrzest Śląska", czyli usuwanie wszelkich naleciałości słowiańskich w nazewnictwie geograficznym, indoktrynacja totalitarnego państwa faszystowskiego i okrucieństwa II wojny światowej, nie ominęły niestety także ziem powiatu. Dziś świadczą o nich cmentarz żołnierzy niemieckich nazywany Parkiem Pokoju w Nadolicach Wielkich, czy też pomnik ofiar nazizmu na terenie zbiorowych mogił pomordowanych w Ratowicach.

Rok 1945 zaowocował ostatnią zmianą "gospodarza" powiatu wrocławskiego. Zostało nim państwo polskie, będące w strefie wpływów Związku Radzieckiego. Natychmiast też powiat podzielony został na 8 wiejskich jednostek terytorialnych: Kąty Wrocławskie, Smolec, Gniechowice, Świętą Katarzynę, Żórawinę, Widawę, Wojnow i Sobótkę. Całkowicie zmienił również swoje oblicze ludnościowe poprzez wysiedlenie około 44 tysięcy Niemców i osiedlenie w ich miejsce repatriantów ze Wschodu (woj. wołyńskie, tarnopolskie, lwowskie) oraz z Polski centralnej i Małopolski. Infrastruktura i zabudowa zniszczone od 50 do 70% w zależności od obszaru były odbudowywane przez następne dziesięciolecia.

Od 1945 roku powiat zmieniał swoje oblicze społeczne, gospodarcze i kulturalne. W 1975 roku w wyniku reformy administracyjnej trójstopniowy podział kraju został zlikwidowany. Powiaty powróciły na mapę Polski w 1999 roku, a wśród nich liczący 9 gmin - powiat wrocławski. W skład powiatu weszły gminy: Czernica, Długoleś, Jordanów Śląski, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Mietków, Sobótka, Święta Katarzyna (od 1 stycznia 2010 roku - Siechnice) oraz Żórawina.

2. Położenie geograficzne i podział administracyjny

Powiat wrocławski położony jest w środkowo-wschodniej części województwa dolnośląskiego, w bezpośrednim sąsiedztwie Wrocławia. Graniczy z powiatami ziemskimi: dzierżoniowskim, oleśnickim, oławskim, strzebińskim, średzkim, świdnickim i trzebnickim. Zajmuje powierzchnię 1118 km² i jest trzecim co do wielkości powiatem w województwie dolnośląskim.

Rysunek 1. Mapa powiatu wrocławskiego

Powiat obejmuje 3 gminy miejsko-wiejskie: Kąty Wrocławskie, Sobótka i Siechnice oraz 6 gmin wiejskich: Czernica, Długołęka, Jordanów Śląski, Kobierzyce, Mietków i Żórawina. Składa się na nie łącznie 213 sołectw i 252 miejscowości (w tym 3 miasta: Kąty Wrocławskie, Siechnice i Sobótka).

LP.	GMINA	POWIERZCHNIA W KM ²
1.	Czernica	84
2.	Długołęka	213
3.	Jordanów Śląski	57
4.	Mietków	83
5.	Kąty Wrocławskie	177
6.	Kobierzyce	149
7.	Siechnice	99
8.	Sobótka	136
9.	Żórawina	120
Razem	Powiat Wrocławski	1118

Tabela 4. Gminy Powiatu Wrocławskiego wg powierzchni

3. Zasoby naturalne

3.1. Ukształtowanie powierzchni, geomorfologia, geologia

Obszar Powiatu Wrocławskiego rozciąga się od Równiny Oleśnickiej na wschodzie, przez część Pradoliny Wrocławskiej, Równinę Wrocławską aż po Masyw Ślęży na zachodnio południowym skraju powiatu. Północno-wschodnia część powiatu poprzecinana jest licznymi szerokimi dolinami rzek spływających ze Wzgórz Trzebnickich i Twardogórskich. Część środkowa położona jest w części Pradoliny Wrocławskiej. W tym rejonie wyraźnie zaznacza się współczesna dolina Odry, odcinając się kilkumetrową krawędzią. Obszar gmin w środkowej części powiatu położony jest w obrębie Równiny Wrocławskiej o stosunkowo słabo urozmaiconej rzeźbie terenu. Południowo-zachodnia część powiatu obejmuje swym zasięgiem Masyw Ślęży. Obszar ten jest wysoko wyniesiony ponad średni poziom otaczającego terenu.

3.2. Zasoby wodne

Powiat Wrocławski leży w zlewni pięciu rzek: Odry, Bystrzycy, Widawy, Ślęży i Oławy.

Stan wód powierzchniowych

W 2008 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) przeprowadzał na terenie powiatu wrocławskiego badania w ramach monitoringu operacyjnego i diagnostycznego wód powierzchniowych. W ramach tego badania dokonano ogólnej oceny wód. Wyniki przeprowadzonej diagnozy obrazuje poniższa tabela.

LP.	GMINA	NAZWA PPK	RZEKA	KM	KLASA WÓD W PPK
1.	Siechnice	pow. m. Wrocław	Odra	231	III
2.		pon. m. Siechnice	Oława	2	II
3.	Kąty Wrocławskie	pow. ujścia Strzegomki	Bystrzyca	17,4	III
4.		ujście do Bystrzycy	Czarna Woda	0,5	III
5.	Długotęka	ujście do Widawy	Oleśnica	2	III
6.		ujście do Dobrej (Bukowno)	Przyłęk	3,7	III
7.		ujście do Dobrej	Topór	1,7	III
8.	Czernica	ujście do Widawy (m. Chrzęstawa)	Graniczna	3	II
9.	Kobierzyce	pow. ujścia Małej Ślęży	Śleza	38,3	III
10.	Żórawina	ujście do Ślęży	Żurawka	3,2	III

Tabela 5. Ogólna ocena wód powierzchniowych kontrolowanych w 2008 r., Źródło: Ocena stanu czystości rzek Województwa Dolnośląskiego w 2008 r., WIOŚ we Wrocławiu, 2009 r.

Stan wyjściowy - wody podziemne

Najcenniejsze jako źródła zaopatrzenia w wodę zasoby wód podziemnych zgromadzone są w głównych zbiornikach wód podziemnych (Główny Zbiornik Wód Podziemnych – GZWP), określających najzasobniejsze struktury wodonośne. Na terenie powiatu wrocławskiego znajdują się następujące główne zbiorniki wód podziemnych:

- GZWP nr 319 (Subzbiornik Prochowice – Środa Śląska) – obszar gminy Kąty Wrocławskie,
- GZWP nr 320 (Pradolina rzeki Odra - Wrocław) – obszar gminy Czernica i północnej części gminy Siechnice (m. Siechnice).

Jakość wód podziemnych

Na terenie Powiatu Wrocławskiego w 2008r. WIOŚ we Wrocławiu prowadził monitoring jakości wód podziemnych tylko i wyłącznie w ramach monitoringu diagnostycznego.

Nazwa punktu	Nr JCWPd	Typ wody	Klasa jakości 2008r.	Wskaźniki nie spełniające norm pitnych
Kąty Wrocławskie	114	HCO ₃ -Ca-Mg	II	Fe
Nadolice Wielkie	93	HCO ₃ -SO ₄ -Ca-Na-Mg	II	PO ₄ , Ca, HCO ₃
Św. Katarzyna	114	HCO ₃ -SO ₄ -Cl-Ca-Na-Mg	III	Ca, HCO ₃ , Fe, SO ₄
Jordanów Śląski	114	HCO ₃ -Mg-Ca	II	HCO ₃ , Fe

Tabela 6. Ocena jakości wyników monitoringu diagnostycznego wód podziemnych w 2008 r., Źródło: Ocena stanu czystości wód podziemnych Województwa Dolnośląskiego w 2008 r., WIOŚ

Wody podziemne z terenu powiatu wrocławskiego są wodami dobrej i zadowalającej jakości (II i III klasa). W badanych punktach dokumentowane są objawy zwiększonego zanieczyszczenia siarczanami, fosforanami, wodorowęglanami oraz związkami wapnia i żelaza.

3.3. Surowce mineralne

Na obszarze Powiatu Wrocławskiego występują udokumentowane złoża m. in.: kruszywa naturalnego (piaski, żwiry, pospółki), surowców ceramicznych (gliny, iły), granitu, skaleni, serpentynitów.

3.4. Gleby

Na terenie powiatu wrocławskiego obecne są dwa główne typy gleb, powstałe w różnych warunkach:

- gleby związane z utworami rzecznyymi Odry i Nysy Kłodzkiej, głównie mady,
- gleby powstałe w utworach pozadolinnych, głównie na utworach polodowcowych, gleby bielicoziemne, płowe, torfowe, czarnoziemny.

Obszar powiatu charakteryzuje się przewagą gleb dobrych (II i III klasy bonitacyjnej) oraz średnich (IV). Wśród kompleksów dominują kompleksy żytnie dobre i słabe.

3.5. Powietrze

Na terenie powiatu wrocławskiego (w obszarze strefy średzko-wrocławskiej) Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu prowadził w 2007r. bezpośredni monitoring powietrza poprzez stacje pomiarowe zlokalizowane na terenie powiatu. W 2007r. na terenie powiatu zlokalizowanych było jedynie 9 stacji pasywnych, brak było natomiast automatycznych stacji pomiarów jakości powietrza, stacji manualnych i stacji mobilnych.

STREFA	OCHRONA ZDROWIA											OCHRONA ROŚLIN		
średzko-wrocławska	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(α)P	O ₃	SO ₂	NO _x	O ₃
	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A	A	C

Tabela 7. Wyniki bieżącej oceny jakości powietrza za rok 2008, Źródło: Ocena poziomów substancji w powietrzu na terenie Województwa Dolnośląskiego w 2008 r.

STREFA	OCHRONA ZDROWIA											OCHRONA ROŚLIN		
średzko-wrocławska	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(α)P	O ₃	SO ₂	NO _x	O ₃
	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A	A	C

Tabela 8. Wyniki bieżącej oceny jakości powietrza za rok 2007, Źródło: Raport o stanie środowiska

Ocena bieżąca, wykonana za rok 2008 wykazała, że dla kryterium ochrony zdrowia strefa średzko-wrocławska (w której znajduje się powiat wrocławski) dla takich zanieczyszczeń jak dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, benzen, tlenek węgla, pył zawieszony PM10, ołów, arsen, kadm, nikiel, benzo(α)piren uzyskała klasę strefy **A**, dla której nie ma potrzeby prowadzenia działań związanych z poprawą jakości powietrza, należy jedynie utrzymać ją na tym samym lub lepszym poziomie. Natomiast ze względu na poziom stężenia w powietrzu ozonu powiat wrocławski zakwalifikowany został do strefy klasy **C**, co oznacza, iż stężenie tej substancji w powietrzu miało wartość powyżej dopuszczalnej i przekroczyło wartości dopuszczalne powiększone o margines tolerancji. W związku z tym, dla zanieczyszczeń zaklasyfikowanych do klasy **C** wymagane jest opracowanie „Programu Ochrony Powietrza” dla obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych.

4. Warunki przyrodnicze

4.1. Klimat

Klimat obszaru kształtuje się pod wpływem położenia geograficznego, rozmieszczenia wód, charakteru rzeźby terenu, rodzaju gleb, charakteru szaty roślinnej, ale także pod wpływem intensywności zainwestowania.

Obszar powiatu pod względem klimatycznym jest charakterystyczny dla regionu przedgórze z dominującym wpływem gór i słabym modyfikującym wpływem oceanicznym.

Podstawowe parametry charakteryzujące warunki klimatyczne opisywanego terenu przedstawiają się następująco:

- średnia temperatura roku: poniżej + 8,00 C,
- średnia temperatura stycznia: 1,20 C - 1,80 C,
- średnia temperatura lipca: + 17,50 C,
- czas trwania zimy: 69 dni,
- czas trwania lata: 88 dni,
- liczba dni pogodnych: 55,

- liczba dni pochmurnych: 115,
- liczba dni z szatą śnieżną: 55-60,
- średnia wieloletnia suma opadów: 560-660 mm, z maksimum w lipcu (na półrocze letnie przypada prawie 70% sumy rocznej opadów),
- średnia grubość pokrywy śnieżnej: 12-20 cm; maks.: 40-50 cm, sporadycznie do 60 cm,
- średnia prędkość wiatru osiąga 3,0 - 3,5 m/s; dominują wiatry z kierunku zachodniego, południowego i południowo-zachodniego; minimalny udział mają wiatry północne.

4.2. Charakterystyka ogólna szaty roślinnej

Struktura gatunkowa szaty roślinnej jest bezpośrednio zależna od czynników klimatycznych, jakości gleb i rzeźby terenu. Na Dolnym Śląsku te czynniki zostały ostatecznie ukształtowane w czwartorzędzie podczas ostatniego zlodowacenia, co spowodowało, że flora województwa dolnośląskiego jest stosunkowo młoda. W powiecie wrocławskim, ze względu na zróżnicowanie ukształtowania jego terenu, można spotkać zarówno roślinność polną, leśną, wodną, jak i naskalną.

Ślązański Park Krajobrazowy	Unikatowa roślinność naskalna
	Duże populacje rzadkich gatunków roślin naczyniowych
	Jedynie w Polsce stanowisko mieczyka błotnego
Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy”	Lasy mieszane (grab, jesion, lipa drobnolistna, dąb szypułkowy)
	Pola, zadrzewienia śródpolowe i ciepłolubne zarośla
	Roślinność wodna (zespół „lilii” wodnych, szuwary, kosaciec żółty i turzycza)
	Grzyby (m. in. żagwia łuskowata oraz chronione: sromotnik bezwstydnny i flagowiec olbrzymi)
Obszary Natura 2000	Drzewostany dębowo-grabowe, zadrzewienia olszowo-wiązowe i wierzbowo-topolowe
	Roślinność wodna i mokradłowa (m. in. stanowiska kotewki orzecha wodnego)
	Zróżnicowane lasy: grądy, łągi nadrzeczne i lasy aluwialne
	Szuwary, łąki trzęślicowe lub łąki świeże oraz łąki wilgotne
	Liczne gatunki chronione (m. in. goryczka wąskolistna, podkolano białe, wawrzynek wilczczyko)
Stare dęby	

Tabela 9. Charakterystyka szaty roślinnej powiatu wrocławskiego wg obszarów, Opracowanie własne

4.3. Parki krajobrazowe

Na terenie powiatu wrocławskiego, w ramach systemu obszarów chronionych, funkcjonują dwa parki krajobrazowe - Ślązański Park Krajobrazowy i Park Krajobrazowy Doliny Bystrzycy.

Ślązański Park Krajobrazowy położony jest na terenie gmin: Jordanów, Łagiewniki, Sobótka, Dzierżoniów, Marcinowice, Świdnica. W granicach parku znajdują się: Masyw Góry Ślęzy, Masyw Góry Raduni, pasma Wzgórz Oleszeńskich i Wzgórz Kiełczyńskich oraz Jańska Góra. Najwyższy szczyt to Śląza (718 m n.p.m.). Park utworzony został w celu ochrony i zachowania

środowiska przyrodniczo-krajobrazowego Masywu Ślęży, jego wartości kulturowych i historycznych.

Park Krajobrazowy Dolina Bystrzycy obejmuje dolinę rzeki Bystrzycy. Utworzony został 27 października 1998 roku na powierzchni 8570 ha w celu ochrony walorów przyrodniczych, historycznych i krajobrazowych doliny Bystrzycy. Położony jest na terenie gmin: Wrocław, Kąty Wrocławskie, Mietków i Sobótka. Przez centralną część parku przepływa rzeka Bystrzyca. Na terenie parku znajduje się sztuczny zbiornik retencyjny Jezioro Mietkowskie.

4.4. Obszary Natura 2000

Na terenie powiatu wrocławskiego wprowadzono następujące obszary Natura 2000: Zbiornik Mietkowski, Przeplatki nad Bystrzycą, Łęgi nad Bystrzycą, Masyw Ślęży, Grądy Odrzańskie, Grądy w Dolinie Odry, Lasy Grędzińskie, Stawy w Borowej, Kumaki Dobrej.

4.5. Pomniki przyrody

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z 2010 roku na terenie powiatu wrocławskiego zlokalizowanych jest 108 pomników przyrody.

5. Ludność

5.1. Struktura demograficzna

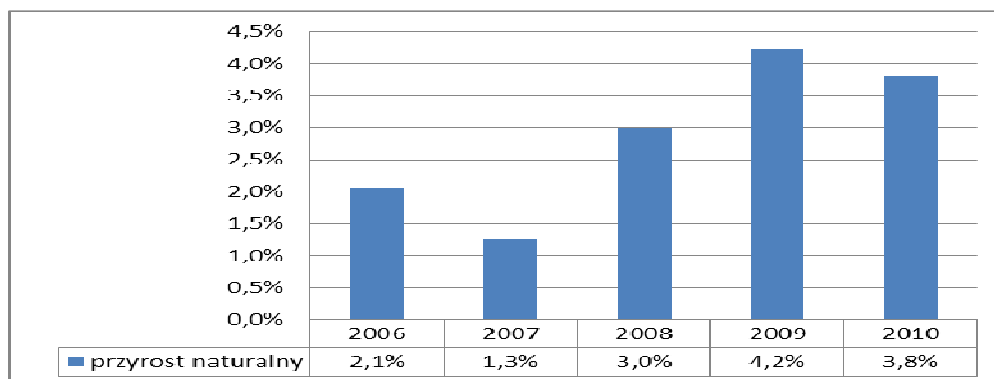
Struktura demograficzna jest istotnym elementem wskazującym trendy i kształtującym kierunki rozwoju danego regionu. Powiat wrocławski charakteryzuje się wyższą dynamiką demograficzną w stosunku do przeciętnej odnoszącej się do województwa dolnośląskiego oraz do średniej całego kraju. Sytuację demograficzną powiatu na przestrzeni lat 2006 – 2010 obrazuje poniższa tabela.

Lata	Ogółem	Mężczyzn	Kobiet	Gęstość zaludnienia
2006	103 097	50 608	52 489	92,4 os/km ²
2007	105 603	51 861	53 742	94,6 os/km ²
2008	107 814	52 918	54 896	96,6 os/km ²
2009	110 386	54 202	56 184	98,9 os/km ²
2010	113 468	55 627	57 841	101,6 os/km ²

Tabela 10. Struktura demograficzna powiatu wrocławskiego, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Na przestrzeni lat 2006–2010 w powiecie wrocławskim zaobserwować można znaczny wzrost liczby ludności. W 2011 roku aż 113 468 osób deklaruje powiat wrocławski jako miejsce zameldowania. W porównaniu do roku 2006 daje to wzrost liczby ludności o ponad 10 tysięcy mieszkańców w okresie 5 lat. Podział na kobiety i mężczyzn wskazuje, że w każdym z badanych roczników było więcej o ok. 2 tysiące kobiet niż mężczyzn. Obecnie ta liczba kształtuje się na poziomie 55 627 mężczyzn oraz 57 841 kobiet. Od 2006 roku liczba zarówno kobiet jak i mężczyzn wzrosła o ok. 5 tysięcy. Znaczny wzrost odnotowano także

w odniesieniu do gęstości zaludnienia, która w ciągu 5 lat wzrosła o ok. 10 osób/km², dając wynik 101,6 os/km² w roku 2010.

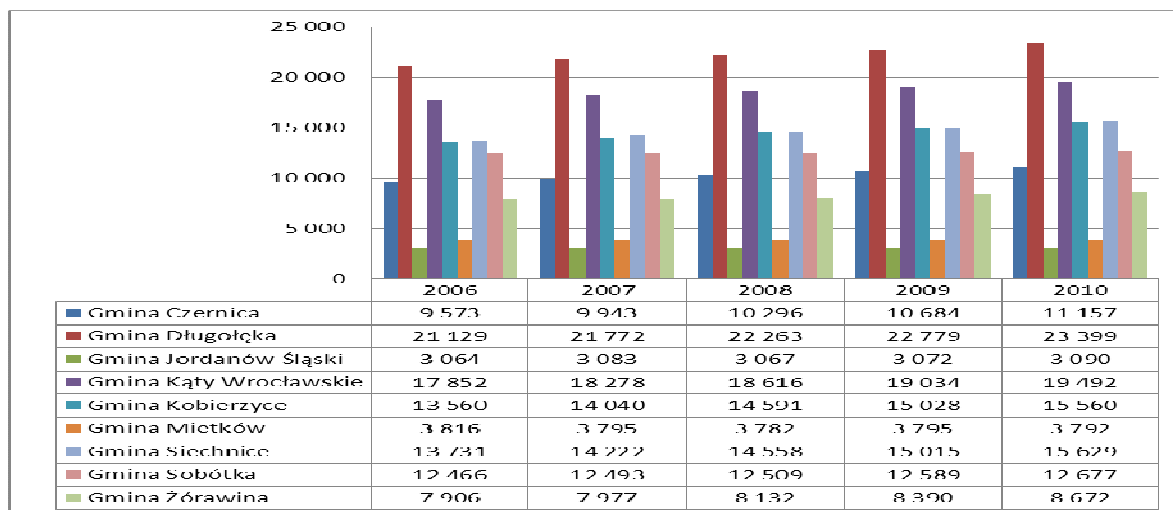
Wykres 1. Przrost naturalny w powiecie wrocławskim, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Najniższy przyrost naturalny odnotowano w 2007 roku, kiedy to obniżył się o 0,8% w stosunku do roku 2006. W dwóch kolejnych latach zauważono wzrost tej liczby. Najwyższy poziom przyrostu naturalnego przypada na 2009 rok, kiedy to wzrósł do 4,2%. W 2010 dane wskazały na 3,8% przyrostu naturalnego, jest to bardzo dobry wynik na tle województwa dolnośląskiego – 0,05% oraz całego kraju, gdzie przyrost naturalny szacuje się na 0,1%.

Lata	wieś		miasto	
	miejsce zameldowania	miejsce zamieszkania	miejsce zameldowania	miejsce zamieszkania
2006	87 025	85 864	16 072	16 106
2007	89 495	89 961	16 108	16 119
2008	91 629	91 160	16 185	16 226
2009	93 868	94 494	16 518	16 575
2010	96 520	97 146	16 948	17 005

Tabela 11. Rozmieszczenie ludności we wsiach i miastach powiatu wrocławskiego, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Na uwagę zasługuje również fakt, iż coraz więcej osób podaje wieś jako faktyczne miejsce zamieszkania. W 2006 roku więcej osób było zameldowanych niż faktycznie mieszkało na wsi, następnie od 2007 roku odnotowano wzrost liczby osób deklarujących wieś jako miejsce faktycznego pobytu, natomiast spadek liczby osób deklarujących wieś jako stałe miejsce zamieszkania. Dane z 2010 roku wskazują, że na wsiach w powiecie wrocławskim faktyczna liczba mieszkańców to 97 146 osób, natomiast zameldowanych jest 96 520 osób. W porównaniu, w miastach należących do powiatu wrocławskiego (Kąty Wrocławskie, Siechnice, Sobótka) w 2010 faktycznie mieszkało 17 005 osób, a zameldowanych było 16 948 osób. Analiza ta wskazuje na coraz większą liczbę osób migrującą z miasta na wieś.

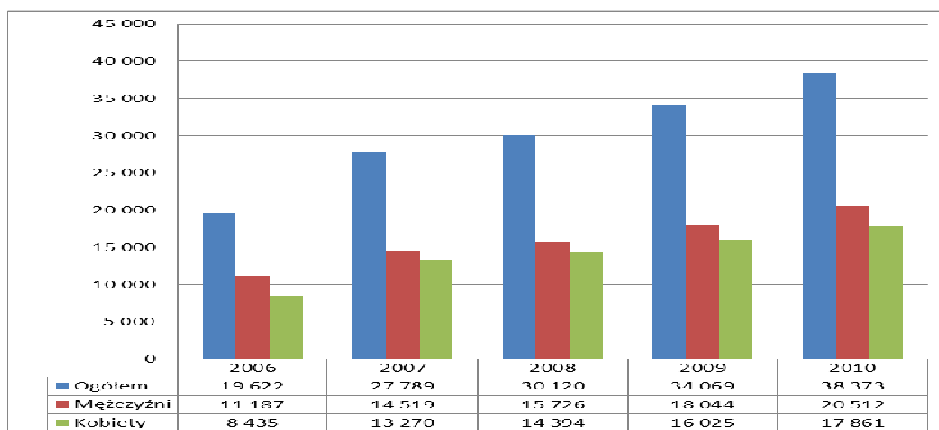
Wykres 2. Liczba osób zamieszkujących poszczególne gminy powiatu wrocławskiego, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Powyższe dane wskazują na fakt, że w 2010 roku gminą o największej liczbie mieszkańców była gmina Długołęka (gmina wiejska) licząca 41 sołectw, w których w sumie mieszka 23 399 osób (w tym 11 662 mężczyzn oraz 11 737 kobiet). Dla porównania gminą o najmniejszej liczebności jest gmina Jordanów Śląski (gmina wiejska) licząca 13 sołectw, w których razem jest 3 090 mieszkańców (w tym 1 528 mężczyzn i 1 562 kobiet). Daje to wynik ponad 7 razy mniejszy niż w gminie o największej liczbie mieszkańców. Kolejną najliczniejszą gminą powiatu wrocławskiego jest gmina Kąty Wrocławskie, dalej gminy: Siechnice, Kobierzyce, Sobótka, Czernica, Żórawina i Mietków oraz wspomniana już wyżej gmina Jordanów Śląski. Na przestrzeni badanych lat sytuacja stanu ludności w poszczególnych gminach była niemal bliźniacza. Jedynie w roku 2008 oraz 2009 w gminie Kobierzyce odnotowano niewiele większą liczbę mieszkańców niż w gminie Siechnice. Jednak już w 2010 roku powtórzyła się sytuacja z lat 2006 oraz 2007, gdzie gmina Siechnice wyprzedzała pod względem liczby mieszkańców gminę Kobierzyce. Interesującym jest fakt, że w każdej z wymienionych gmin we wszystkich badanych latach zawsze liczba kobiet była nieco wyższa niż liczba mężczyzn.

5.2. Stan i struktura zatrudnienia

Znaczący wpływ na obecny stan rynku pracy w powiecie wrocławskim wywarły m.in. procesy gospodarcze, w tym tworzenie się specjalnych stref ekonomicznych na terenach należących do gmin powiatu wrocławskiego, korzystna lokalizacja w sąsiedztwie miasta wojewódzkiego, jakim jest Wrocław oraz stosunkowo niewielka odległość od granic z Niemcami i Czechami, a także dobrze rozwinięta infrastruktura komunikacyjna. Powiat wrocławski stanowi obszar przecinania się i przebiegu najważniejszych szlaków komunikacyjnych regionu, co sprzyja rozwojowi działalności gospodarczej i napływowi inwestycji, a w konsekwencji prowadzi do tworzenia nowych miejsc pracy. Skala i rozmiar inwestycji, które zrealizowano na tym obszarze po 1999 r., przekłada się bezpośrednio na sytuację społeczną jego mieszkańców. Tysiące miejsc pracy, powstałych na przestrzeni ostatniej dekady, rozwiązały w znacznym

stopniu problem bezrobocia w powiecie wrocławskim. W tym czasie odnotowano również znaczący wzrost liczby podmiotów gospodarczych na terenie powiatu.

Wykres 3. Liczba osób pracujących na terenie powiatu wrocławskiego, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Na przestrzeni lat 2006 – 2010 odnotowano znaczny wzrost liczby osób pracujących na terenie powiatu wrocławskiego. W 2006 roku liczba ta wynosiła 19 622 osoby. Dla porównania w 2010 roku liczba ta wynosiła już 38 373 osoby. W każdym z wymienionych roczników wyższa była także liczba pracujących mężczyzn niż liczba pracujących kobiet, z roku na rok liczba pracujących mężczyzn i kobiet rosła, natomiast zawsze pracujących mężczyzn było o około 2 tysiące więcej pracujących kobiet.

ROK	SEKTOR ROLNICZY	SEKTOR PRZEMYSŁOWY	SEKTOR USŁUGOWY
2006	6 797	9 775	8 841
2007	6 717	16 854	10 009
2008	6 750	16 811	12 350

Tabela 12. Liczba osób pracujących na terenie powiatu wrocławskiego wg PKD 2004, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

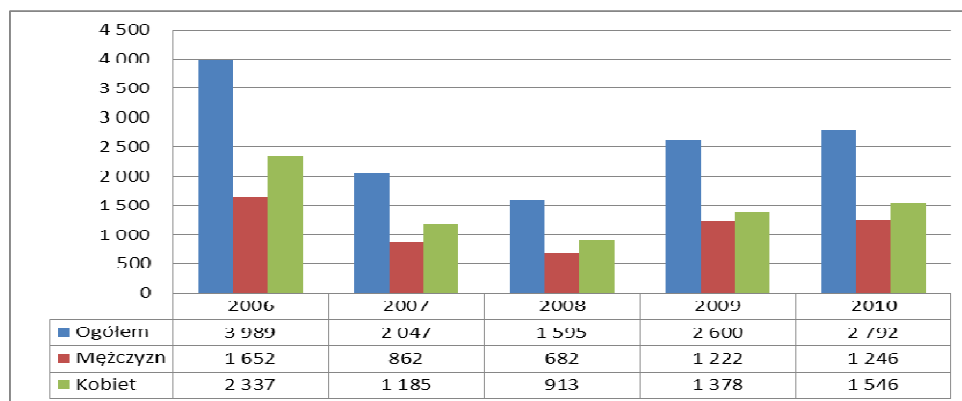
Rok	Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, rynek nieruchomości	Pozostałe usługi
2006	6 795	9 872	5 005	207	3 534
2007	6 715	16 921	5 605	241	4 098
2008	6 748	17 031	7 416	267	4 449
2009	6 612	18 550	9 179	441	5 078

Tabela 13. Liczba osób pracujących na terenie powiatu wrocławskiego wg PKD 2007, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

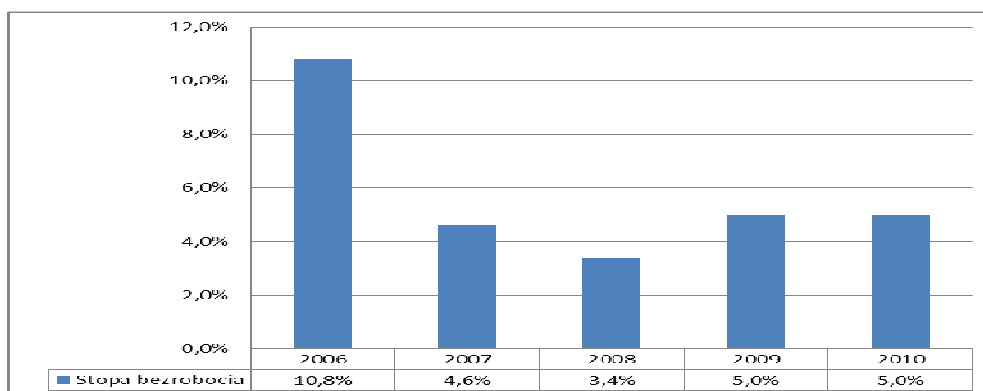
Do 2008 roku obowiązywała Polska Klasyfikacja Działalności PKD 2004, dzieląca rynek pracy na sektor rolniczy, przemysłowy oraz usługowy. Najwięcej osób zatrudnionych było w sektorze przemysłowym. Znaczny rozkwit sektora przemysłowego przypada na rok 2007,

kiedy to liczba zatrudnionych w przemyśle wzrosła z 9 775 w 2006 roku do 16 854 w 2007 roku. Od 2009 roku obowiązywała Polska Klasyfikacja Działalności PKD 2007, obejmująca bardziej szczegółowy podział na: rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo, przemysł i budownictwo, handel, naprawę pojazdów, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię, informację i komunikację, działalność finansową i ubezpieczeniową, rynek nieruchomości oraz pozostałe usługi. Podział ten w celach porównawczych obejmuje także poprzednie lata, tak więc bazując na PKD 2007 największa ilość osób zatrudniona była w przemyśle i budownictwie.

Wykres 4. Liczba osób bezrobotnych na terenie powiatu wrocławskiego, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Wykres 5. Stopa bezrobocia w powiecie wrocławskim, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Według danych na koniec grudnia 2011 r. w powiecie wrocławskim bez pracy pozostawało 2792 osób, a stopa bezrobocia wyniosła 5%. Zapobieganie skutkom bezrobocia, a także jego zmniejszenie, jest podstawowym zadaniem Powiatowego Urzędu Pracy we Wrocławiu. Należy zaznaczyć, że PUP we Wrocławiu jest jednostką organizacyjną działającą w formie jednostki budżetowej zgodnie z postanowieniami porozumienia między Starostą Powiatu Wrocławskiego a Prezydentem Wrocławia z dnia 31 grudnia 2004 w sprawie powierzenia Miastu Wrocław niektórych zadań publicznych należących do Powiatu Wrocławskiego. Urząd zajmuje się organizacją staży, aktywizacją zawodową, przyznaje osobom bezrobotnym jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności, a także wspiera już istniejące

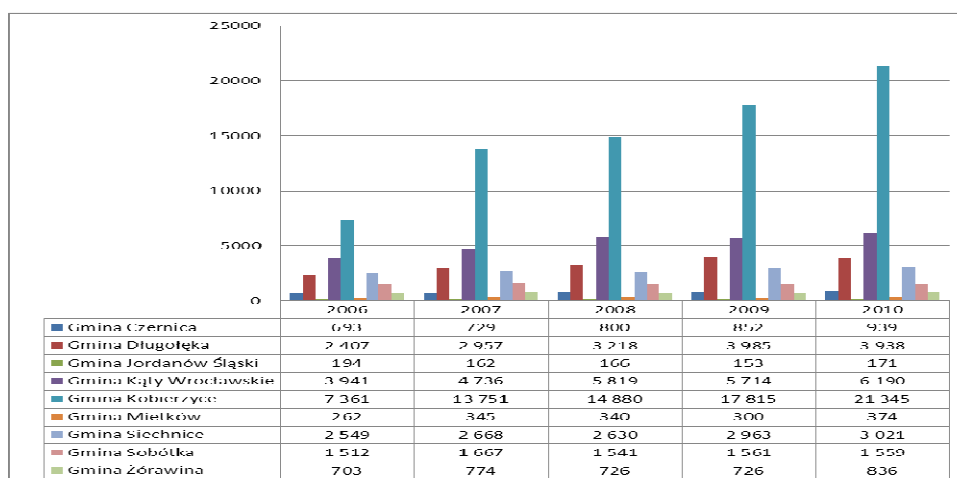
przedsiębiorstwa w ramach doposażenia stanowisk pracy, prowadzi szkolenia oraz przekwalifikowuje osoby długotrwale pozostające bez pracy.

Wykres nr 4 ilustruje ilość osób bezrobotnych w Powiecie Wrocławskich na przestrzeni lat 2006-2010. Porównując rok 2006 z rokiem 2010 bezrobocie znacznie spadło: z 3 898 osób bezrobotnych (w tym znaczna przewaga kobiet – 2337, mężczyźni – 1652) do 2792 (kobiety – 1546, mężczyźni – 1246). Najniższe bezrobocie odnotowano w roku 2008, kiedy to wynosiło ono tylko 1595 osób bezrobotnych (913 kobiet i 682 mężczyzn). Wykres nr 5 odzwierciedla wysokość stopy procentowej bezrobocia, wynoszącej zarówno w 2009 jak i w 2010 roku 5%. Obecnie jest ona ponad połowę niższa niż 6 lat temu.

	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59	60-64
2006	2013	6764	4959	9764	3132	644
2007	1079	3238	2382	5759	2480	653
2008	1031	2944	1832	3838	2014	
2009	2261	5204	2908	4908	2728	773
2010	2173	5633	3432	4899	3309	884

Tabela 14. Struktura bezrobocia, bezrobotni wg wieku, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

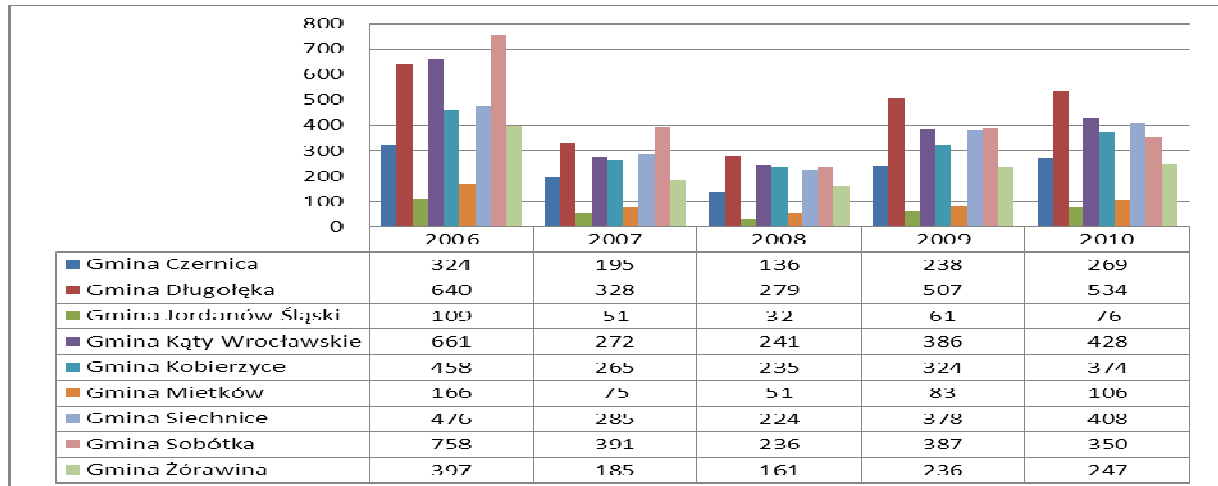
Jak wynika z powyższej tabeli, struktura bezrobocia wg wieku jest dość zróżnicowana. Nie można wyznaczyć wiodącego trendu wskazującego jednoznacznie długotrwały wzrost lub spadek liczby osób bezrobotnych w którejś z wymienionych grup wiekowych. Z końcem grudnia 2010 w porównaniu do grudnia 2008 roku liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się tylko w kategoriach wiekowych: 18-24 i 45-54, w pozostałych przedziałach wiekowych liczba ta wzrosła. Na uwagę zasługują fakt, że udział osób w wieku do 25 roku życia w 2006 roku wynosił 7,4% natomiast już w 2010 roku udział ten wzrósł aż do 10,7%.

Wykres 6. Liczba osób zatrudnionych w gminach powiatu wrocławskiego, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

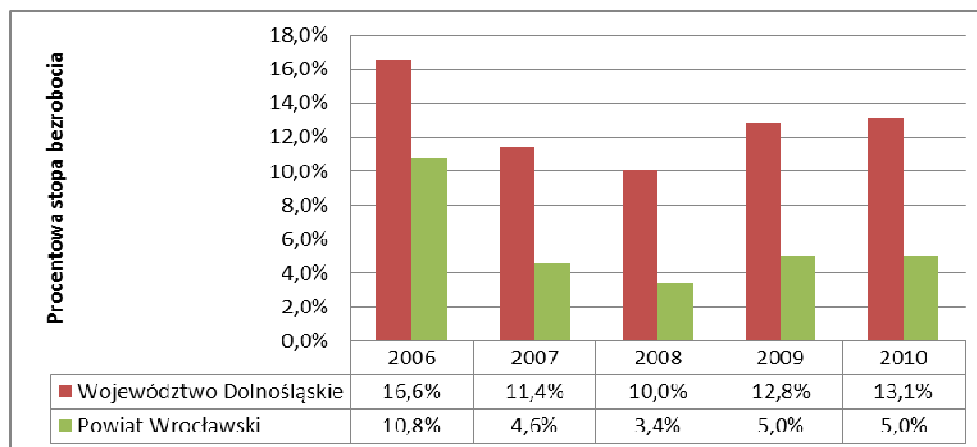
W nawiązaniu do powyższych danych można zauważyć, że w 2010 roku najwięcej zatrudnionych osób liczyła gmina Kobierzyce, osiągając wysoki wynik 21 345 osób, 10 195

mężczyzn oraz 11 150 kobiet. Na przestrzeni lat 2006-2010 gmina Kobierzyce zawsze wiodła prym w liczbie zatrudnionych osób, jednak dla porównania liczba ta w 2006 roku wynosiła „zaledwie” 7361 zatrudnionych osób. Gmina Jordanów Śląski to gmina z najmniejszą liczbą zatrudnionych osób na swoim terenie – obecnie liczba ta kształtuje się na poziomie 171 zatrudnionych, co wskazuje na spadek w porównaniu do roku 2006, kiedy to odnotowano największą liczbę zatrudnionych – 191 osób.

Wykres 7. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminach powiatu wrocławskiego, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analizując stan bezrobocia poszczególnych gmin, w każdym z badanych roczników, Długołęka jest gminą o największym bezrobociu, wynoszącym w 2010 roku 534 osoby: 230 mężczyzn i 304 kobiety. Liczba ta znacznie wzrosła od 2008 roku, kiedy to odnotowano 279 osób bezrobotnych, lecz jest to wciąż korzystniejszy wynik niż w roku 2006, kiedy osób bezrobotnych było 640. Podobnie sytuacja kształtuje się w każdej z gmin. Największe bezrobocie odnotowano w każdej z nich w roku 2006, a najmniejsze w roku 2008.

Wykres 8. Stopa bezrobocia w Powiecie Wrocławskim na tle Województwa Dolnośląskiego, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Jak wynika z powyższej tabeli stopa bezrobocia w powiecie wrocławskim jest o wiele niższa niż ogólna procentowa stopa bezrobocia w województwie dolnośląskim. W 2010 jak i w 2009 roku bezrobocie w powiecie wrocławskim wynosiło 5%, dla porównania bezrobocie na Dolnym Śląsku w 2009 roku wynosiło 12,8% czyli ponad dwukrotnie więcej niż w powiecie wrocławskim, natomiast w 2010 roku wzrosło o 0,3% w stosunku do roku ubiegłego. W 2008 roku zarówno w województwie jak i w powiecie było najniższe bezrobocie, wynoszące kolejno 10% oraz 3,4%, natomiast na przestrzeni lat 2006-2010 najwyższe bezrobocie w obu badanych rejonach odnotowano w roku 2006. Dla województwa wynosiło ono 16,6%, dla powiatu – 10,8 %. Ogromnym sukcesem powiatu wrocławskiego jest zmniejszenie stopy bezrobocia o ponad połowę w przeciągu 5 lat, czego nie udało się osiągnąć w całym województwie dolnośląskim.

6. Infrastruktura społeczna

6.1 Edukacja

6.1.1 Zadania oświatowe realizowane przez powiat wrocławski

Powiat wrocławski realizuje zadania oświatowe wynikające w szczególności z postanowień:

- Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1592 z późn. zm.),
- Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
- Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r.- Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.)

oraz przepisów wykonawczych do tych ustaw.

Struktura organizacyjna oświaty powiatu wrocławskiego

W skład sieci szkół powiatu wrocławskiego wchodzi:

- 2 zespoły szkół ponadgimnazjalnych
- 2 placówki kształcenia specjalnego
- 1 placówka resocjalizacyjna
- 2 publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

Warunki geograficzne powiatu stanowią istotną przeszkodę na drodze do skonstruowania optymalnej - zaspokajającej wszystkie potrzeby naszych dzieci i młodzieży - sieci szkół. Brak naturalnego centrum powiatu oraz układ komunikacyjny utrudnia swobodne przemieszczanie się i dostęp z terenu gmin do istniejących szkół. Mieszkańcom przeciwległych krańców powiatu niejednokrotnie znacznie łatwiej jest dostać się do miasta, aniżeli do szkoły znajdującej się (w istocie niekoniecznie dalej w sensie odległości) na terenie powiatu. Bliskość wielkiego miasta i jego bogata oferta edukacyjna powodują odpływ uczniów z terenu powiatu. Dlatego też należałoby traktować ofertę edukacyjną powiatu raczej w kategoriach uzupełnienia oferty edukacyjnej miasta Wrocławia o niszowe kierunki kształcenia.

Kształcenie, wychowanie i opieka w szkołach ponadgimnazjalnych

Powiat wrocławski posiada zróżnicowaną ofertę dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych: technika, licea ogólnokształcące, liceum profilowane, zasadnicze szkoły zawodowe, licea profilowane dla dorosłych, szkoły policealne dla dorosłych oraz technika uzupełniająca dla dorosłych.

POWIATOWY ZESPÓŁ SZKÓŁ NR 1 W KRZYŻOWICACH	POWIATOWY ZESPÓŁ SZKÓŁ NR 3 W SOBÓTCE
Technikum	Liceum Ogólnokształcące
<ul style="list-style-type: none"> ▪ technik hodowca koni ▪ technik hotelarstwa ▪ technik rolnik ▪ technik architektury krajobrazu ▪ technik weterynarii ▪ technik ekonomista ▪ technik ochrony środowiska ▪ technik ogrodnik 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kierunek językowo-filmowy ▪ kierunek humanistyczno-dziennikarski ▪ kierunek ekologiczno-przyrodniczy
Liceum Profilowane	Technikum
<ul style="list-style-type: none"> ▪ profil ekonomiczno-administracyjny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ technik obsługi turystycznej ▪ technik informatyk
Zasadnicza Szkoła Zawodowa	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ogrodnik 	
Szkoła Policealna dla dorosłych	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ technik hodowca koni ▪ technik ekonomista ▪ technik rolnik ▪ technik weterynarii 	

Tabela 15. Oferta edukacyjna powiatowych zespołów szkół

Kształcenie, wychowanie i opieka w szkołach podstawowych specjalnych i gimnazjach specjalnych

Placówki specjalne podejmują działania mające na celu przygotowanie dzieci i młodzieży do udziału w życiu społecznym, poprzez możliwie wszechstronny ich rozwój. W zależności od stopnia i rodzaju niepełnosprawności dzieci i młodzieży, umożliwiają zdobycie zawodu, pracę w zakresie samoobsługi czy podstawowej komunikacji. W przypadku każdego dziecka wyznacznikiem celów pracy jest jego indywidualne tempo rozwoju oraz możliwości intelektualne i motoryczne.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kątach Wrocławskich	Zespół Szkół Specjalnych im. Św. Ks. Zygmunta Gorazdowskiego w Wierzbicach
Szkoła Podstawowa Specjalna	Szkoła Podstawowa Specjalna
Gimnazjum Specjalne	Gimnazjum Specjalne
Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy	Liceum Ogólnokształcące Specjalne

Tabela 16. Oferta edukacyjna placówek specjalnych powiatu wrocławskiego

Kształcenie, wychowanie i opieka i resocjalizacja w placówkach resocjalizacyjnych

Powiat wrocławski posiada placówkę umożliwiającą młodzieży zintegrowaną edukację resocjalizacyjną, socjoterapeutyczną, wychowawczą i opiekuńczą, jak również przygotowanie do pracy zawodowej.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce:

- Gimnazjum Specjalne,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa (zawód - krawiec).

Poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne

Na terenie powiatu funkcjonują dwie publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, udzielające dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także udzielające rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży.

➤ Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kątach Wr., z gabinetami w:

- Kiełczowie,
- Kamieńcu Wrocławskim,

obejmuje swoim zasięgiem Kąty Wrocławskie, Czernicę, Mietków i Długołękę;

➤ Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sobótce, z gabinetami w:

- Kobierzycach,
- Żórawinie,
- Siechnicach,

obejmuje swoim zasięgiem Sobótkę, Jordanów Śl., Siechnice, Żórawinę i Kobierzyce.

Placówki niepubliczne o uprawnieniach placówek publicznych dotowane przez Powiat Wrocławski

W chwili obecnej na terenie powiatu funkcjonują dwie placówki niepubliczne dotowane przez Powiat Wrocławski.

Niepubliczny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy przy Zakładzie Opiekuńczo – Lecznicy dla Dzieci prowadzonym przez Zgromadzenie Sióstr Maryi Niepokalanej w Jasz kotlu	Specjalny Ośrodek Wychowawczy prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Św. Józefa
Szkoła podstawowa specjalna	Specjalny Ośrodek Wychowawczy
Gimnazjum specjalne	
Specjalny Ośrodek Wychowawczy	

Tabela 17. Oferta edukacyjna placówek niepublicznych powiatu wrocławskiego

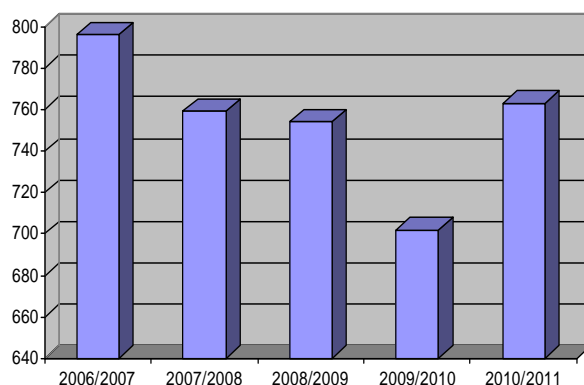
6.1.2 Organizacja kształcenia dzieci, młodzieży i dorosłych w roku szkolnym 2010/2011,
baza szkolna

W latach 2006-2011 struktura kształcenia w szkołach, dla których powiat jest organem prowadzącym, wyglądała następująco:

Wyszczególnienie	2006/2007		2007/2008		2008/2009		2009/2010		2010/2011	
	uczn.	%	uczn.	%	uczn.	%	uczn.	%	uczn.	%
Szkoły podstawowe specjalne	40	5	47	6,2	54	7	46	7	57	7
Gimnazja specjalne	106	13,3	91	11,9	95	13	77	11	71	9
Szkoła przysposabiająca do pracy	6	0,8	9	1,2	9	1	12	2	12	1,5
Technikum	177	22,2	212	28	245	33	284	40	363	47,5
Zasadnicza szkoła zawodowa	33	4,1	30	4	24	3	48	7	66	9
Liceum ogólnokształcące	162	20,4	137	18	100	13	74	10	83	11
Liceum profilowane	245	30,8	198	26,1	128	17	79	11	28	4
Szkoły policealne (dla dorosłych)	27	3,4	35	4,6	99	13	82	12	83	11
Razem	796	100	759	100	754	100	702	100	763	100

Tabela 18. Struktura kształcenia w zależności od typu szkoły w latach 2006/2007-2010-2011, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011 r.

Na przestrzeni lat szkolnych 2006/2007 – 2010/2011 największy odsetek stanowili uczniowie technikum i liceum profilowanego. Można jednak zauważyć wyraźną tendencję - wzrost z roku na rok zainteresowania uczniów nauką w technikum, a jego spadkiem w liceum profilowanym. Na uwagę zasługuje również fakt wzrostu w ostatnich latach liczby uczniów w zasadniczej szkole zawodowej.

Wykres 9. Liczba uczniów w latach szkolnych 2006/2007-2010/2011, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011r.

Należy zauważyć, iż mimo niżu demograficznego i trudnych warunków dla pozyskiwania nowych uczniów wynikających między innymi z położenia geograficznego, liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez powiat wrocławski utrzymuje się na zbliżonym do siebie poziomie. Wyjątek stanowi rok szkolny 2009/2010, w którym to dokonano likwidacji dwóch placówek oświatowych: Powiatowego Zespołu Szkół Nr 2 w Czernicy oraz Zespołu Szkolno - Opiekuńczego w Sobótce.

Nabór do klas pierwszych

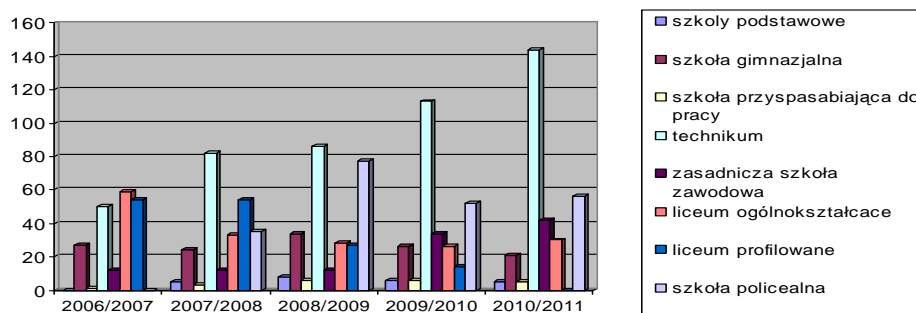
Wyniki naboru do klas pierwszych w sposób zasadniczy przekładają się na stan organizacyjny placówek oświatowych powiatu wrocławskiego. Jest to szczególnie widoczne w szkołach ponadgimnazjalnych. Bliskość szkół miejskich we Wrocławiu, Świdnicy czy Oławie przy jednoczesnych dogodnych warunkach komunikacyjnych oraz niż demograficzny to czynniki, które w sposób negatywny wpływają na wyniki naboru do szkół powiatowych, pomimo podejmowania szeregu działań promujących szkoły w środowisku.

Nabór do klas pierwszych poszczególnych szkół w latach szkolnych 2006/2007 – 2010/2011 przedstawiał się następująco:

Wyszczególnienie	2006/2007		2007/2008		2008/2009		2009/2010		2010/2011	
	uczn.	%	uczn.	%	uczn.	%	uczn.	%	uczn.	%
Szkoły podstawowe specjalne	0	0	5	2	8	3	6	2	5	1,5
Gimnazja specjalne	27	13,3	24	9,7	34	12	26	9	21	7
Szkoła przysposabiająca do pracy	1	0,5	3	1,2	6	2	6	2	5	1,5
Technikum	50	24,6	82	33,1	86	31	113	41	144	47,5
Zasadnicza szkoła zawodowa	12	5,9	12	4,8	12	4	34	13	42	14
Liceum ogólnokształcące	59	29,1	33	13,3	28	10	26	9	30	10
Liceum profilowane	54	26,6	54	21,8	27	10	14	5	-	-
Szkoły policealne (dla dorosłych)	0	0	35	14,1	77	28	52	19	56	18,5
Razem	203	100	248	100	278	100	277	100	303	100

Tabela 19. Nabór do klas pierwszych w poszczególnych szkołach w latach 2006/2007-2010/2011, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011

Jak widać z powyższych danych, nie udało się dokonać naboru do żadnej z klas I Liceum Profilowanego. Systematycznie zmniejszająca się w poprzednich latach liczba uczniów oraz brak naboru i zainteresowania uczniów kształceniem w tej szkole stały się powodem, dla którego podjęto decyzję o likwidacji Liceum Profilowanego. Wolną przestrzeń w ofercie edukacyjnej z powodzeniem mogą wypełnić funkcjonujące Technika, dające możliwość nauki uczniom o podobnych zainteresowaniach.

Wykres 10. Nabór do pierwszych klas w latach 2006/2007-2010/2011, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011

W latach szkolnych 2006/2007 – 2010/2011 zaobserwować można wyraźny wzrost zainteresowania uczniów nauką w technikum i szkołach zawodowych. Spada natomiast liczba uczniów wybierających kształcenie w liceach profilowanych.

Zmiany w strukturze placówek oświatowych na terenie powiatu w latach 2007–2011

Powiat stale podejmuje czynności związane z bieżącym dostosowywaniem posiadanej sieci szkół i placówek oświatowych do potrzeb społecznych. W ramach powyższych czynności w ostatnich pięciu latach dokonano następujących zmian:

- założono Liceum Ogólnokształcące Specjalne przy Zakładzie Opiekuńczo – Leczniczym w Wierzbicach,
- w Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżowicach wprowadzono nowe zawody w Technikum: technik ekonomista, technik hotelarz, technik ogrodnik oraz technik weterynarii, oraz w Szkole Policealnej dla dorosłych: technik ekonomista oraz technik weterynarii,
- dokonano likwidacji szkół wchodzących w skład Powiatowego Zespołu Szkół Nr 2 w Czernicy oraz Zespołu Szkolno-Opiekuńczego w Sobótce,
- zlikwidowano Liceum Profilowane w Powiatowym Zespole Szkół Nr 3 w Sobótce,
- utworzono w Powiatowym Zespole Szkół Nr 3 w Sobótce technikum o czteroletnim cyklu kształcenia w zawodach: technik informatyki oraz technik obsługi turystycznej.

Powyższe działania wpłynęły na zrationalizowanie sieci szkół powiatu wrocławskiego oraz dostosowanie jej do aktualnego zapotrzebowania społecznego.

Stan bazy szkolnej

Powiat Wrocławski stale dąży do poprawy sytuacji oświatowej, dzięki czemu stan techniczny i funkcjonalność budynków szkół i placówek oświatowych obecnie należy uznać za dobry. Przekłada się to zarówno na podniesienie sprawności technicznej, jak i optymalizację kosztów eksploatacji.

Oblicze współczesnej szkoły charakteryzuje poziom wyposażenia w środki techniczne do nauki i wzajemnego informowania. W ostatnich latach wszystkie placówki zostały wyposażone w pracownie komputerowe. Zgodnie ze współczesnymi standardami i wymogami technicznymi na bieżąco wymieniano sprzęt komputerowy. Liczba komputerów

wykorzystywanych do nauki i pracy w szkołach systematycznie wzrasta. Zgodnie z danymi na koniec 2011 r. placówki oświatowe dysponują 309 komputerami, w tym 196 dostępnymi dla uczniów. Wszystkie sekretariaty placówek posiadają komputery wraz z niezbędnym oprogramowaniem i urządzeniami peryferyjnymi. Wszystkie placówki uzyskały możliwość korzystania z Internetu oraz na bieżąco wyposażane były w nowoczesne pomoce dydaktyczne, w tym cyfrowe aparaty fotograficzne, odtwarzacze CD i DVD. Niektóre placówki wyposażono również w kamery cyfrowe i projektory multimedialne.

6.1.3 Zatrudnienie w placówkach oświatowych

Poziom zatrudnienia nauczycieli kształtuje się przede wszystkim na podstawie liczby oddziałów i godzin zajęć obowiązkowych oraz dodatkowych pozalekcyjnych i pozaszkolnych, wynikających z potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży. Natomiast poziom zatrudnienia pracowników administracji i obsługi związany jest ze specyfiką działalności poszczególnych placówek. W poniższej tabeli przedstawiono poziom zatrudnienia w placówkach oświatowych powiatu wrocławskiego w latach szkolnych 2006/2007 – 2010/2011.

Wyszczególnienie		2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
pracownicy pedagogiczni	liczba pracowników	196	198	193	181	181
	liczba etatów	156,74	151,79	154,1	151,96	155
pracownicy administracji i obsługi	liczba pracowników	67	74	77	62	65
	liczba etatów	60,1	63,26	64,23	50,10	52,79

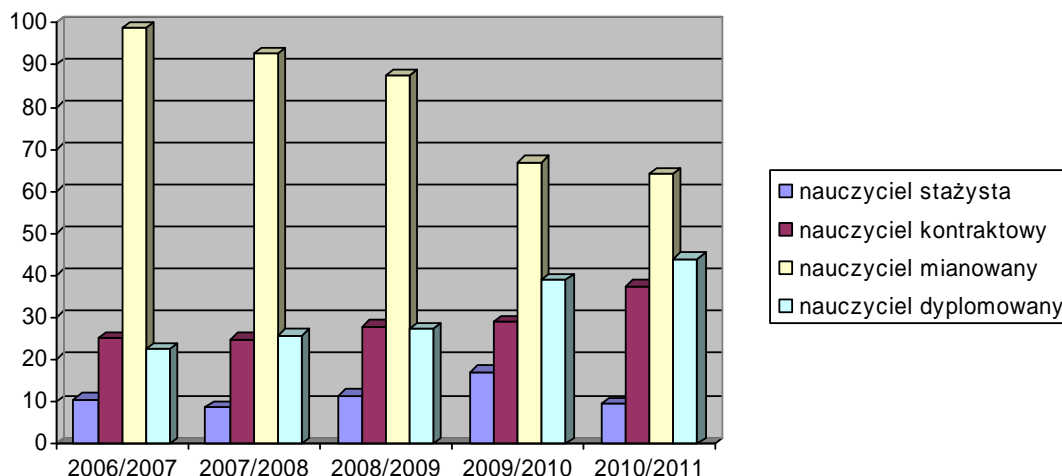
Tabela 20. Liczba pracowników pedagogicznych oraz administracji i obsługi w latach 2006/2007-2010/2011,

Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011

W związku ze zmianą przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 Nr 157, poz. 1240), dotyczących m.in. funkcjonowania gospodarstw pomocniczych, która wraz z przepisami wprowadzającymi weszła w życie 1 stycznia 2010 r., została przeprowadzona likwidacja Rolnego Gospodarstwa Pomocniczego przy Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżowicach. Z dniem 1 stycznia 2011 r. pracownicy zlikwidowanego RGP stali się pracownikami PZS 1, a pozostałe po likwidacji składniki majątkowe przejęła placówka.

Wyszczególnienie	2006/2007		2007/2008		2008/2009		2009/2010		2010/2011	
	etaty	%	etaty	%	etaty	%	etaty	%	etaty	%
Nauczyciel stażysta	10,5	6,7	8,55	5,6	11,44	7,4	17,06	11,2	9,5	6,1
Nauczyciel kontraktowy	25	15,9	24,86	16,4	27,85	18,1	29,07	19,1	37,49	24,2
Nauczyciel mianowany	98,67	63	92,67	61,1	87,54	56,8	66,94	44,1	64,05	41,3
Nauczyciel dyplomowany	22,57	14,4	25,71	16,9	27,27	17,7	38,89	25,6	43,96	28,4
Razem	156,74	100	151,79	100	154,1	100	151,96	100	155	100

Tabela 21. Kadra pedagogiczna w przeliczeniu na etaty wg stopnia awansu zawodowego w latach 2006-2011,
Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011

Wykres 11. Struktura kadry pedagogicznej wg stopnia awansu zawodowego w latach 2006/2007-2010/2011
Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011

W placówkach oświatowych powiatu wrocławskiego zatrudnionych jest najwięcej nauczycieli posiadających stopień awansu zawodowego nauczyciela mianowanego. Drugą w kolejności grupę stanowią nauczyciele dyplomowani, a najmniejszy odsetek nauczyciele stażyści. Na przestrzeni lat można zauważyć jednak tendencję zmierną do stopniowego zmniejszania się liczby nauczycieli w stopniu nauczyciela mianowanego, a wzrostu liczby nauczycieli dyplomowanych.

6.1.4 Warunki do rozwoju zainteresowań uczniów

Organizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w placówkach oświatowych powiatu wrocławskiego jest jednym z wyznaczników osiągania sukcesów przez uczniów, rozwijania zainteresowań, zdolności i umiejętności. Powiat wrocławski aktywnie wspomagał swoje placówki w tym zakresie, akceptując w ich budżetach środki planowane na działalność wykraczającą poza wymagania standardowe.

Wspomaganie procesu edukacyjnego szerokim i urozmaiconym wachlarzem zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych niewątpliwie przyczynia się do zwiększonego udziału dzieci i młodzieży w różnego rodzaju olimpiadach, konkursach, projektach edukacyjnych.

6.1.5 Wspomaganie finansowe dzieci i młodzieży

W celu ułatwienia pokonania materialnej bariery dostępu do edukacji dzieci i młodzieży zamieszkałej na terenie powiatu wrocławskiego, uruchomiono mechanizmy dające placówkom oświatowym możliwość finansowania stypendiów w szkole za wysokie wyniki w nauce i osiągnięcia sportowe.

Zgodnie z wieloletnią tradycją, realizowany jest także program stypendialny Rady Powiatu Wrocławskiego, skierowany do szczególnie uzdolnionych uczniów szkół ponadgimnazjalnych zamieszkałych na terenie powiatu wrocławskiego.

Rok szkolny	Kwota w zł	Kategoria			Razem
		Naukowa	Artystyczna	Sportowa	
2006/2007	200	4	4	5	13
2007/2008	250	4	5	6	15
2008/2009	250	9	3	7	19
2009/2010	250	11	1	6	18
2010/2011	250	9	3	5	17
łącznie		37	16	29	82

Tabela 22. Liczba i struktura stypendiów Rady Powiatu Wrocławskiego w latach 2006/2007-2010/2011, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011

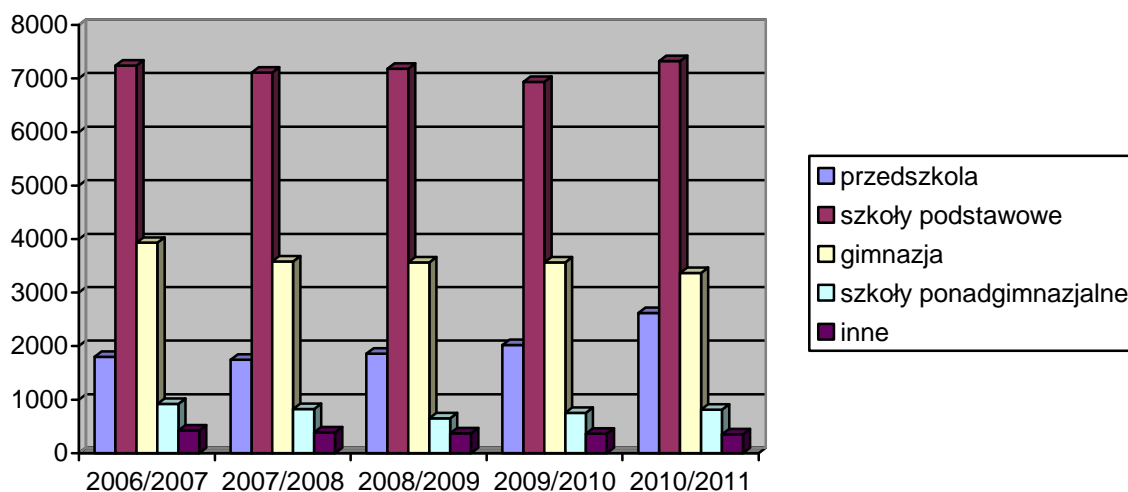
Na przestrzeni lat szkolnych 2006/2007 – 2010/2011 (w ramach pięciu edycji Programu Stypendialnego Rady Powiatu Wrocławskiego) przyznano 82 stypendiów: 37 naukowych, 16 artystycznych i 29 sportowe na łączną kwotę 198 500 zł.

6.1.6. Wspomaganie psychologiczno – pedagogiczne rodziców i placówek oświatowo-wychowawczych

Teren powiatu wrocławskiego obsługują dwie poradnie psychologiczno – pedagogiczne, zlokalizowane w Kątach Wrocławskich i w Sobótce, z gabinetami pomocniczymi w Kamieńcu Wrocławskim, Kiełczowie, Kobierzycach, Siechnicach i Żórawinie.

Wyszczególnienie	2006/2007		2007/2008		2008/2009		2009/2010		2010/2011	
	l. dz.	%	l. dz.	%	l. dz.	%	l. dz.	%	l. dz.	%
Przedszkola	1800	12,6	1744	12,8	1856	13,6	2021	14,8	2616	18,1
Szkoły podstawowe	7239	50,5	7109	52,1	7181	52,7	6938	50,9	7324	50,6
Gimnazja	3934	27,5	3587	26,3	3566	26,2	3565	26,1	3362	23,2
Szkoły ponadgimnazjalne	918	6,4	824	6,0	650	4,8	754	5,5	815	5,6
Inne	427	3,0	386	2,8	372	2,7	364	2,7	353	2,5
Razem	14318	100	13650	100	13625	100	13642	100	14470	100

Tabela 23. Miejsce działania poradni psychologiczno-pedagogicznych w latach 2006-2011, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011

Wykres 12. Płaszczyzny działalności poradni psychologiczno-pedagogicznych w latach 2006-2011, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011

Poradnie obejmują swoim zasięgiem działania łącznie 91 placówek, w tym szkoły podstawowe stanowią największy odsetek, na kolejnych miejscach plasują się odpowiednio gimnazja i przedszkola. Najmniejszy odsetek stanowią natomiast szkoły ponadgimnazjalne i ośrodki specjalne.

Jedną z głównych form pomocy udzielanych przez poradnie nauczycielom, rodzicom, wychowawcom, pedagogom i psychologom są prelekcje i wykłady. Podczas tych spotkań poruszane są ważne tematy edukacyjne i wychowawcze, które dotyczą przede wszystkim zagadnień związanych z rozwojem emocjonalnym dzieci oraz trudnościami edukacyjnymi.

W dużej mierze pomoc realizowana jest także poprzez udział w radach pedagogicznych, podczas których omawiane są m.in. tematy dotyczące ucznia przewlekle chorego w szkole masowej, zasad diagnozowania i metod realizacji zaleceń zawartych w opinii poradni psychologiczno-pedagogicznych, dostosowania i indywidualizacji wymagań edukacyjnych

wobec uczniów ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi oraz pracy z uczniem nadpobudliwym.

Obie poradnie funkcjonujące na terenie powiatu wrocławskiego w szerokim zakresie stosują różnorodne formy pomocy dzieciom i młodzieży (w tym zarówno indywidualnej, jak i grupowej), począwszy od najmłodszych lat, aż do ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej. Są to zajęcia obejmujące m.in. wspomaganie rozwoju dziecka, ogólnorozwojowe, terapie, warsztaty, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, wyrównawcze, socjoterapeutyczne, relaksacyjne, adaptacyjno-rozwojowe, doradztwo zawodowe, itp.

6.1.7 Podsumowanie

Powiat Wrocławski jest organem prowadzącym dla placówek oświatowych o bardzo zróżnicowanym zakresie działalności, poczynając od szkolnictwa ponadgimnazjalnego, poprzez szkolnictwo specjalne, a kończąc na poradniach psychologiczno – pedagogicznych.

Głównym problemem w realizacji zadań edukacyjnych, z jakim od lat boryka się nasz powiat, jest mała liczba uczniów w podległych szkołach, co w połączeniu ze sposobem naliczania przekazywanej przez MEN części oświatowej subwencji ogólnej dla powiatu (subwencja „idzie za uczniem”) utrudnia finansowanie tych zadań. Jest to powodem trudności w spełnieniu dwóch warunków: zamknięcia budżetu w ramach otrzymywanej z MEN części oświatowej subwencji ogólnej oraz zapewnienie uczniom odpowiednich warunków do realizacji zadań oświatowych. Podobny problem, z uwagi na niż demograficzny, dotyka również inne jednostki samorządu terytorialnego.

Z drugiej jednak strony taka sytuacja ułatwia uzyskiwanie pozytywnych efektów w bezpośredniej pracy z uczniem. Nasze szkoły są mniej liczne, przez co są bardziej kameralne i dają możliwość indywidualizacji pracy, bezpośredniego kontaktu z uczniem oraz poznania jego sytuacji rodzinnej i środowiska, w jakim przebywa. Taka sytuacja daje możliwość skutecznej i szybkiej pomocy w sytuacjach kryzysowych oraz sprzyja zapewnieniu bezpieczeństwa w placówkach oświatowych, w zakresie eliminacji negatywnych zjawisk, w szczególności związanych z przyjmowaniem używek czy środków odurzających. Niewątpliwie stan taki przekłada się również na jakość pracy szkół, nie tylko w zakresie zadań wychowawczych, ale także w sferze zadań dydaktycznych - komfortowe warunki pracy z pewnością sprzyjają przyswajaniu wiedzy na kolejnych etapach nauczania.

Łatwy dostęp do bogatej oferty edukacyjnej Wrocławia, układ geograficzny powiatu oraz dogodne warunki komunikacyjne powodują, że szkołom powiatowym trudniej jest zainteresować młodzież swoją ofertą edukacyjną. Potencjalni uczniowie z różnych względów wybierają szkoły w mieście.

Pomimo tych niesprzyjających uwarunkowań, powiat stale podejmuje działania mające na celu zapewnienie młodzieży, w tym również niepełnosprawnej, możliwości kontynuowania nauki zgodnie z oczekiwaniami i aspiracjami zawodowymi oraz zmieniającymi się realiami mikro i makrospołecznymi.

Analizując powyższe, pozytywnym przejawem jest fakt, że pomimo niżu demograficznego, liczba uczniów w szkołach powiatu wrocławskiego utrzymuje się na dotychczasowym

poziomie, szkoły posiadają warunki do dalszego rozwijania się i funkcjonowania, a zadania edukacyjne realizowane są zgodnie z wymogami obowiązujących przepisów oświatowych.

6.1. Ochrona zdrowia

Powiat wrocławski jest odpowiedzialny za politykę i bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców na swoim terenie. Odpowiada za realizację zadań z zakresu promocji i ochrony zdrowia.

6.2.1. Apteki

Na terenie powiatu funkcjonują 33 apteki ogólnodostępne, które zapewniają mieszkańcom dostępność do środków farmaceutycznych. Najwięcej z nich jest zlokalizowanych na terenie gminy Kąty Wrocławskie (24,2% wszystkich aptek z terenu powiatu). Na obszarze gminy Mietków i Jordanów Śląski znajduje się najmniejsza liczba aptek ogólnodostępnych – po 1 z każdej z wymienionych gmin.

Lp.	Gmina	Liczba aptek
1	Czernica	3
2	Długołęka	3
3	Jordanów Śląski	1
4	Kąty Wrocławskie	8
5	Kobierzyce	6
6	Mietków	1
7	Sobótka	4
8	Siechnice	5
9	Żórawina	2

Tabela 24. Liczba aptek w Powiecie Wrocławskim z podziałem na gminy, Źródło: Opracowanie własne, 2011 r.

6.2.2. Zakłady opieki zdrowotnej

Świadczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej realizowane są przez zakłady opieki zdrowotnej. W Powiecie Wrocławskim ambulatoryjna opieka zdrowotna funkcjonuje w postaci zakładów opieki zdrowotnej w 4 gminach: Długołęka, Mietków, Siechnice i Żórawina. W pozostałych gminach działają niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej.

Według danych za III kwartał 2011 r. zakłady opieki zdrowotnej działające na terenie gminy Długołęka (SP ZOZ w Długołęce i SP ZOZ W Brzeziej łącznie z filią w Borowej) zaprzestaną udzielania świadczeń zdrowotnych z dniem 31.12.2011 r. Kolejne dwa (SP ZOZ w Siedlcu i SP ZOZ Łozinie) zaprzestaną udzielania świadczeń zdrowotnych z dniem 31.01.2012r. Wymienione podmioty przekształcą się w placówki niepubliczne.

6.2.3. Opieka zdrowotna o charakterze stacjonarnym

Opieka zdrowotna o charakterze stacjonarnym świadczona jest w szpitalach ogólnych oraz innych zakładach opieki zdrowotnej, takich jak: zakłady psychiatryczne, zakłady opieki długoterminowej - zakłady opiekuńczo-lecznicze, pielęgniacyjno-opiekuńcze, hospicja oraz

zakłady lecznictwa uzdrowiskowego. Na terenie powiatu wrocławskiego nie funkcjonują jednostki szpitalne, zakłady psychiatryczne, hospicja oraz zakłady lecznictwa uzdrowiskowego. Na terenie gminy Kąty Wrocławskie funkcjonuje Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy w Małkowicach, prowadzony przez Caritas Archidiecezji Wrocławskiej oraz Zakład Opiekuńczo – Leczniczy dla Dzieci w Jaskotlu, prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Maryi Niepokalanej. Na terenie gminy Kobierzyce funkcjonuje Zakład Opiekuńczo – Leczniczy dla Dzieci w Wierzbicach, prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Św. Józefa, natomiast na terenie gminy Siechnice funkcjonuje Zakład Opiekuńczo – Leczniczy dla Kobiet w Świętej Katarzynie, prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Pasterek od Opatrzności Bożej.

6.3 Opieka i pomoc społeczna

6.3.1 Pomoc społeczna

Pomoc społeczna zdefiniowana została w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej jako instytucja polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Przyczynami trudnej sytuacji życiowej mieszkańców powiatu wrocławskiego są: ubóstwo, bezradność, bezrobocie, niepełnosprawność, sieroctwo naturalne lub społeczne, trudności wychowawcze z dziećmi, konflikt wewnątrzrodzinny spowodowany rozwodem lub roszczeniami materialnymi, oziębłość emocjonalna, niepodejmowanie działań, przemoc fizyczna i psychiczna oraz uzależnienie od alkoholu lub narkotyków. Zadania pomocy społecznej w powiecie wrocławskim realizowane są przez jednostki samorządu gminnego (gminne ośrodki pomocy społecznej) i powiatowego (powiatowe centrum pomocy rodzinie). Na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonuje 9 gminnych ośrodków pomocy społecznej. Ich wykaz obrazuje poniższa tabela.

L.p.	Nazwa	Adres
1.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Długołęce	ul. Szkolna 40A, 50-095 Mirków
2.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy	ul. Wrocławska 78, 55-003 Czernica
3.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siechnicach	ul. Wiosenna 7, 55-011 Siechnice
4.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jordanowie Śląskim	ul. Pocztowa 4, 55-065 Jordanów Śląski
5.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie	Al. Niepodległości 9, 55-020 Żórawina
6.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobierzycach	ul. Witosa 18, 55-040 Kobierzyce
7.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Sobótce	ul. Strzelców 2/1, 55-050 Sobótka
8.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kątach Wrocławskich	ul. Nowowiejska 4, 55-080 Kąty Wrocławskie
9.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mietkowie	ul. Kolejowa 22A, 55-081 Mietków

Tabela 25. Gminne ośrodki pomocy społecznej w powiecie wrocławskim

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu realizuje zadania powiatu wynikające z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej i wspierania osób niepełnosprawnych. PCPR działa na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 176, poz. 1362 ze zm.) oraz realizuje zadania wynikające z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 ze zm.). PCPR jest jednostką organizacyjną, wchodzącą w skład powiatowej administracji zespolonej.

Realizując zadania z zakresu pomocy społecznej i rehabilitacji społecznej ma na celu **poprawę funkcjonowania rodziny, zapobieganie i przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym i dysfunkcjonalności rodzin**. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje swoje zadania w oparciu o Powiatową Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2009 – 2015 oraz tworzone w odniesieniu do jej zapisów programy pomocy społecznej, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. W naszym społeczeństwie wiele jest rodzin, które nie spełniają swej roli – nie zaspokajają podstawowych potrzeb biologicznych i emocjonalnych dziecka. Podstawową przyczyną nasilającego się rozpadu rodzin oraz ich niewydolności w funkcjach wychowawczych i opiekuńczych jest uzależnienie alkoholowe rodzica, a coraz częściej także obojga rodziców. Wiele dzieci z powiatu wrocławskiego, z różnych przyczyn nie może wychowywać się w swojej rodzinie. W tej sytuacji rodzinna opieka zastępcza stanowi dla nich szansę na szczęśliwe dzieciństwo, będące podstawą stabilizacji życiowej w przyszłym, dorosłym życiu. Proces tworzenia rodzin zastępczych jest jednym z obszarów działalności PCPR. Na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonuje obecnie 147 rodzin zastępczych, w których umieszczonych jest łącznie 196 dzieci. Wśród wychowanków rodzin zastępczych dominują sieroty społeczne, czyli dzieci, których rodzice naturalni nie chcą, nie mogą lub nie potrafią wypełniać swoich obowiązków rodzicielskich.

Typ Rodziny	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
	liczba rodzin	liczba rodzin	liczba rodzin	liczba rodzin	liczba rodzin	liczba rodzin
rodziny spokrewnione	109	103	99	88	90	94
rodziny niespokrewnione	6	11	13	12	20	29
rodziny zawodowe wielodzietne	3	3	3	3	3	3
rodziny zawodowe specjalistyczne	1	1	3	2	2	3
rodziny zawodowe o charakterze pogotowia rodzinnego	1	2	1	1	1	2
Razem	120	120	119	106	116	131

Tabela 26. Zestawienie liczbowe rodzin zastępczych w latach 2005 – 2010 w Powiecie Wrocławskim, Źródło: Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu

W porównaniu do spadku liczby funkcjonujących rodzin spokrewnionych wzrasta liczba rodzin zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem. Powyższe dane pokazują, iż osoby niespokrewnione częściej podejmują decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej, chociażby dla jednego dziecka. Zatem można wnioskować, iż w polskim społeczeństwie zmienia się myślenie dotyczące opieki zastępczej i możliwości zaopiekowania się dzieckiem niespokrewnionym. Również liczba rodzin zastępczych zawodowych zwiększa się. Powyższe przewidywania pozwalają mieć nadzieję, iż w najbliższych latach nastąpi wzrost liczby tworzonych rodzin zastępczych zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem. Ustanowienie rodziny zastępczej zawodowej pozwala na umieszczenie w niej małoletnich dzieci, często całych rodzeństw, co korzystnie wpływa na relacje i funkcjonowanie danej rodziny.

Typ Rodziny	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
	liczba dzieci	liczba dzieci	liczba dzieci	Liczba dzieci	liczba dzieci	liczba dzieci
rodziny spokrewnione	134	133	148	134	130	137
rodziny niespokrewnione	11	19	20	18	21	28
rodziny zawodowe wielodzietne	15	17	13	14	16	20
rodziny zawodowe specjalistyczne	3	3	7	5	5	7
rodziny zawodowe o charakterze pogotowia rodzinnego	8	7	3	7	4	5
Razem	171	179	191	178	176	197

Tabela 27. Zestawienie liczbowe dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2005-2010, Źródło: Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu

Powyższe dane obrazują tendencje wzrostowe umieszczania małoletnich dzieci w rodzinach zastępczych jako formach rodzinnej opieki zastępczej. Zgromadzone dane wskazują, iż coraz częściej w rodzinie zastępczej wychowują się całe rodzeństwa, z czwórką lub piątką dzieci. Wśród funkcjonujących rodzin najwięcej jest tych z jednym dzieckiem przyjętym do rodziny, najmniej rodzin z piątką i szóstką dzieci. Najliczniejszą grupę wychowanków umieszczonych w rodzinach zastępczych stanowią dzieci w wieku od 14 do 18 lat.

Skala potrzeb w zakresie organizowania opieki zastępczej nad dziećmi w ciągu ostatnich lat stale powiększa się. Do wzrostu skali wspomnianych potrzeb przyczynia się obiektywna sytuacja i warunki życia dziecka oraz wzrost społecznej świadomości. We współczesnym społeczeństwie ludzie są bardziej wyczuleni na krzywdę dzieci, a tym samym częściej alarmują odpowiednie instytucje o złej sytuacji dziecka w rodzinie naturalnej. W sprawach opiekuńczych coraz aktywniej działają szkoły i ośrodki pomocy społecznej.

Obecnie na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonują dwie **placówki opiekuńczo-wychowawcze**: Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. Św. Mikołaja w Kątach Wrocławskich oraz Filia tej placówki dla 54 wychowanków, a także Rodzinny Dom

Dziecka nr 2 w Dobrzykowicach dla 8 wychowanków. W okresie minionych 6 lat liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych funkcjonujących na terenie powiatu zmniejszyła się z 9 do 2. Nastąpiło to na skutek likwidacji 2 placówek socjalizacyjnych (tj. Dom Dziecka w Sobótce i Dom Dziecka w Kielczowie) i 5 rodzinnych (tj. Rodzinny Dom Dziecka nr 1 w Żórawinie, Rodzinny Dom Dziecka nr 3 w Świętej Katarzynie, Rodzinny Dom Dziecka nr 4 w Gajkowie, Rodzinny Dom Dziecka nr 5 w Kątach Wrocławskich, Rodzinny Dom Dziecka nr 6 w Rolantowicach), inicjowanych w większości przypadków przez dyrektorów tychże placówek. Ta forma opieki zastępczej zaczęła być stopniowo wypierana przez nowo tworzące się zawodowe niespokrewnione z dziećmi rodziny zastępcze, które w ich opiece i wychowaniu radzą sobie w sposób bardziej skuteczny i efektywny. Aktualnie na terenie powiatu wrocławskiego znajduje się 6 rodzin zastępczych zawodowych, w tym: 2 rodziny zastępcze wielodzietne, 2 specjalistyczne oraz 2 pełniące funkcję pogotowia rodzinnego. Na chwilę obecną można stwierdzić, że możliwości powiatu wrocławskiego w zakresie dotyczącym zapewnienia miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz w formach rodzinnych są odpowiednie w odniesieniu do występujących potrzeb.

6.3.2 Niepełnosprawność

Osobą niepełnosprawną jest osoba dotknięta trwałą lub okresową niezdolnością do pełnienia ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, realizując zadania powiatu wrocławskiego w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych, udziela pomocy finansowej osobom niepełnosprawnym ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, nakierowanej na zaspakajanie ich potrzeb, związanych z zapotrzebowaniem w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, jak również dofinansowuje przedsięwzięcia likwidujące bariery techniczne, architektoniczne i w komunikowaniu się. Centrum zapewnia również wsparcie finansowe dla osób niepełnosprawnych, korzystających z turnusów rehabilitacyjnych. Instrumenty finansowe, jakimi dysponował powiat wrocławski w latach 2005-2007 na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych, były rokrocznie maksymalnie wykorzystywane, choć zapotrzebowanie ze strony osób niepełnosprawnych na wsparcie finansowe było znacznie większe, niż przyznane limity z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne napotykają liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem. Są to problemy spotykane w życiu codziennym, w rodzinie, pracy, urzędzie, które przybierają postać barier architektonicznych, psychicznych materialnych i prawnych. Osoba niepełnosprawna musi pokonać funkcjonujące nadal w społeczeństwie bariery świadomościowe, bierność, niezrozumienie, niechęć i niewiedzę. Polityka społeczna wobec osób niepełnosprawnych polega na działaniach różnych podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych, mających na celu tworzenie ogólnych warunków nauki, pracy, bytu i funkcjonowania osób niepełnosprawnych we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego i społecznego, umożliwiających pełną integrację

społeczną w środowisku zamieszkania, środowisku pracy oraz społeczeństwie jako całości. Dużą rolę do spełnienia mają w tym zakresie organizacje pozarządowe, które zajmują się pomocą osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom. Ustawodawstwo socjalne nakłada na politykę społeczną zadania integracji osób niepełnosprawnych z pełnosprawnymi. Działania wobec osób niepełnosprawnych są zadaniami ogólnospołecznymi, ponieważ skutki niepełnosprawności dotyczą wszystkich ludzi. Powiat wrocławski realizuje zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych – poprzez następujące formy:

➤ Rehabilitacja zawodowa:

- Udzielanie osobom niepełnosprawnym jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,
- Dokonywanie zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych,
- Dokonywanie zwrotu poniesionych przez pracodawcę kosztów wyposażenia stanowisk pracy dla osoby niepełnosprawnej,
- Dokonywanie zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę na wynagrodzenia osób niepełnosprawnych,
- Finansowanie kosztów szkolenia, instrumentów rynku pracy i przekwalifikowania zawodowego osób niepełnosprawnych,
- Dokonywanie zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę na szkolenia zatrudnionych osób niepełnosprawnych;

➤ Rehabilitacja społeczna:

- Dofinansowania do uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych,
- Dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, realizowanych związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
- Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
- Dofinansowanie tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;

➤ Sport, kultura, turystyka i rekreacja osób niepełnosprawnych:

Osoby niepełnosprawne z różnym rodzajem i stopniem niepełnosprawności powinny korzystać z turystyki i różnego rodzaju imprez krajoznawczo - turystycznych i sportowo - rekreacyjnych.

W odniesieniu do tego realizuje się następujące zadania:

- Dofinansowanie do organizowania imprez integracyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz dorosłych osób niepełnosprawnych z różnymi rodzajami niepełnosprawności,
- Pomoc organizacjom pozarządowym działającym na terenie powiatu w organizowaniu wycieczek krajoznawczych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz dorosłych osób niepełnosprawnych,
- Propagowanie wśród organizacji pozarządowych zrzeszających osoby niepełnosprawne, potrzeby organizowania imprez sportowych dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych osób niepełnosprawnych,
- Włączanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz osób dorosłych w działalność instytucji kulturalnych, w szczególności poprzez programy do nich adresowane,
- Organizowanie wystaw, dzieł malarskich i innych prac wykonanych przez osoby niepełnosprawne.

Jednostki wspierające osoby niepełnosprawne:

- Warsztat Terapii Zajęciowej w Małkowicach,
- Zakład Opiekuńczo-Pielęgnacyjny w Małkowicach,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kątach Wrocławskich,
- Niepubliczny Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy przy Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym dla Dzieci w Jaskotlu,
- Niepubliczny Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy przy Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym w Wierzbicach,
- Zakład Opiekuńczo-Leczniczny dla Kobiet w Świętej Katarzynie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu od roku 2009 realizuje projekt systemowy „Postaw na aktywność” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, który swoim oddziaływaniem objął 67 osób niepełnosprawnych z terenu powiatu wrocławskiego i będzie kontynuowany do roku 2013. Na potrzeby tworzenia projektu zostały zebrane dane dotyczące stopnia zainteresowania mieszkańców powiatu wrocławskiego różnymi rodzajami aktywności.

Największe zainteresowanie wśród respondentów wzbudziły formy aktywności z obszaru społecznego (30,43%) i zdrowotnego (28,69%). Zainteresowanie aktywnością w obszarze zawodowym deklarowało zaledwie 15,65% osób badanych, co wydaje się być silnie skorelowane z wysokim odsetkiem osób uczestniczących w badaniu zakwalifikowanych do znacznego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności.

Wykres 13. Typy zainteresowań deklarowane przez osoby niepełnosprawne

STOPIEŃ ZAINTERESOWANIA RESPONDENTÓW	FORMY AKTYWNOŚCI
Wysoki (50% i więcej)	<ul style="list-style-type: none"> korzystanie z dofinansowania ze środków PFRON zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, korzystanie z dofinansowania ze środków PFRON zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, udział w turnusach rehabilitacyjnych,
Średni (20% - 49%)	<ul style="list-style-type: none"> korzystanie z dofinansowania ze środków PFRON likwidacji barier architektonicznych, technicznych oraz w komunikowaniu, korzystanie ze wsparcia Dolnośląskiego Oddziału PFRON – programy celowe, uczestnictwo w ośrodkach dziennego wsparcia, świetlicach, klubach samopomocowych, grupach wsparcia, korzystanie ze wsparcia asystenta osoby niepełnosprawnej, podjęcie zatrudnienia, udział w szkoleniach Powiatowego Urzędu Pracy, udział w badaniach kontrolnych i profilaktycznych,
Niski (1% - 19%)	<ul style="list-style-type: none"> podjęcie działań na zasadzie wolontariatu, udział w treningach kompetencji społecznych, udział w zajęciach Centrum Integracji Społecznej, rozpoczęcie działalności gospodarczej, rejestracja w Powiatowym Urzędzie Pracy jako osoba poszukująca pracy i niepozostająca w zatrudnieniu, udział w zajęciach Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej, udział w projekcie „Doradztwo i Kariera” dla osób niepełnosprawnych, udział w zajęciach uzupełniających wykształcenie ogólne na poziomie podstawowym, gimnazjalnym lub średnim, udział w zajęciach w ramach kształcenia ustawicznego, mającego na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego lub potrzeb wynikających ze specyfiki niepełnosprawności, udział w terapii psychologicznej lub psychospołecznej dla osób i rodzin, udział w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc, udział w zajęciach terapeutycznych lub edukacyjnych z zakresu choroby alkoholowej,
Brak zainteresowania (0%)	<ul style="list-style-type: none"> korzystanie z wsparcia tłumacza osoby głuchoniemej, korzystanie z wsparcia przewodnika osoby niedowidzącej, rejestracja w Powiatowym Urzędzie Pracy jako osoba bezrobotna.

Tabela 28. Zainteresowania deklarowane przez osoby niepełnosprawne w zakresie podjęcia różnorodnych form aktywności w obszarach: zawodowym, społecznym i zdrowotnym

6.4. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo to stan braku zagrożeń dla życia i zdrowia ludzkiego oraz mienia w zakresie bezpieczeństwa publicznego, bezpieczeństwa drogowego, innych lokalnych zagrożeń oraz mających postać chorób – bezpieczeństwo sanitarne. Samorząd powiatowy, realizując zadania w oparciu o ustawowe uregulowania, dąży do uzyskania takiego stanu. Rada Powiatu Wrocławskiego do określonych zadań w zakresie bezpieczeństwa powołuje ze swojego grona Komisję Bezpieczeństwa Obywateli. Również Starosta powołał Komisję Bezpieczeństwa i Porządku.

Powiat wrocławski współpracuje z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo publiczne, w tym z Państwową Strażą Pożarną, Powiatowym Inspektorem Weterynarii, Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną, Policją, Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego, jak również z Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym czy też ze służbami leśnymi. Współpraca ta jest w części oparta na pisemnych porozumieniach, w innych przypadkach jest współpracą doraźną w czasie reagowania jako element zarządzania.

Przez powiat wrocławski przepływa kilkanaście rzek, strumyków, cieków wodnych, głównie to rzeki: Odra, Widawa, Oława, Ślęza, Bystrzyca, Strzegomka, Czarna Woda. Zagrożenie powodzią jest bardzo realne w czasie występowania długotrwałych i intensywnych opadów atmosferycznych, szczególnie w okresie maj-sierpień. Mniejsze zagrożenia stwarzają tzw. powodzie roztopowe. Co roku dochodzi do małych podtopień, w ostatnim czasie w maju 2010 roku po intensywnych opadach na terenie całej Polski wystąpiło bardzo duże zagrożenie powodziowe. Nie ominęło to obszarów powiatu wrocławskiego, lewobrzeżnej i prawobrzeżnej Odry (gminy Siechnice, Czernica), jak również zagrożenia z tytułu rzeki Widawy i Czarnej Wody (gminy Długołęka, Sobótka). Dlatego też w celu zwiększenia monitoringu Starostwo Powiatowe we Wrocławiu ściśle współpracuje z sąsiednimi powiatami.

Bardzo ważnym elementem bezpieczeństwa jest ostrzeganie i alarmowanie, dlatego też w celu skrócenia czasu reakcji na zagrożonych terenach powiatu funkcjonuje sms-owy system powiadamiania, a także łączność radiowa z poszczególnymi gminami.

Powiat współpracuje również ze służbami Wojewody Dolnośląskiego (Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego) oraz ze służbami Marszałka Województwa Dolnośląskiego (Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych) i z Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Współpraca z tymi służbami owocuje w zakresie szczegółowego monitoringu skażenia środowiska, opadów atmosferycznych, zagrożenia powodziowego, uruchomienia środków finansowych czy sił wojska.

Przedstawiane w dalszej części dane analityczne obrazują interwencje służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo na terenie powiatu wrocławskiego.

- Inne przyczyny – 215 interwencji, co stanowi 35,71 % wszystkich miejscowych zagrożeń.

W ostatnich latach nasila się migrowanie owadów latających (osy, szerszenie) w zamieszkałe rejony, stanowiąc zagrożenie niebezpiecznych ukąszeń.

6.4.2 Policja

RODZAJ ZAGROŻENIA	LICZBA STWIERDZONYCH PRZESTĘPSTW			
	2007	2008	2009	2010
Rozboje i wymuszenia rozbójnicze	30	22	68	59
Włamania	353	411	501	483
Kradzieże	490	492	501	483
Kradzieże samochodu i kradzieże poprzez włamanie do samochodów	171	246	280	205
Bójki i pobicia	46	47	68	59
Przestępstwa narkotykowe	233	273	264	274

Tabela 30. Zagrożenia i przestępstwa w latach 2007 – 2010, Źródło: dane KM PSP we Wrocławiu (sprawozdanie roczne)

Jak wynika z danych statystycznych Komendy Miejskiej Policji we Wrocławiu rocznie na terenie powiatu wrocławskiego dochodzi do około 950 zdarzeń związanych z łamaniem prawa. W większości są to kradzieże, w tym przestępczość samochodowa. Statystycznie co roku zwiększa się przestępczość narkotykowa.

Wypadki drogowe jak w całej Polsce, tak i na drogach w powiecie wrocławskim stwarzają duże zagrożenie. Jest to związane z ciężkim transportem (tiry) przejętym z transportu kolejowego, zwiększoną liczbą pojazdów, jak również stanem technicznym dróg.

Gmina	2008		2009		2010	
Czernica	19		21		19	
Długotłęka	27 w tym:		45 w tym:		36 w tym:	
	13	trasa K8	27	trasa K8	21	trasa K8
Jordanów Śląski	14 w tym:		23 w tym:		21 w tym:	
	12	trasa K8	15	trasa K8	15	trasa K8
Katy Wrocławskie	128 w tym:		126 w tym:		133 w tym:	
	34	trasa A4	46	trasa A4	39	trasa A4
	25	trasa K35	23	trasa K35	20	trasa K35
	4	trasa K8	2	trasa K8	8	trasa K8
Kobierzyce	87 w tym:		72 w tym:		81 w tym:	
	28	trasa K8	27	trasa K8	22	trasa K8
	11	trasa K35	7	trasa K35	11	trasa K35
	9	trasa A4	4	trasa A4	8	trasa A4
Mietków	9		10		7	
Sobótka	43 w tym:		27 w tym:		44 w tym:	
	23	trasa K35	16	trasa K35	22	trasa K35

Siechnice	17		21		23	
Żórawina	32 w tym:		28 w tym:		37 w tym:	
	8	trasa A4	4	trasa A4	8	trasa A4

Tabela 31. Wypadki drogowe w podziale na gminy

6.4.3 Inspekcja sanitarna

Jednostka chorobowa	Liczba przypadków		Zapadalność na 100 tysięcy		
	2007r.	2008r.	Powiat Wrocławski	Województwo Dolnośląskie	Polska
Salmonellozy	22	23	21,7	15,0	24,8
Biegunki u dzieci do lat 2 (*)	27	31	97,0	426,3	260,4
Krztusiec	-	1	0,9	1,1	5,7
Płonica (szkarlatyna)	43	30	28,3	24,6	29,3
Neuroinfekcje bakteryjne	5	4	3,8	1,5	0,4
Neuroinfekcje wirusowe	1	2	1,9	3,2	3,4
Róża	10	2	1,9	5,8	Brak danych
Borelioza z Lyme	4	6	5,7	13,9	21,6
Ospa wietrzna	408	331	312,0	292,6	339,9
Odra	-	-	-	0,5	0,2
Różyczka	16	8	7,5	15,7	34,5
Wirusowe zapalenie wątroby	typu A	-	-	0,2	0,5
	typu B	3	3	2,8	4,7
	typu C	9	5	4,7	11,3
Choroby wywołane przez HIV	-	5	4,7	1,6	0,5
Świnka	5	10	9,4	7,8	8,6
Mononukleozę zakaźną	6	5	4,7	4,9	Brak danych
Świerzb	11	14	13,2	14,2	29,0
Grypa	187	46	43,4	466,1	596,4
Szczepienia przeciw wściekliznie	10	3	2,8	7,5	18,1

Tabela 32. Sytuacja epidemiologiczna niektórych chorób zakaźnych w powiecie wrocławskim w 2008 roku,

Źródło: PSSE (sprawozdanie roczne)

W 2008 roku, podobnie jak w latach poprzednich, sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych była dobra – współczynnik zachorowalności kształtował się podobnie do rejestrowanych dla obszaru kraju lub był znacznie niższy.

Niska, zbliżona do wartości z 2007 roku, była liczba zachorowań na choroby, których rozpowszechnienie związane jest z szeroko pojętym stanem sanitarnym. Dotyczy to zatruc pokarmowych, salmonellozy i biegunek u dzieci. W niewielkim stopniu wzrosła liczba zarejestrowanych przypadków świerzbu. Nie rejestrowano rodzimych zachorowań na czerwonkę, dur brzuszny, dury rzekome i wirusowe zapalenie wątroby typu A.

JEDNOSTKA CHOROBY	LICZBA PRZYPADKÓW		ZAPADALNOŚĆ NA 100 TYSIĘCY		
	2008r.	2009r.	Powiat Wrocławski	Województwo Dolnośląskie	Polska
Salmonelozy	23	6	1,10	11,43	23,16
Biegunki u dzieci do lat 2 (*)	31	15	60,31	269,89	377,83
Krztusiec	1	2	0,36	1,80	6,26
Płonica (szkarlatyna)	30	45	8,26	28,83	36,28
Neuroinfekcje bakteryjne	4	1	0,18	1,98	2,23
Neuroinfekcje wirusowe	2	1	0,18	1,14	1,88
Róża	2	3	0,55	1,98	6,71
Borelioza z Lyme	6	29	5,32	27,8	27,03
Ospa wietrzna	331	26	4,77	307,38	364,19
Odra	-	-	-	0,31	0,29
Różyczka	8	16	2,93	10,80	19,69
Wirusowe zapalenie wątroby	typu A	-	0,18	1,32	1,70
	typu B	3	0,36	5,69	3,85
	typu C	5	0,91	16,71	9,96
Choroby wywołane przez HIV	5	1	0,18	4,44	0,33
Świnka	10	8	1,46	7,01	7,64
Grypa	46	816	149,93	3917,88	2834,52
Szczepienia przeciw wścieklicznie	3	5	0,91	7,36	17,99

Tabela 33. Sytuacja epidemiologiczna niektórych chorób zakaźnych w Powiecie Wrocławskim w 2009 roku,
Źródło: PSSE (sprawozdanie roczne)

W 2009 roku, podobnie jak w latach poprzednich, sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych była dobra – współczynnik zachorowalności kształtował się podobnie do rejestrowanych dla obszaru kraju lub był znacznie niższy.

Z powodu utrzymującego się niebezpieczeństwa związanego z możliwością wybuchu pandemii grypy w dalszym ciągu prowadzono działalność informacyjno – szkoleniową z podmiotami współpracującymi z Państwową Inspekcją Sanitarną oraz placówkami służby zdrowia. Od kwietnia 2009 roku PPIS we Wrocławiu rozpoczął intensywne działania dotyczące prowadzenia wzmożonego nadzoru epidemiologicznego nad grypą, w związku z ogłoszeniem przez WHO początkowo alarmu pandemicznego, następnie pandemii grypy, wywołanej przez wirusa A(H₁N₁)v. W roku 2009 zarejestrowano 816 zgłoszeń podejrzeń o zachorowanie na grypę, infekcje grypopodobne i ostre zakażenia układu oddechowego, wobec 46 przypadków w roku 2008. Zapadalność na 100 tys. osób, wynosząca 149,93, stanowiła ok. 7 % wartości średniej zapadalności ogólnopolskiej. Zdecydowana większość potwierdzonych zachorowań miała przebieg stosunkowo łagodny.

Jednostka chorobowa	Liczba przypadków		Zapadalność na 100 tysięcy		
	2009r.	2010r.	Powiat Wrocławski	Województwo Dolnośląskie	Polska
Salmonelozy	6	25	22,19	12,34	25,00
Biegunki u dzieci do lat 2 (*)	15	20	80,41	257,28	363,98
Krztusiec	2	1	0,88	1,60	3,33
Płonica (szkarlatyna)	45	55	48,83	24,06	36,47
Neuroinfekcje bakteryjne	1	-	-	1,77	2,12
Neuroinfekcje wirusowe	1	1	0,88	1,98	3,03
Róża	3	1	0,88	2,05	8,17
Borelioza z Lyme	29	26	23,08	19,47	23,62
Ospa wietrzna	26	719	638,35	478,72	480,49
Odra		-	-	-	0,04
Różyczka	16	7	6,21	21,38	11,00
Wirusowe zapalenie wątroby	typu A	1	1	0,88	0,41
	typu B	2	6	5,32	3,96
	typu C	5	11	9,76	19,18
Choroby wywołane przez HIV	1	1	0,88	1,15	0,40
Świnka	8	10	8,87	5,49	7,20
Grypa	816	42	37,28	1995,88	1443,05
Szczepienia przeciw wścieklicznie	5	9	7,99	8,62	19,65

Tabela 34. Sytuacja epidemiologiczna niektórych chorób zakaźnych w Powiecie Wrocławiu w 2010 roku, Źródło: PSSE (sprawozdanie roczne)

W 2010 roku sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych, pomimo większej liczby rejestrowanych zachorowań w obrębie poszczególnych, monitorowanych jednostek chorobowych, była dobra – większość współczynników zachorowalności kształtowała się podobnie do rejestrowanych dla obszaru kraju lub była wielokrotnie niższa.

W związku z pandemią grypy prowadzono wzmożony nadzór epidemiologiczny nad grypą, a także działalność informacyjno-szkoleniową z podmiotami współpracującymi z Państwową Inspekcją Sanitarną oraz placówkami służby zdrowia. Do czasu wyraźnej stabilizacji sytuacji epidemiologicznej, dotyczącej pandemii grypy w powiecie wrocławskim, na stronach internetowych PSSE we Wrocławiu regularnie cotygodniowo przedstawiano analizy epidemiologiczne nowo zarejestrowanych przypadków grypy, wywołanej przez wirus A(H₁N₁)v. W 2010 roku zarejestrowano 42 zgłoszenia podejrzeń o zachorowanie/zachorowań na grypę, infekcje grypopodobne i ostre zakażenia układu oddechowego, z wyraźną tendencją wygasającą od przełomu 8/9 tygodnia 2010 roku.

6.4.4 Inspekcja weterynaryjna

Na terenie powiatu wrocławskiego nie stwierdzono przypadków chorób podlegających obowiązkowi zwalczania, zamieszczonych w zał. Nr 2 do ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczania chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. 69 poz. 625 z późn. zm. z dnia 11 marca 2004r.). Prowadzony jest urzędowy monitoring chorób: wścieklizny, gruźlicy, brucelozy, białaczki. Powiat wrocławski jest wolny od tego typu chorób.

6.4.5 Zagrożenia katastrofą budowlaną

Jak wynika z materiałów przekazanych przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego istnieje realne zagrożenie katastrofą budowlaną z powodu złego stanu technicznego całych obiektów lub ich części (kominy, dachy, murowane ogrodzenia). W większości są to indywidualne gospodarstwa rolne lub obiekty przeznaczone na działalność prywatną.

Dane statystyczne (2008-2011r.)

- W 2008 roku doszło do jednej katastrofy budowlanej (zawalenie się dachu budynku gospodarczego), natomiast 51 obiektów określono jako zły stan techniczny
- W 2009 roku stwierdzono trzy katastrofy budowlane, z czego dwie to uszkodzenia budynku w wyniku wjechania samochodu ciężarowego w ścianę budynku. Natomiast stan techniczny 80 budynków na terenie powiatu wrocławskiego określono jako zły
- W 2010 roku odnotowano dwie katastrofy budowlane, a zły stan techniczny stwierdzono dla 41 obiektów
- W pierwszym półroczu 2011 roku doszło do czterech katastrof budowlanych, a 28 obiektów uznano jako zły stan techniczny.

We wszystkich przypadkach, w których stwierdzono zły stan techniczny obiektów, podjęto działania administracyjne z nakazem rozbiórki lub zabezpieczenia tych obiektów w celu likwidacji zagrożenia.

Państwowy Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego na podstawie lustracji i kontroli przedstawił ilości badanych obiektów uznanych jako zły stan techniczny. W większości są to budynki ponemieckie, które wymagają remontów lub rozbiórki. Obecnie buduje się bardzo dużo obiektów (magazyny, hipermarkety) wielopiętrowych o dużych powierzchniach dachów, lekkiej konstrukcji. Zalegający w zimie śnieg znacznie obciąża powierzchnie dachów i wówczas może dojść do katastrofy - szczególnie tragicznej w skutkach w obiektach, w których przebywa duża ilość osób (katastrofa hali w Katowicach).

6.5. Kultura i sport

Na obszarze powiatu wrocławskiego działa kilka ośrodków kultury, które przygotowują i realizują we współpracy z wieloma instytucjami z regionu corocznie kilkadziesiąt imprez z dziedziny teatru, muzyki, plastyki, tańca, sztuki ludowej, historii, promocji zdrowego stylu życia itp. Teren powiatu charakteryzuje się również aktywną działalnością szeregu stowarzyszeń, fundacji - organizacji pozarządowych skupiających miłośników regionu,

zainteresowanych kultywowaniem tradycji, a jednocześnie rozwojem własnego obszaru zamieszkania. W powiecie działa również wiele organizacji o charakterze sportowym, takich jak kluby sportowe czy też uczniowskie kluby sportowe.

Przy współpracy z organizacjami pozarządowymi w latach 2007 – 2011 zrealizowano 78 zadań publicznych z zakresu kultury i sztuki oraz kultury fizycznej i sportu udzielając dotacji 64 organizacjom pozarządowym na łączną sumę 535 950 zł.

WYSZCZEGÓLNIENIE		2007	2008	2009	2010	2011	RAZEM
Liczba organizacji pozarządowych		9	14	12	16	13	64
Liczba zadań		10	17	16	19	16	78
Kwoty przyznane na realizację zadań	Kultura	40 000	50 000	35 950	70 000	70 000	265 950
	Sport	40 000	60 000	50 000	60 000	60 000	270 000
Ogółem w latach 2007-2011							535 950

Tabela 35. Zadania publiczne z zakresu kultury i sportu w latach 2007-2010, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011

W ramach zadań realizowanych z zakresu kultury i sztuki oraz kultury fizycznej i sportu podejmowano również inne działania. Do najważniejszych z nich należały m.in.:

- ufundowanie strojów sportowych dla 18 klubów sportowych z terenu powiatu wrocławskiego w kwocie 41 856 zł. Wręczone stroje opatrzone napisem „Powiat Wrocławski” stanowiły element promocji powiatu,
- organizowanie imprez pn. „Koncerty Ziemi Wrocławskiej ”, które odbywały się na terenach gmin składających się na obszar powiatu wrocławskiego,
- objęcie Patronatem Starosty Powiatu Wrocławskiego w 2009 roku Pikniku Żeglarskiego pn. „Marinowanie – Mietków 2009”, który odbył się w Borzogniewie. Przedsięwzięcie to realizowane było w ramach promocji przyszłych działań proturystycznych dotyczących wsparcia turystyki aktywnej w obrębie Zbiornika Mietkowskiego,
- objęcie Patronatem Starosty Powiatu Wrocławskiego innych licznych imprez kulturalnych i sportowych. W ramach tych imprez ufundowane zostały także nagrody dla laureatów,
- realizacja projektu pn. „Budowa Ośrodka Sportów Wodnych w Borzogniewie (I etap)”, złożonego przez Powiat Wrocławski w ramach Priorytetu nr 6 Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska (Turystyka i Kultura), działanie 6.2 Turystyka aktywna Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013. Przedsięwzięcie miało na celu poprawę atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej Zalewu Mietkowskiego oraz ochronę przyrody w obrębie zalewu. Projekt, którego całkowita wartość wynosi 4 193 758,70 zł, a współfinansowanie ze środków Unii Europejskiej 1 954 793,33 zł, realizowany jest przez Powiat Wrocławski - Lidera projektu w partnerstwie z Gminą Mietków.

Na przestrzeni lat 2007-2011 wydano również kilka publikacji promujących powiat wrocławski. W 2007 roku były to dwie publikacje:

- „Powiat Wrocławski na tle Dolnego Śląska w fotografii lotniczej” w nakładzie 1 000 egzemplarzy. Publikacja w interesujący sposób prezentuje walory powiatu wrocławskiego, począwszy od zabytków, poprzez gospodarkę i szkolnictwo, na infrastrukturze kończąc (koszt publikacji – 69 000 zł),
- Casus Żórawiny - „Kościół pw. Trójcy Świętej w Żórawinie” – nakład 500 egzemplarzy. Publikacja jest pierwszą tak obszerną prezentacją jedyne w swoim rodzaju zabytku, jakim jest kościół pw. Trójcy Świętej w Żórawinie (koszt publikacji – 48 000 zł).

Koordinowano również działania związane z wydaniem publikacji promującej powiat wrocławski – „Pomniki Św. Jana Nepomucena w Powiecie Wrocławskim” w nakładzie 800 egzemplarzy (koszt publikacji – 32 500 zł).

W 2009 r. podjęto również działania, które zaowocowały wydaniem publikacji pt.: „Leksykon Artystów Śląskich” tom 29 „Powiat Wrocławski” autorstwa Doroty Błaszczuk i Rainera Sachsa (koszt publikacji – 68 000 zł). Ta niezwykła publikacja zawiera dane o życiu i twórczości artystów plastyków i twórców działających na terenie Śląska. Obejmuje dokonania artystów znanych od średniowiecza po współczesność, jak również wszelkie formy twórcze sztuk plastycznych oraz rzemiosła artystycznego.

Na infrastrukturę kulturalną w powiecie wrocławskim składają się w zdecydowanej większości przypadków obiekty gminne.

6.6. Turystyka i rekreacja

Położenie powiatu wrocławskiego determinuje jego określone funkcje turystyczne. Ze względu na bliskie sąsiedztwo Wrocławia, powiat stanowi naturalne zaplecze rekreacyjne dla mieszkańców miasta. Potencjał walorów turystycznych jest znaczący, ich ranga automatycznie rośnie ze względu na położenie w strefie podmiejskiej. W grupie walorów turystycznych wyróżniają się walory krajoznawcze, z których część ma znaczenie ogólnokrajowe i może przyciągać turystów z całej Polski. Zaliczono do nich Ślęzański Park Krajobrazowy z Górą Ślężą, Sobótką i Będkowicami oraz Krobielowice i Żórawinę (wg danych zawartych w Uwarunkowaniach rozwoju turystyki w powiecie wrocławskim). Walory wypoczynkowe wiążą się w szczególności z Masywem Ślęży i Zbiornikiem Mietkowskim. Przy ograniczonej liczbie miejsc z możliwościami wypoczynku nad wodą na zwiększone zainteresowanie zasługują starorzecza odrzańskie i wypełnione wodą wyrobiska. Ze względu na niewielki udział powierzchni leśnej spodziewać się można większego wykorzystania na cele rekreacyjne parków wiejskich. Wśród walorów specjalistycznych znaczącą rolę odgrywają walory wędkarskie, wędrówki kajakowe, a także walory jeździeckie.

6.6.1 Walory wypoczynkowe

Na walory wypoczynkowe powiatu składają się walory krajobrazowe, wodne, leśne, narciarskie i zabytkowe parki wiejskie.

- Walory krajobrazowe:
  - Ślęzański Park Krajobrazowy:
    - Rezerwat Przyrody „Góra Ślęza” – gmina Sobótka; rezerwat krajobrazowy,
    - Rezerwat „Łąka Sulistrowicka” – gmina Sobótka; rezerwat florystyczny,
  - Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy”;
- Walory wodne:
  - Na terenie powiatu znajduje się największy na Dolnym Śląsku zbiornik wodny, tzw. Zbiornik Mietkowski (1000 ha), położony w gminie Mietków. Otoczenie zbiornika jest na ogół bezleśne, znaczniejsze tereny leśne występują jedynie po jego wschodniej stronie. Szansą na ożywienie turystyczne tego obszaru jest wybudowany w 2010 r. przez władze powiatu i gminy Mietków Ośrodek Sportów Wodnych w Borzogniewie,
  - Równie atrakcyjne warunki oferuje gmina Sobótka, przyciągając turystów nad znajdujący się na jej terenie Zalew w Sulistrowicach,
  - Nieślabnącym zainteresowaniem, zwłaszcza wśród Wrocławian, cieszy się także zbiornik wodny Bajkał, w gminie Czernica;

Akwen	Gmina	Powierzchnia (ha)
Bajkał	Czernica	50,0
Chrzastawa	Czernica	2,0
Domaszczyn	Długołęka	bd
Mirków	Długołęka	bd
Szczodre	Długołęka	bd
Jezioro Wyspowe	Sobótka	bd
Jordanów	Jordanów Śląski	12,0
Maniów	Mietków	bd
Mietków	Mietków	920,0
Sadowice	Kąty Wrocławskie	bd
Tyniec Mały	Kobierzyce	6,1
Zalew Sulistrowicki	Sobótka	6,0

Tabela 36. Akweny przydatne do wypoczynku nad wodą, Źródło: Uwarunkowania Rozwoju Turystyki Powiatu Wrocławskiego

➤ Walory leśne:

Według stanu na 2010 r. obszary leśne stanowią 11,7 % ogólnej powierzchni powiatu wrocławskiego. Najwyższy udział powierzchni leśnej posiadają gminy: miejsko-wiejska Sobótka (20,8), gmina wiejska Czernica (19,4) i gmina wiejska Długołęka (16,7). Stąd też szczególne znaczenie mają zabytkowe parki wiejskie, które stanowić mogą poważne zaplecze rekreacyjne dla turystyki weekendowej. W świetle danych Służby Dokumentacji Zabytków, szczególnie dużo zabytkowych parków wiejskich znajduje się w gminie Kąty Wrocławskie.

➤ Walory narciarskie:

Walory narciarskie powiatu wrocławskiego występują wyłącznie w obrębie Masywu Ślęży. Zapewniają je:

- Stok narciarski Radunia,
- Stok Gozdnicy z zaczepowym wyciągiem "Janosik",
- Stok saneczkowy Gozdnicy.

6.6.2 Walory krajoznawcze

➤ Walory przyrodnicze

Na przyrodnicze walory krajoznawcze powiatu wrocławskiego składają się 2 parki krajobrazowe, 2 rezerваты przyrody, 93 pomniki przyrody, obszar Natura 2000 i 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Więcej na temat tych zagadnień opisano w punkcie 4 niniejszej strategii – „Warunki przyrodnicze”.

➤ Walory kulturowe

Równina Wrocławska, ze starym osadnictwem wiejskim, obfituje w liczne, warte bliższego poznania, zabytkowe kościoły i kaplice, dwory i pałace, krzyże pokutne i inne obiekty będące niemymi świadkami burzliwej i często dramatycznej historii regionu.

GMINY	Ogólna ilość zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.	Ogólna ilość obiektów, w których znajdują się zabytki ruchome- wpisane do rejestru zabytków.	Ogólna ilość obiektów zabytkowych, znajdujących się w ewidencji gminnej/obiekty o wysokich walorach kulturowych.
Czernica	7	6	4
Długołęka	23	27	18
Jordanów Śląski	6	7	4
Kąty Wrocławskie	45	39	15
Kobierzyce	28	21	9
Mietków	16	20	6
Siechnice	7	16	6
Sobótka	40	38	17
Żórawina	16	26	18
Powiat Wrocławski	188	200	97

Tabela 37. Ogólna ilość obiektów zabytkowych znajdujących się w ewidencji na terenie powiatu wrocławskiego, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011

Z analizy rozmieszczenia nieruchomości i ruchomych zabytków wynika, że największe skupiska zabytków nieruchomości zlokalizowane są na terenie gminy Kąty Wrocławskie - 45. Na terenie gminy Sobótka zlokalizowanych jest 40 obiektów zabytkowych, a w samym mieście Sobótka usytuowana jest największa ilość - 12 budowli wpisanych do rejestru

zabytków. Największe skupiska zabytków ruchomych są zlokalizowane w obiektach na terenie gmin Kąty Wrocławskie – 39 oraz Sobótka – 38 i stanowią one najczęściej element wyposażenia, w szczególności wewnątrz obiektów sakralnych.

A) Zabytki architektury i budownictwa

KOŚCIOŁY, KLASZTORY, KAPLICE	LICZBA OBIEKTÓW
Kościół, w tym kościoły cmentarne, zespoły z plebanią	72
Klasztory	2
Plebanię, w tym zespoły budynków plebanii, dawna plebania	9
Kaplice	7
Dawny dom klasztorny	2
Dom pomocy społecznej	1
Dom mieszkalny	1
Dom zakonny	1
Dom Kawalerów Maltańskich	1
PAŁACE, DWORY, WILLE	
Pałace, w tym zespoły pałacowe	55
Dwory	34
Wille	11
Zamki	1
Zespół rezydencjonalny	2
Pawilon parkowy	1
Zespół Instytutu Zootechnicznego	1
Wieża mieszkalna	1

Tabela 38. Wykaz ilościowy zabytków powiatu wrocławskiego, Źródło: Uwarunkowania rozwoju turystyki powiatu wrocławskiego

Z powyższego zestawienia wynika, że zdecydowaną większość obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie powiatu wrocławskiego stanowią kościoły (72). Nieco mniej liczną grupę zabytków stanowią pałace (55) oraz dwory (34).

INNE OBIEKTY ZABYTKOWE	LICZBA OBIEKTÓW
Zabytkowe budynki użyteczności publicznej	66
Domy mieszkalne	26
Budynki gospodarcze	41
Budowle techniczne i przemysłowe	35

Wieże widokowe	4
Cmentarze rodowe, grobowce, mauzolea	28
Parki pałacowe, dworskie, willowe	52
Krzyże i kapliczki pokutne	45
Pręgierze, kamienie graniczne	5
Pomniki, kapliczki przydrożne, rzeźby kultowe	69

Tabela 39. Wykaz ilościowy pozostałych obiektów zabytkowych powiatu wrocławskiego

Wśród zabytków cieszących się największą popularnością wśród turystów można wymienić:

OBIEKT	MIEJSCOWOŚĆ	GMINA
Kościół par. p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, 1859-1864 r.	Chrzęstawa Wielka	Czernica
Kościół fil. p.w. Narodzenia NMP, 1753-1757 r.	Dobrzykowice	Czernica
Kościół św. Małgorzaty, 1711-1713 r.	Gajków	Czernica
Park Pokoju	Nadolice Wielkie	Czernica
Kościół św. Wawrzyńca, ok. XIV w.	Wojnowice	Czernica
Pałac, wzniesiony ok. 1880 roku przez rodzinę hrabiego Frederyka von Schwerina	Borowa	Długotęka
Kościół św. Michała Archanioła, ok. XIV w.	Długotęka	Długotęka
Dworek Myśliwski, II poł. XIX w.	Domaszczyn	Długotęka
Kościół cmentarny, ob. fil., p.w. Podniesienia Krzyża Świętego, 1565-1585 r	Domaszczyn	Długotęka
Kościół Wniebowzięcia NMP, ok. XIII w.	Łozina	Długotęka
Pałac Sybilli, 1685 r.	Szczodre	Długotęka
Kościół par. p.w. św. Stanisława Biskupa, ok. XIV w.	Jordanów Śląski	Jordanów Śląski
Pałac, 1866 r.	Piotrówek	Jordanów Śląski
Kaplica grobowa, 1903 r.	Piotrówek	Jordanów Śląski
Kościół św. Kazimierza, ok. XIII w.	Wilczkowice	Jordanów Śląski
Kościół par. p.w. św. Filomeny, koniec XV w.	Gniechowice	Kąty Wrocławskie
Kościół Wniebowstąpienia Pana Jezusa, 1473 r.	Jaszkotle	Kąty Wrocławskie
Kościół Parafialny pod wezwaniem św. Piotra i Pawła, pocz. XV w.	Kąty Wrocławskie	Kąty Wrocławskie
Mauzoleum feldmarszałka Blüchera, ok. XIX w.	Krobiełowice	Kąty Wrocławskie
Pałac, początki lat 1570-1580	Krobiełowice	Kąty Wrocławskie
Pałac, ok. XVI w.	Sadowice	Kąty Wrocławskie
Pałac, lata 1776-1781	Samotwór	Kąty Wrocławskie
Kościół Wniebowzięcia NMP, 1514 r.	Zachowice	Kąty Wrocławskie
Pałac, I poł. XVII w.	Biskupice Podgórne	Kobierzyce
Kościół pw. Św. Wojciecha Biskupa i Męczennika	Domasław	Kobierzyce
Pałac, siedziba urzędu gminy, ok. 1730 r.	Kobierzyce	Kobierzyce
Pałac, obecnie szkoła, 1713 r.	Krzyżowice	Kobierzyce
Kościół Wniebowzięcia NMP, 1493-1516 r.	Tyniec Mały	Kobierzyce

Kościół par. św. Michała Archanioła, ok. XII w	Tyniec nad Ślężą	Kobierzyce
Kościół św. Barbary, II poł. XIII w.	Borzygniew	Mietków
Kościół św. Anny, ok. XIV w.	Domanice	Mietków
Zespół pałacowy, XII/XIII, 1820,p.XX	Domanice	Mietków
Kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP	Maniów Wielki	Mietków
Kościół św. Michała Archanioła	Millin	Mietków
Kościół św. Jakuba Apostoła, ok. XII w.	Ujów	Mietków
Kościół św. Wawrzyńca, ok. 1400 r.	Wawrzeńczyce	Mietków
Wieża mieszkalna, ok. XV w.	Biestrzyków	Siechnice
Kościół p.w. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej, II połowa XIII w.	Święta Katarzyna	Siechnice
Kościół Niepokalanego Poczęcia NMP, 1934 r.	Trestno	Siechnice
Kościół par. św. Jakuba Apostoła, pocz. XIII w.	Sobótka	Sobótka
Kościół pom. Św. Anny	Sobótka	Sobótka
Zamek, dawne opactwo Augustianów, 1054 r.	Sobótka-Górka	Sobótka
Kościół fil. Nawiedzenia NMP, 1850-1851 r.	Sobótka, szczyt Ślęży	Sobótka
Kościół św. Stanisława, II poł. XIII w.	Stary Zamek	Sobótka
Kościół Ślężańskiej MB Dobrej Rady	Sulistrowiczki	Sobótka
Pałac w Galowicach, ok. 1840 r.	Galowice	Żórawina
Kościół Narodzenia NMP, ok. XIII w.	Turów	Żórawina
Kościół Wniebowzięcia NMP, ok. XIV w.	Wilczków	Żórawina
Kościół Parafialny św. Trójcy, ok. 1400 r.	Żórawina	Żórawina
Figury św. Jana Nepomucena	m. in.: Kamionna, Kąty Wrocławskie, Maniów Wielki, Tyniec nad Ślężą, Węgry	m. in.: Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Mietków, Żórawina
Krzyże pokutne	m. in.: Proszkowice, Przecławice, Rogów Sobócki, Wojnowice	m. in.: Czernica, Jordanów Śląski, Kobierzyce, Mietków, Sobótka, Żórawina

Tabela 40. Wykaz najpopularniejszych zabytków powiatu wrocławskiego, Źródło: Opracowanie własne

6.6.3 Walory specjalistyczne

Na walory specjalistyczne powiatu wrocławskiego składają się potencjalne szlaki żeglugi pasażerskiej i wędrowek kajakowych, akweny żeglarskie oraz akweny przydatne do nurkowania, cieki i zbiorniki wodne przydatne dla wędkarstwa. Jest to również jazda konna, rowerowa, piesze wędrowki oraz łowiska komercyjne.

ŻEGLUGA	Potencjalne akweny żeglarskie – Zbiornik Mietków, gmina Mietków, pow. 920 2 – 3 klasa czystości, gł. 2-6 m
NURKOWANIE	Akweny przydatne do nurkowania – Jezioro Wyspowe – Strzeblów, gmina Sobótka, wypełnia stare wyrobisko granodiorytów, dł. do 300 m, urozmaicona linia brzegowa, liczne skalne wysepki
ŻEGLUGA PASAŻERSKA	<ul style="list-style-type: none"> • Szlak żeglugowy Odra, Czernica, gmina Siechnice • Szlak żeglugowy Odra – kanał żeglugowy Gajków, gmina Czernica
KAJAKARSTWO	<p>Potencjalne szlaki kajakowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bystrzyca: Kąty Wrocławskie, Mietków • Czarna Woda: Kąty Wrocławskie, Sobótka • Oleśnica: Długołęka • Oława: Siechnice • Strzegomka: Kąty Wrocławskie, Mietków • Ślęza: Jordanów, Kobierzyce, Sobótka, Żórawina • Widawa: Czernica, Długołęka
WĘDKARSTWO	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeki przydatne do uprawiania wędkarstwa: Odra, Bystrzyca, Czarna Woda, Dobra, Graniczna, Oleszna, Oleśnica, Oława, Sławka, Strzegomka, Sulistrowicki Potok, Szalona, Ślęza, Widawa, Żórawka • Akweny przydatne do uprawiania wędkarstwa: Bajkał, Chrzastawa, Ratowice, Wyrobisko Czernica, Ośrodek zarybieniowy Szczodre, Raków, Jordanów, Tyniec Mały, Maniów, Mietków, Zalew Sulistrowicki, Starorzecze Stara Odra
JAZDA KONNA	stadniny konne: gmina Czernica (Nadolice Wielkie, Gajków), Długołęka (Pruszowice, Siedlec, Borowa, Godzieszowa, Wilczyce), Kąty Wrocławskie (Sadków, Smolec, Sośnica), Kobierzyce (Wysoka, Chrzanów, Krzyżowice), Mietków (Maniów Mały, Stróża), Siechnice (Ziębice, Durok)
PIESZE WĘDRÓWKI	12 oznakowanych pieszych szlaków turystycznych, w tym 4 szlaki górskie, (Masywu Ślęży)
JAZDA ROWEROWA	5 oznakowanych szlaków rowerowych, w tym 3 – to szlaki górskie
ŁOWISKA KOMERCYJNE	Gminy: Czernica, Długołęka, Jordanów Śląski, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Mietków, Siechnice

Tabela 41. Wykaz walorów specjalistycznych powiatu wrocławskiego, Źródło: Uwarunkowania rozwoju turystyki powiatu wrocławskiego

6.6.4 Zagospodarowanie turystyczne

Niewątpliwym mankamentem oferty turystycznej powiatu jest słaba sieć infrastruktury turystycznej, zwłaszcza w zakresie bazy noclegowej. Taki wniosek potwierdzają wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców powiatu (omówienie w punkcie 2.

Rozdziału III. Uwarunkowania rozwoju powiatu), a także zewnętrzni eksperci, wśród nich autorzy Uwarunkowań rozwoju turystyki w powiecie wrocławskim.

Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania - hotele	2006		2007		2008		2009		2010	
	kategoria *	kategoria ***	kategoria *	kategoria ***	kategoria *	kategoria ***	kategoria *	kategoria ***	kategoria *	kategoria ***
Powiat wrocławski	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3
Długołęka	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0
Kobierzyce	0	1	0	1	0	1	0	1	0	3

Tabela 42. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania – hotele, Źródło Główny Urząd Statystyczny

	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem	14	14	13	12	13
hotele	2	2	2	2	4
inne obiekty hotelowe	4	4	4	4	5
ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	1	1	1	1	0
kempingi	1	1	1	1	1
pozostałe obiekty niesklasyfikowane	6	6	5	4	3

Tabela 43. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania wg rodzajów, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Liczba miejsc noclegowych ogółem	2006	2007	2008	2009	2010
ogółem	632	618	705	696	688
hotele	84	84	84	90	162
Inne obiekty hotelowe	165	165	302	327	328
kempingi	122	118	86	86	84
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane	203	193	175	135	114

Tabela 44. Liczba miejsc noclegowych ogółem wg rodzajów, Źródło Główny Urząd Statystyczny

6.6.5 Podsumowanie

Powiat Wrocławski jest obszarem o zdecydowanie dużym potencjalnie turystycznym. Ze względu na bliskość Wrocławia jest naturalnym zapleczem rekreacyjnym dla mieszkańców miasta. Do spędzania wolnego czasu na jego terenie zachęcają głównie walory przyrodnicze, ciekawe zabytki, zbiorniki wodne, lasy i ścieżki turystyczne. W opinii ekspertów, mieszkańców, jak i samych turystów największym problemem jest jednak słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna (głównie w zakresie obiektów noclegowych) oraz niewystarczające

oznaczenie informacyjne (np. tras rowerowych). Problemem, który stanowi istotną barierę rozwoju turystyki w powiecie są także niskie nakłady na turystykę w budżetach lokalnych samorządów. Ponadto w ofercie turystycznej powiatu brakuje gotowych produktów turystycznych, które mogłyby stać się kołem napędowym lokalnej turystyki poprzez ich skuteczną promocję i komercjalizację. Spore nadzieje w tym zakresie związane są z działalnością lokalnych grup działania w gminach, które wypracowują i realizują swoje własne programy rozwoju turystyki, wykorzystując w tym celu środki UE. Zasadnym z punktu widzenia optymalizacji efektów i kosztów wydaje się jednak stworzenie spójnej strategii działania w zakresie rozwoju turystyki na poziomie całego powiatu.

7. Infrastruktura techniczna

7.1. Budownictwo mieszkaniowe

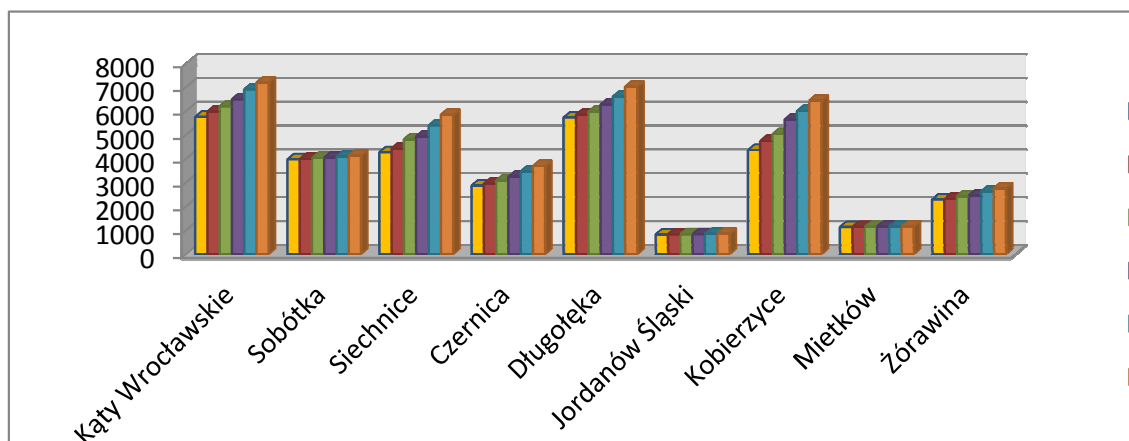
Zasoby mieszkaniowe powiatu wyniosły w 2010 r. 39028 mieszkań. W porównaniu z 2005 r. przeciętna powierzchnia użytkowania 1 mieszkania wzrosła o 5% i wynosi 95 m². Od roku 2005 zainteresowanie osiedleniem się na terenie powiatu uległo znacznemu wzrostowi, czego efektem jest stały przyrost liczby oddanych budynków mieszkalnych, w głównej mierze budynków jednorodzinnych.

Jak wynika z tabeli nr 45 w latach 2005-2010 oddano do użytkowania 9023 mieszkania, z czego zaledwie 127 mieszkań spółdzielczych, 2 zakładowe i 32 komunalne, a pozostałe, czyli aż 52 %, to budownictwo indywidualne.

POWIAT WROCŁAWSKI	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem, w tym:	1037	1038	1321	1579	2034	2014
spółdzielcze	0	0	105	22	0	0
zakładowe	0	0	1	0	0	1
komunalne	0	0	7	0	4	21
przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	499	559	562	807	921	821
indywidualne	538	479	646	750	1109	1171

Tabela 45. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Przyrost liczby mieszkań w poszczególnych gminach powiatu obrazuje poniższy wykres. Największy przyrost odnotowano w gminach: Kobierzyce, Kąty Wrocławskie, Siechnice i Długołęka. W dalszej kolejności są gminy: Czernica, Żórawina i Sobótka. Od lat na zbliżonym poziomie utrzymuje się liczba mieszkań w gminach Jordanów Śląski i Mietków.

Wykres 14. Przrost liczby mieszkań w latach 2005-2010 w poszczególnych gminach powiatu

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
POWIAT WROCLAWSKI	31149	32140	33439	35010	37014	39028
Gminy miejsko-wiejskie:						
Kąty Wrocławskie	5743	5974	6192	6486	6903	7185
w tym miasto	1823	1858	1937	1963	2183	
Sobótka	3967	3977	4018	4039	4074	4121
w tym miasto	2372	2375	2407	2416	2436	
Siechnice	4263	4423	4805	4929	5387	5841
w tym miasto	1278	1317	1611	1654	1961	
Gminy wiejskie:						
Czernica	2866	2938	3072	3230	3454	3683
Długołęka	5722	5834	5961	6266	6596	7013
Jordanów Śląski	822	825	827	830	839	851
Kobierzyce	4351	4732	5022	5640	5992	6430
Mietków	1128	1130	1130	1141	1148	1155
Żórawina	2287	2307	2412	2449	2621	2749

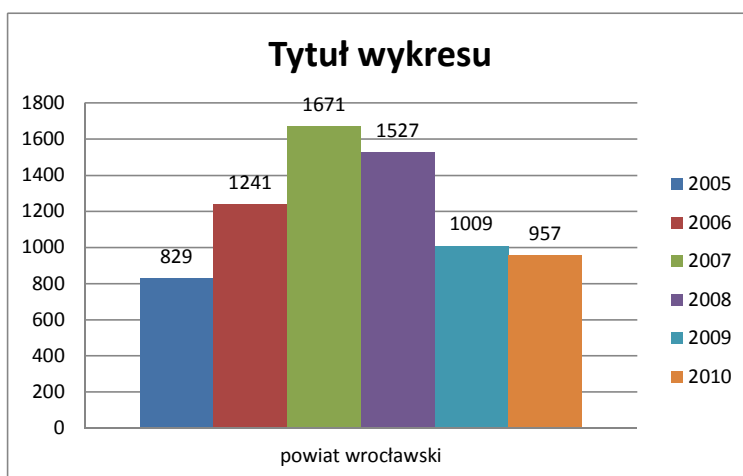
Tabela 46. Liczba mieszkań w latach 2005-2010 w poszczególnych gminach (stan w dniu 31 XII), Źródło: Główny Urząd Statystyczny

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kąty Wrocławskie	113	100	152	289	224	200
Sobótka	23	13	25	30	39	46
Siechnice	58	64	84	94	132	161
Czernica	107	76	137	156	220	227
Długołęka	147	139	123	251	305	386
Jordanów Śląski	2	3	3	2	9	12

Kobierzyce	117	87	118	121	149	161
Mietków	5	5	8	15	7	7
Zórawina	20	20	107	35	172	85

Tabela 47. Budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania w poszczególnych gminach powiatu w latach 2005-2010, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Jak pokazuje powyższa tabela największy przyrost nowo oddanych do użytkowania budynków mieszkalnych odnotowano w gminach Długołęka i Czernica. Największy wzrost liczby wydanych pozwoleń na budowę w zakresie budownictwa jednorodzinego odnotowano w latach 2006-2008.

Wykres 15. Liczba pozwoleń na budowę wydanych na terenie powiatu wrocławskiego w latach 2005-2010- budownictwo jednorodzinne

7.2. Drogi i transport

Powiat wrocławski dysponuje dobrze rozwiniętą siecią drogową. Przez jego teren przebiegają i krzyżują się ważne szlaki komunikacyjne, takie jak: droga międzynarodowa E67 (autostrada A4: Berlin – Wrocław – Kraków – Lwów), droga krajowa nr 8 (Praga – Wrocław – Warszawa), droga krajowa nr 35 (Praga – Wrocław) czy też droga krajowa nr 94 (stanowiąca alternatywę dla autostrady A4 i bezpłatne połączenie Wrocławia z Opolem). Przez teren powiatu przebiegają również dwa odcinki autostradowej obwodnicy Wrocławia (AOW): na odcinku od węzła w miejscowości Magnice do Wrocławia oraz od Wrocławia do węzła w miejscowości Długołęka. Obecnie trwają zaawansowane prace związane z budową wschodniej obwodnicy Wrocławia (odcinek Siechnice – Łany jest praktycznie ukończony; trwa budowa ronda i estakady w Siechnicach).

Sieć drogową tworzą drogi o różnym znaczeniu: krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Przez teren powiatu wrocławskiego przebiega 118 dróg powiatowych o łącznej długości ok.

585 km. W skład infrastruktury drogowej zarządu powiatu wrocławskiego wchodzi ponadto 35 przejazdów kolejowych w ciągu dróg powiatowych, ok. 87 km chodników o średniej szerokości 1,55 m, 76 mostów o łącznej długości 963,3 m.

Przez teren powiatu wrocławskiego przebiega także około 100 km dróg wojewódzkich i około 110 km dróg krajowych.

Uzupełnieniem powyższej sieci drogowej są drogi gminne pełniące funkcję powiązań z drogami powiatowymi, wojewódzkimi i krajowymi. Głównym ich zadaniem jest obsługa terenów zabudowanych rolniczych. Drogi te mają różną konstrukcję nawierzchni od gruntowej do nawierzchni twardej. Parametry techniczne dróg powiatowych jak i gminnych są niewystarczające. Ich szerokości jezdni poza miejscowościami wynoszą średnio 3-5 m. Często nawierzchnię stanowi nakładka bitumiczna o grubości 3-5 cm ułożona w latach 70-tych ubiegłego wieku na istniejących nawierzchniach brukowych.

Drogi powstałe w latach 90-tych i później, mają zdecydowanie lepsze parametry techniczne. Ich nawierzchnie są bitumiczne lub z kostki betonowej, o szerokości jezdni w granicach 5-7 m. Posiadają chodniki o szerokości od 1,25 do 2,00 m.

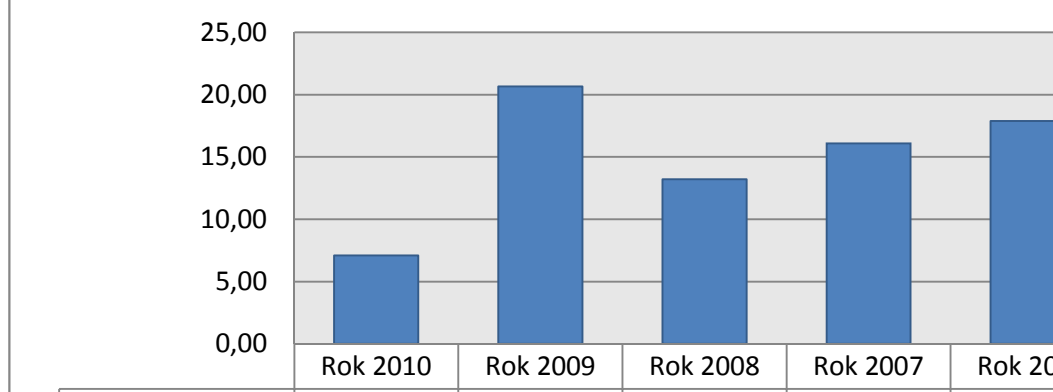
Zgodnie z regulacjami prawnymi zawartymi w ustawie o drogach publicznych, drogi powiatowe powinny stanowić połączenia miast będących siedzibami powiatów z miejscowościami, które są siedzibami gmin oraz połączenia miejscowości będących siedzibami gmin między sobą. Drogi powiatowe powinny odpowiadać następującym klasom dróg: G – główne, Z – zbiorcze, L – lokalne. W zależności od klasy drogi powinny spełniać odpowiednie wymagania techniczne.

Długość sieci drogowej na terenie powiatu wrocławskiego jest wystarczająca, aby zapewnić mieszkańcom powiatu odpowiedni standard komunikacji drogowej w zakresie samochodów osobowych i komunikacji zbiorowej. Dużym problemem jest natomiast ich zły stan techniczny, dotyczący zwłaszcza dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, które w wielu wypadkach wymagają generalnych remontów lub kompleksowej przebudowy.

Rozwój i inwestycje na terenie gmin powiatu wrocławskiego powodują dynamiczny wzrost natężenia ruchu, który pociąga za sobą konieczność ogromnych inwestycji, polegających na modernizacji istniejącej sieci dróg, w tym dróg powiatowych. Tymczasem nakłady finansowe, jakie samorządy mogą przeznaczyć na drogi, z trudem wystarczają na bieżące utrzymanie i doraźne remonty. W celu umożliwienia sfinansowania większych zadań inwestycyjnych niezbędne jest występowanie o uzyskanie dofinansowania ze środków unijnych (Regionalny Program Operacyjny) lub krajowych (Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych).

Wysokość nakładów finansowych na inwestycje na drogach powiatowych w ostatnich latach wynosiła odpowiednio:

Wysokość nakładów finansowych na inwestycje na drogach powiatowych w latach 2006-2010

Wykres 16. Wysokość nakładów finansowych na inwestycje na drogach powiatowych w latach 2006-2010

Przez ostatnie lata można niestety zauważyć tendencję spadkową, jeśli chodzi o wysokość środków, które mogą zostać przeznaczone w budżecie powiatu wrocławskiego na realizację zadań inwestycyjnych na drogach powiatowych. Wyjątek stanowi jedynie rok 2009, w którym na inwestycje i remonty udało się przeznaczyć ponad 20 milionów złotych.

Ogromnym problemem dotyczącym dróg na terenie powiatu wrocławskiego (w tym w dużej mierze dróg powiatowych) jest wszelkiego rodzaju transport - w tym transport kruszyw, służących do budowy nowych dróg – odcinków autostrad i dróg szybkiego ruchu. Transport ten odbywa się głównie drogami gminnymi i powiatowymi, przyczyniając się do znacznej degradacji ich stanu technicznego.

Drogi powiatowe nie są drogami przystosowanymi do przejazdu samochodów ciężarowych o masie całkowitej wraz z załadunkiem 40t. Konstrukcje nawierzchni istniejących jezdni zostały w większości wykonane w latach 70-tych i 80-tych ubiegłego stulecia i są dostosowane do kategorii ruchu KR1 i KR2. Dodatkowym mankamentem tych dróg jest ich szerokość, która wynosi średnio od 5,0 do 5,5 m. Pomimo działań naprawczych prowadzonych przez zarządcę dróg powiatowych ich stan stale się pogarsza, co z kolei powoduje zmniejszenie bezpieczeństwa ruchu dla wszystkich użytkowników tych dróg.

Obecnie prowadzone przez powiat wrocławski przebudowy i remonty dróg dla głównych szlaków transportu surowców podnoszą kategorię ruchu do KR3. Polegają one na poszerzeniach jezdni oraz wykonywaniu warstw konstrukcyjnych nawierzchni z mieszanek mineralno-asfaltowych o grubości minimum 5 cm i warstwy profilacyjnej. Na poszerzeniach układana jest siatka przeciwspekaniowa. Powyższe prace przyczyniają się do poprawy parametrów technicznych nawierzchni i poprawy bezpieczeństwa.

W celu rozwiązania problemu transportu kołowego, powiat podejmuje działania mające na celu wyznaczenie głównych korytarzy dróg, po których odbywać się będzie przejazd samochodów ciężarowych po terenie gmin powiatu wrocławskiego. Korytarze te pozwolą na

wycofanie samochodów ciężarowych o masie całkowitej wraz z załadunkiem 40t z części dróg powiatowych i gminnych i ich ochronę przed degradacją, a jednocześnie pozwolą na obsługę zlokalizowanych na terenie powiatu firm prowadzących działalność gospodarczą.

Mankamentem tych korytarzy jest przejazd przez miejscowości. Przewoźnicy niestety nie przestrzegają obowiązujących przepisów. Pomimo wprowadzanych znakami ograniczeń prędkości dla samochodów ciężarowych przejazd przez miejscowości odbywa się niezgodnie z nimi. Dodatkową uciążliwością dla mieszkańców miejscowości jest także przejazd samochodów ciężarowych nocą.

W wielu przypadkach najbardziej obciążone odcinki dróg przebiegają na terenie miejscowości, powodując dodatkowe uciążliwości i zagrożenia dla ich mieszkańców. Rozwiązanie problemu stanowiłaby budowa obwodnic tych miejscowości. Niestety proces ich budowy jest długotrwały i to nie tylko z powodów finansowych. Budowa obwodnicy miejscowości wiąże się z koniecznością pozyskania gruntów pod nią od prywatnych właścicieli. Pomimo pewnych ułatwień wprowadzonych przez ustawodawcę w tzw. „specustawie drogowej”, która znacznie uprościła procedurę uzyskania zezwolenia na realizację inwestycji drogowej, ogromnym problemem są koszty związane z wypłatą odszkodowań za przejęte od prywatnych właścicieli działki. Koszty pozyskania gruntów potrafią niekiedy być zbliżone lub przewyższać koszt samej budowy drogi.

Powiat wrocławski w celu poprawy bezpieczeństwa i jakości na drogach wykorzystuje w swoich działaniach zapisy art. 16 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2007 r. Nr 19, poz. 115 z późn. zm.), zgodnie z którym budowa lub przebudowa dróg publicznych spowodowana inwestycją niedrogową należy do inwestora tego przedsięwzięcia. Szczegółowe warunki budowy lub przebudowy tych dróg określa umowa zawarta między zarządcą drogi a inwestorem. Regulacja ta stanowi kolejne narzędzie umożliwiające rozwój sieci drogowej lub modernizację już istniejącej.

Podejmowane przez zarządcę drogi działania mające na celu rozwój infrastruktury drogowej na terenie powiatu mogą wydawać się niewystarczające. Wynika to w dużej mierze z własnych ograniczonych środków finansowych oraz niewystarczającego dofinansowania procesów inwestycyjnych na drogach powiatowych przez Skarb Państwa.

Zaangażowanie przedsiębiorców nowo powstających generatorów ruchu oraz firm wydobywających i transportujących kruszywa drogami powiatowymi w modernizację planowanych korytarzy drogowych w znacznym stopniu umożliwi poprawę parametrów technicznych dróg oraz zwiększenie bezpieczeństwa ich użytkowników.

Transport kolejowy

Przez obszar powiatu wrocławskiego przebiegają głównie linie kolejowe o znaczeniu tranzytowym. Do najważniejszych z nich można zaliczyć połączenia na trasach:

- Wrocław – Warszawa (gm. Długołęka),
- Wrocław – Opole (gm. Siechnice),
- Wrocław – Strzelin (gm. Żórawina),
- Wrocław – Jaworzyna Śląska (gm. Kąty Wrocławskie, gm. Mietków),

- Wrocław – Jelcz Laskowice (gm. Siechnice, gm. Czernica).

Obecnie znaczenie tych linii w przewozach regionalnych jest ograniczone, głównie z powodu niskiej frekwencji podróży, jak również z braku lokalizacji przystanków kolejowych w miejscach nowych źródeł generacji zapotrzebowania na usług (np. brak stacji w Mirkowie). W latach 90-tych zostały zlikwidowane połączenia w obszarze powiatu wrocławskiego na trasach Wrocław-Kobierzyce, Kobierzyce-Jordanów Śląski, Kobierzyce-Sobótka, ze względu na wysokie koszty remontów i utrzymania, jak również ze względu na niską frekwencję podróży. Linia Wrocław-Jelcz Laskowice funkcjonuje dzięki wsparciu samorządu Jelcza Laskowic. W roku 2010 uruchomiono linię kolejową Wrocław-Trzebnica pod patronatem Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego. Linie kolejowe jako bardziej przyjazne środowisku winny być utrzymywane i ich dalszy rozwój powinien być wspierany.

7.3. łączność i telekomunikacja

W zakresie telefonii stacjonarnej głównym dostawcą usług telekomunikacyjnych jest Telekomunikacja Polska S.A. Powiat charakteryzuje się wysokim współczynnikiem telefonizacji, również na obszarach wiejskich.

Jak pokazują dane zawarte w poniższej tabeli, jakość usług świadczonych w strefie wrocławskiej jest stosunkowo dobra.

Nazwa Strefy	WSN (Wyróżnik Strefy Numeracyjnej)	Stopa nieskutecznych wywołań krajowych (%)	Czas zestawienia połączeń krajowych (s)	Czas zestawienia 95% połączeń krajowych (s)	Stopa nieskutecznych wywołań międzynarodowych (%)	Czas zestawienia połączeń międzynarodowych (s)	Czas zestawienia 95% połączeń międzynarodowych (s)	Stopa nieskutecznych wywołań komórkowych (%)	Jakość transmisji danych w paśmie fonicznym za pomocą modemów (bit/s) (metoda ETSI)	Jakość transmisji danych w paśmie fonicznym za pomocą modemów (bit/s) (metoda 80% najlepszych)
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
strefa Wrocław	71	0,17	1,33	4	1,13	4,60	7	0,58	52000	40000
średnia krajowa		0,15	1,39	4	1,37	3,70	7	0,55	52000	44000

Tabela 48. Wskaźnik jakości połączeń telekomunikacyjnych za 2006 rok, Źródło: Biuletyn Informacji Publicznej Telekomunikacji Polskiej S.A.

Usługi telekomunikacyjne na terenie powiatu zapewniane są poprzez telekomunikacyjną sieć przewodową oraz bezprzewodową. Obie technologie zapewniają stały dostęp do sieci internetowej. Poszczególne gminy wykazują zróżnicowany stopień nasycenia tymi usługami. W ostatnich latach nastąpił rozwój radiowego dostępu do Internetu, oferowany przez lokalne firmy. Teren powiatu wrocławskiego jest objęty zasięgiem wszystkich dostępnych w Polsce operatorów sieci GSM, a liczba przekaźników telefonii komórkowej stale rośnie.

7.4. Zaopatrzenie w wodę i gospodarka wodno-ściekowa

Na terenie powiatu długość sieci wodociągowej w 2009 roku wyniosła 1 135,1 km (GUS). Zużycie wody wyniosło ok. 3 753,9 tys. m³/rok, czyli średnie zużycie na 1 mieszkańca wyniosło ok. 34 m³. Praktycznie ponad 95% mieszkańców posiada dostęp do wody wodociągowej, dostarczanej we wszystkich gminach z ujęć głębinowych.

Gmina	Zwodociągowanie [%]	Skanalizowanie [%]
Czernica	95	56,2
Długołęka	72	27
Jordanów Śląski	96,1	0
Kąty Wrocławskie	91	32
Kobierzyce	92	45,1
Mietków	88,4	36,9
Sobótka	92,9	51,1
Siechnice	91	48,2
Żórawina	87,7	21

Tabela 49. Zwodociągowanie i skanalizowanie gmin w Powiecie Wrocławskim w 2006r., Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2007

Gmina	Wodociągowa sieć rozdzielcza [km]		Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych [szt.]	
	2008r.	2009r.	2008r.	2009r.
Czernica	147,7	254,7	3 194	3 406
Długołęka	179,5	191,8	5 391	5 411
Jordanów Śląski	19,6	19,6	514	521
Kąty Wrocławskie	173,5	181,7	3 563	3 995
Kobierzyce	175	182,7	2 288	2 424
Mietków	38,9	38,9	890	896
Sobótka	131,7	133	3 016	2 535
Siechnice	124,7	124,9	3 510	3 634
Żórawina	107,6	107,8	1 781	1 734
RAZEM	1 098,2	1 135,1	24 147	24 456

Tabela 50. Sieć wodociągowa w Powiecie Wrocławskim, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2009 i 2010

Gmina	Kanalizacyjna sieć rozdzielcza [km]	Połączenia prowadzące do budynków
-------	-------------------------------------	-----------------------------------

			mieszkalnych [szt.]	
	2008r.	2009r.	2008r.	2009r.
Czernica	110,1	122,5	2 001	2 219
Długoleka	61,4	68,7	1 978	2 127
Jordanów Śląski	0	0	0	0
Kąty Wrocławskie	88,9	94	1 341	1 657
Kobierzyce	192,6	192,6	1 205	1 300
Mietków	23	23	374	379
Sobótka	82,3	82,3	1 460	1 468
Siechnice	57,3	57,3	1 704	1 862
Żórawina	15,4	15,9	350	395
RAZEM	631	656,3	10 413	11 407

Tabela 51. Sieć kanalizacyjna w Powiecie Wrocławskim, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2009 i 2010

Oczyszczalnie ścieków

łącznie w powiecie znajduje się 20 czynnych oczyszczalni ścieków, które charakteryzuje stosunkowo wysoki stopień oczyszczania ścieków.

W 2009 r. 11 komunalnych oczyszczalni ścieków (8 biologicznych i 3 z podwyższonym usuwaniem biogenów) posiadało łączną przepustowość wynoszącą 14 697 m³ na dobę. Szczegółową liczbę osób korzystającą z komunalnych oczyszczalni ścieków na obszarze powiatu w ujęciu ilościowym i procentowym przedstawia poniższa tabela.

Gmina	Ogółem	W % ludności ogółem	Z oczyszczalni		
			mechanicznych	biologicznych	z podwyższonym usuwaniem biogenów
Czernica	7 300	70,8	0	5 800	1 500
Długoleka	5 200	23,3	0	5 200	0
Jordanów Śląski	0	0	0	0	0
Kąty Wrocławskie	8 781	46,7	0	8 781	0
Kobierzyce	3 420	23,1	0	1 450	1 970
Mietków	1 456	37,8	0	1 456	0
Sobótka	7 673	61,6	0	6 873	800
Siechnice	6 300	43	0	0	6 300
Żórawina	2 250	27,5	0	2 250	0
RAZEM	42 380	39,1	0	31 810	10 570

Tabela 52. Ludność korzystająca z komunalnych oczyszczalni ścieków w Powiecie Wrocławskim w 2008r., Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2009

Ścieki komunalne i przemysłowe

Rejestrowana w 2008 r. w systemie statystyki państwowej ilość ścieków komunalnych odprowadzanych do oczyszczalni ścieków na terenie powiatu wrocławskiego wynosiła 2 565 dam³, z czego 1 675 dam³ stanowiły ścieki oczyszczane (tabela poniżej). W ściekach oczyszczanych:

- 1 094 dam³ stanowiły ścieki oczyszczane biologicznie,
- 581 dam³ stanowiły ścieki z podwyższonym usuwaniem biogenów.

GMINA	ŚCIEKI ODPROWADZANE OGÓŁEM	ŚCIEKI OCZYSZCZANE	
		razem	w tym

			mechanicznie	biologicznie	z podwyższonym usuwaniem biogenów
			w dm ³		
Czernica	255	221	0	156	65
Długołęka	207	207	0	207	0
Jordanów Śląski	0	0	0	0	0
Kąty Wrocławskie	405	360	0	360	0
Kobierzyce	971	165	0	57	108
Mietków	48	47	0	47	0
Sobótka	255	252	0	213	39
Siechnice	371	369	0	0	369
Żórawina	55	54	0	54	0
RAZEM	2 565	1 675	0	1 094	581

Tabela 53. Dane dot. gospodarki ściekowej w powiecie Wrocławskim w 2008r., Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2009

7.5. Gospodarka odpadami

Na obszarze powiatu wrocławskiego nie funkcjonuje żadne czynne składowisko odpadów komunalnych.

7.6. Zaopatrzenie w energię elektryczną i ciepłownictwo

Energia elektryczna

Odbiorcy energii elektrycznej	Zużycie energii elektrycznej		
	w GW*h	na 1 mieszkańca	na 1 odbiorcę
		w kW*h	
31 916	2008 r.		
	86,8	810,1	2 719,1
35 262	2009 r.		
	97,7	890,6	2 770,3

Tabela 54. Odbiorcy oraz zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych Powiatu Wrocławskiego w latach 2008 i 2009, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2009r. i 2010r.

Sieć ciepłownicza

W powiecie wrocławskim funkcjonuje kilka większych systemów ciepłowniczych, poza tym zaopatrzenie w energię ciepłą ma charakter rozproszony (indywidualny).

Na terenach powiatu zwiększa się sukcesywnie udział kotłowni opalanych paliwami niskoemisyjnymi, w tym szczególnie wykorzystujących jako paliwo gaz.

Odbiorcy indywidualni, poza miejskimi systemami ciepłowniczymi na terenie powiatu, wykorzystują do ogrzewania obiektów kotły lub paleniska indywidualne. Dominuje ogrzewanie paliwami stałymi (węglem kamiennym, koksem i drewnem), na drugim miejscu wykorzystywane są paliwa gazowe i olejowe. Ogrzewanie elektryczne stosowane jest sporadycznie ze względu na wysokie koszty eksploatacyjne.

7.7. Zaopatrzenie w gaz

Zaopatrzenie terenu całego województwa dolnośląskiego w gaz ziemny wysokometanowy odbywa się z krajowego systemu przesyłowego gazociągami wysokiego ciśnienia. Województwo dolnośląskie zaopatrywane jest w gaz ziemny poprzez system gazociągów wysokiego ciśnienia.

Obecnie tylko część miejscowości powiatu wrocławskiego posiada dostęp do sieci gazowej. Na terenach wiejskich w gospodarstwach domowych korzysta się jedynie z butli gazowych. Liczbę mieszkańców mających dostęp do sieci gazowej w poszczególnych gminach powiatu przedstawia poniższa tabela.

Gmina	% mieszkańców korzystających z sieci gazowej
Czernica	0
Długołęka	15,6
Jordanów Śląski	0
Kąty Wrocławskie	37,3
Kobierzyce	27,5
Mietków	0
Sobótka	32,3
Siechnice	61,9
Żórawina	3,2
Powiat ogółem	25,7 (w tym miasta 72,9, wieś 17,3)

Tabela 55. Dostęp do sieci gazowej w gminach Powiatu Wrocławskiego, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2007

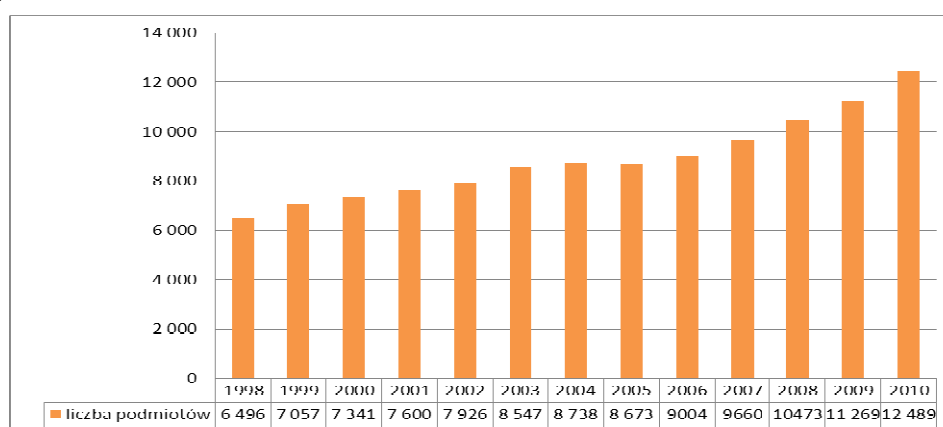
Sieć w km	Połączenia do budynków mieszkalnych	Odbiorcy gazu z sieci w tys.	Zużycie gazu z sieci	
			w hm ³	na 1 mieszkańca w m ³
2008 r.				
456,1	5 290	10,4	10,9	102,1
2009 r.				
459,1	5 805	11,5	13	118,1

Tabela 56. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu w gospodarstwach domowych Powiatu Wrocławskiego w latach 2008 i 2009, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2009r. i 2010r.

8. Gospodarka

8.1. Podmioty gospodarcze w powiecie

Od 12 lat w powiecie wrocławskim widoczny jest wyraźny trend rosnący w zakresie liczby podmiotów gospodarczych. Liczba ta od 1999 r. systematycznie wzrastała, chwilowe zatrzymanie tego trendu nastąpiło w roku 2005, kiedy to po raz pierwszy od 7 lat, liczba podmiotów zmniejszyła się o 65 jednostek w porównaniu do roku poprzedniego. Jednak od 2006 roku nastąpił ponowny wzrost rejestrowanych podmiotów gospodarczych i trwa on do chwili obecnej (rok 2011). Dane z końca grudnia 2010 roku wskazują na liczbę 12489 podmiotów wpisanych do rejestrów przedsiębiorców. Liczba ta jest bliska podwojeniu stanu z roku 1999 r., kiedy to w rejestrach widniało 6496 podmiotów. Obecna sytuacja gospodarcza w powiecie wrocławskim nie wskazuje na spektakularną zmianę prowadzonych statystyk.

Wykres 17. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Powiecie Wrocławskim, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

DZIEDZINA	2006	2007	2008	2009	2010
ogółem	9 004	9 660	10 473	11 269	12 489
handel i naprawy	2 879	2 942	3 043	3 157	3 323
przemysł	928	950	982		
budownictwo	1 116	1 306	1 522	1 614	1 793
transport, gospodarka magazynowa i łączność	740	778	830	853	867
obsługa nieruchomości i firm, nauka	1 387	1 580	1 769	1 998	2 034
pośrednictwo finansowe	229	245	291	324	366
hotele i restauracje	229	242	251	292	345
rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	321	345	353	373	375

Tabela 57. Struktura podmiotów gospodarczych w Powiecie Wrocławskim wg rodzaju ich działalności

Na przestrzeni badanych lat, najwięcej zarejestrowanych podmiotów klasyfikuje się jako handel i naprawy. Obecnie drugą najpopularniejszą gałęzią od 2006 roku jest obsługa nieruchomości i firm, nauka, na kolejnych miejscach plasują się: budownictwo, przemysł,

transport, gospodarka magazynowa i łączność, rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, pośrednictwo finansowe, hotele i restauracje.

Na terenie powiatu wrocławskiego znajduje się kilka stref aktywności gospodarczej (SAG). Pierwsza strefa zwana Podstrefą Wrocław-Kobierzyce znajduje się na terenie gminy Kobierzyce w Biskupicach Podgórnych i Bielanych Wrocławskich (łączna powierzchnia stanowi 410 ha). Stanowi ona część Tarnobrzesckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „EURO-PARK WISŁOSAN”. Druga strefa – Strefa Aktywności Gospodarczej Krzyżowice położona jest na kompleksie ok. 140 ha w obrębie Krzyżowic, również w gminie Kobierzyce, w bliskiej odległości ww. Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Trzecia strefa zwana Gminną Strefą Aktywności Gospodarczej zlokalizowana jest w Siechnicach (GSAG) i liczy ok. 80 ha. Wydzielone obszary aktywności gospodarczej uprzednio zostały odpowiednio przygotowane i uzbrojone w potrzebne media. Inwestorzy chcący zagospodarować te tereny, mogą liczyć na korzystne warunki związane m.in. z systemem ulg podatkowych czy fachową pomoc w załatwianiu formalności. O atrakcyjności terenu powiatu wrocławskiego świadczy fakt obecności ponad 12000 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Obok wielu małych zakładów, znakomite warunki do inwestowania znalazły tutaj wielkie koncerny o światowej renomie, wśród nich firmy produkcyjne: **grupa LG, Toshiba, Bosch, Cargill, Cadbury Wedel, Buderus, Tibnor, Parker, Leoni Kabel**, firmy handlowe: **Selgros, Tesco, Castorama, Media Markt, Leroy Merlin, Ikea, Auchan, Obi, Electro World**, firmy samochodowe: **Scania, Volvo**, firmy logistyczne: **ProLogis, Parkridge, Tiner**.

8.2. Rolnictwo

Rolnictwo w dalszym ciągu pełni relatywnie istotną rolę w strukturze gospodarczej powiatu wrocławskiego. Analiza wyników Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 r., pierwszego spisu realizowanego od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej (poprzedni spis był przeprowadzony w roku 2002), wskazuje na tendencję zmniejszania się liczby gospodarstw rolnych, co jest zauważalne także w powiecie wrocławskim. Rolnictwo na terenie powiatu, jak również województwa, jest rozdrobnione – przeciętna wielkość gospodarstwa wynosi 9 ha, natomiast ilość gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha stanowi zaledwie niecałe 10% ogółu gospodarstw. Pozytywnym zjawiskiem jest bardzo dobre wyposażenie największej liczby gospodarstw w województwie dolnośląskim w zmechanizowany sprzęt rolniczy (m.in. ciągniki, przyczepy, kombajny).

Dane z 2010 roku wskazują, że użytki rolne w powiecie zajmują 77,6 %. Natomiast gminami, które wskazują na największy udział procentowy użytków rolnych w strukturze zagospodarowania terenu, są: gmina Żórawina, Kobierzyce, Jordanów Śląski oraz Kąty Wrocławskie, gdzie udział użytków rolnych do powierzchni obszaru gminy wynosi więcej niż średnia w powiecie - ogółem przekracza 80%. Istotnym faktem dla rozwoju rolnictwa w kontekście rozkwitu szeroko pojętej gospodarki w powiecie wrocławskim jest obecność w większości gmin użytków rolnych o wysokich klasach bonitacyjnych (I-III) stanowiących ok. 80 % wszystkich ziem.

Dane z roku 2009 wskazują, że ogółem na terenie powiatu w szeroko pojętym rolnictwie (do którego zalicza się również łowiectwo, leśnictwo i rybactwo) zatrudnionych jest 6 612 osób, co w porównaniu do roku 2006, kiedy w rolnictwie zatrudnionych było 6 797 osób, potwierdza ogólny wniosek o zmniejszeniu się liczby gospodarstw.

Dane z 2010 roku wskazują, że największy udział w strukturze zasiewu posiadają zboża, tj.: pszenica ozima, stanowiąca 43,2%, kukurydza na ziarno – 16,6%, buraki cukrowe – 7,5%, ziemniaki – 6,4% oraz rzepak ozimy- 6,3%. Pozostałe ze zbóż - rzepak jary oraz uprawy w warzywnikach i sadach, odgrywają niewielką, uzupełniającą rolę.

8.3. Leśnictwo

Według danych z 2010 r. lasy w powiecie wrocławskim zajmują ok. 10,6 % powierzchni. Wskaźnik lesistości powiatu jest niski, dużo niższy od wskaźnika przeciętnej lesistości dla województwa (29,5%) i kraju (29,2%). Rozmieszenie lasów w powiecie jest nierównomierne. Główne gatunki drzew występujących w lasach to: dąb, sosna, jesion, świerk i olcha.

Powierzchnia terenu powiatu wrocławskiego, zajmowanego przez grunty leśne z zadrzewieniami i zakrzewieniami, wynosi 12217,7 ha, w tym:

- lasy ogółem – 11896,4ha
- grunty leśne publiczne ogółem –11521,3 ha
- grunty leśne publiczne będące własnością Skarbu Państwa –11460,8 ha
- grunty leśne publiczne w Zarządzie sześciu Nadleśnictw – 11 308,3
- grunty leśne prywatne –696,4ha.

8.4. Handel

Handel jako proces gospodarczy w powiecie wrocławskim jest gałęzią przemysłu o stosunkowo małej liczbie zarejestrowanych podmiotów. W tej dziedzinie jest wciąż mała konkurencja, zwłaszcza jeśli porównać rozwój handlu na tle różnych gmin powiatu wrocławskiego. W tym wypadku szczególnie wyróżniającą się gminą są Kobierzyce, gdzie w miejscowości Bielany Wrocławskie w pobliżu autostrady A4, drogi ekspresowej A8, a także dróg krajowych, znajduje się jeden z największych kompleksów centrów handlowych.

	Hipermarkety	Supermarkety	Domy handlowe	Targowiska stałe
2006	0	0	0	4
2007	0	0	0	4
2008	3	4	1	4
2009	3	4	1	4
2010	-	-	-	4

Tabela 58. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w handlu, Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analizując powiat wrocławski pod kątem handlu, należy zwrócić uwagę na wciąż otwarty rynek w tym zakresie. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w latach 2006-2007 na terenie powiatu nie występowały jeszcze żadne hipermarkety, supermarkety czy domy handlowe, były natomiast 4 targowiska stałe (zlokalizowane w gminach Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Sobótka i Żórawina). Sytuacja ta zaczęła ulegać zmianie już w roku 2008 - wtedy to na terenie powiatu zarejestrowano występowanie 3 hipermarketów, 4 supermarketów, 1 domu handlowego oraz 4 targowisk stałych. Bez zmian pozostał rok 2009.

8.5. Budownictwo

Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie powiatu wrocławskiego w branży budownictwa na przestrzeni ostatnich lat ulegała systematycznemu wzrostowi. Najwięcej tych podmiotów znajduje się na terenie gmin Kąty Wrocławskie i Długołęka, a najmniej w gminie Jordanów Śląski. Największy przyrost liczby podmiotów odnotowano w gminie Długołęka.

	2005	2006	2007	2008	2009
POWIAT WROCŁAWSKI	1062	1116	1306	1522	1671
Gminy miejsko-wiejskie					
Kąty Wrocławskie	213	246	296	319	346
w tym miasto	96	106	127	132	143
Sobótka	147	148	160	193	193
w tym miasto	100	95	100	124	117
Siechnice	184	179	197	221	233
w tym miasto	56	56	58	65	64
Gminy wiejskie					
Czernica	104	108	144	175	194
Długołęka	186	196	230	277	324
Jordanów Śląski	11	15	17	24	23
Kobierzyce	115	123	142	168	208
Mietków	31	30	36	42	48
Żórawina	71	71	84	103	102

Tabela 59. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON- sekcja budownictwo w latach 2005-2009 (stan w dniu 31 XII)

8.6. Czynniki warunkujące rozwój gospodarczy powiatu

Powiat wrocławski od początku swojego powstania notuje stały rozwój gospodarczy. Wpływa na to m.in. świetna lokalizacja, bezpośrednie sąsiedztwo Wrocławia, bardzo dobre połączenia komunikacyjne, stale rozbudowywana infrastruktura, a także proinwestycyjne nastawienie władz lokalnych. Wszystkie wymienione czynniki wpływają na atrakcyjność gospodarczą powiatu wrocławskiego oraz sprzyjają rozwojowi zarówno lokalnej jak i krajowej oraz międzynarodowej działalności gospodarczej. Najbardziej rozwinięte gospodarczo tereny leżą w bezpośrednim sąsiedztwie autostrady A4. Sztandarowym przykładem wykorzystania szans, jakie stwarza takie położenie jest tzw. „Węzeł Bielański” (Gmina Kobierzyce), przy którym znajduje się jeden z największych w Polsce kompleksów handlowych, wciąż przyciągający kolejnych inwestorów. Wspomniane już sąsiedztwo Wrocławia daje szereg możliwości zmierzających do rozwoju gospodarki na tzw. podwrocławskich terenach. Niewątpliwym udogodnieniem jest dogodna komunikacja lotnicza i morska: nowoczesny Port Lotniczy oferujący regularne połączenia z wieloma miastami w Polsce i za granicą oraz Odra łącząca miasto z portami morskimi w Szczecinie i w Świnoujściu, a poprzez system kanałów i Łabę – z Berlinem i dalej z Europą Zachodnią. Na atrakcyjność oferty gospodarczej powiatu składa się również pozytywny klimat współpracy pomiędzy samorządami i instytucjami otoczenia biznesu. Obecnie większość gmin ma już swoją reprezentację lokalnych przedsiębiorców w postaci gminnych stowarzyszeń gospodarczych. Przy wsparciu władz powiatu wrocławskiego w 2006 r. lokalni przedsiębiorcy powołali do życia Federację Przedsiębiorców Powiatu Wrocławskiego, której członkami stało się 5 gminnych stowarzyszeń gospodarczych. Oprócz reprezentowania interesów pracodawców i przedsiębiorców, stowarzyszenia aktywnie uczestniczą w życiu powiatu, m. in. wspierając organizację imprez, konferencji i licznych wydarzeń kulturalnych. Są również ważnym partnerem dla gminnych i powiatowych władz samorządowych w zakresie rozwiązywania kluczowych problemów oraz wytyczania strategicznych kierunków działania samorządów.

9. Budżet powiatu

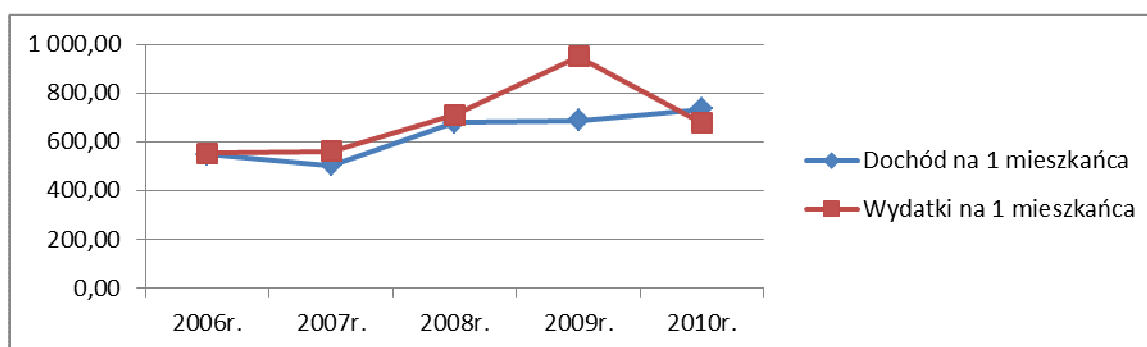
Gospodarka finansowa powiatu wrocławskiego jest jawna. Zakres realizacji przedsięwzięć podejmowanych przez powiat zależy w znacznym stopniu od jego dochodów oraz możliwości inwestycyjnych.

Szczegółowa analiza danych statystycznych z przestrzeni ostatnich 5 lat pokazuje zauważalną pozytywną tendencję wzrostową poziomu dochodów budżetowych ogółem w powiecie wrocławskim. Po stronie wydatków budżetowych tendencja ta trwała do roku 2009, natomiast w roku 2010 odnotowano znaczne zmniejszenie wydatków w porównaniu do roku poprzedniego. Trend ten pozwolił zarazem osiągnąć nadwyżkę budżetową w roku 2010 w wysokości 6 536 434,00 zł, co pozytywnie wpływa na lepszą gospodarność środkami publicznymi. Po stronie dochodów ogółem w poniższej tabeli ujęte są: dochody własne, dotacje, subwencja ogólna, środki na dofinansowanie zadań.

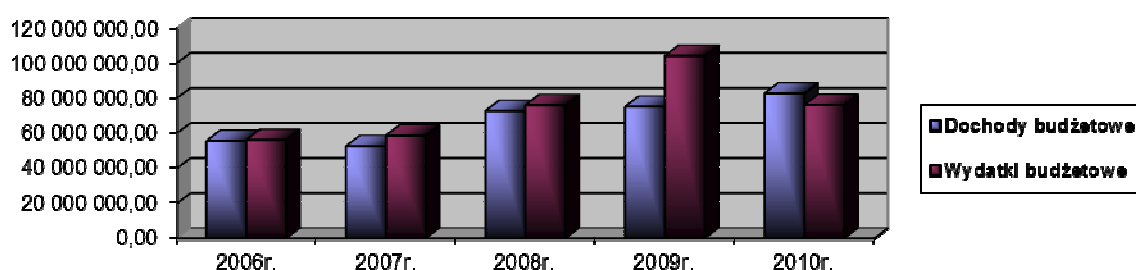

Rok	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Dochody ogółem na 1 mieszkańca	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca
2006	55 699 864,51	56 257 258,55	546,54	552,01
2007	52 708 933,78	58 755 168,36	504,00	561,81
2008	72 798 843,80	76 101 170,42	679,57	710,40
2009	75 191 722,06	104 211 438,09	685,48	950,04
2010	82 775 257,78	76 238 823,78	734,91	676,88

Tabela 60. Struktura dochodów i wydatków budżetu Powiatu Wrocławskiego (w PLN) w latach 2006-2010, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2011r.

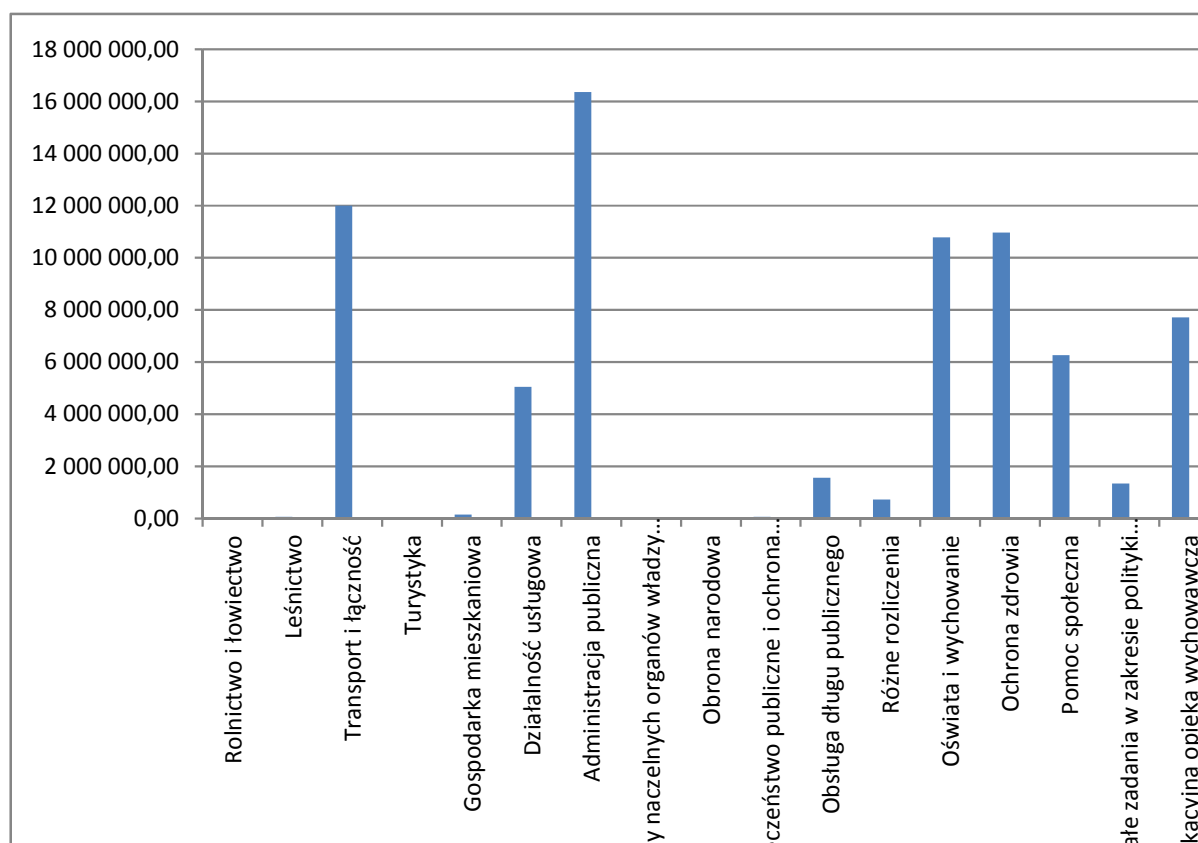
Wykres 18. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w Powiecie Wrocławskim w latach 2006-2010, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2011r.

Wykres 19. Struktura dochodów i wydatków budżetu Powiatu Wrocławskiego w latach 2006-2010, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2011r.

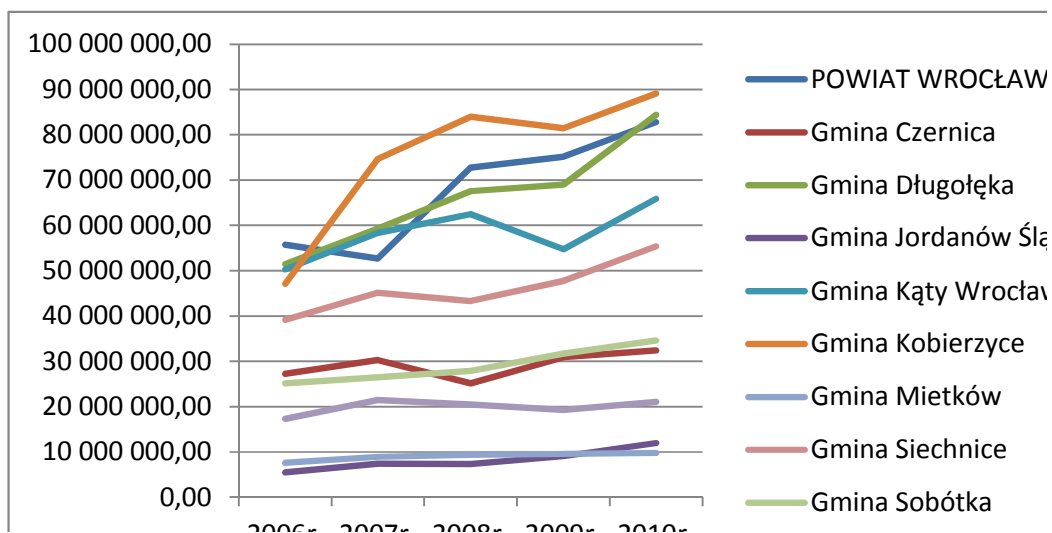
W celu ukazania, na jakie obszary wydatkowanych zostało w roku 2010 najwięcej środków finansowych, na poniższym wykresie zaprezentowano zestawienie wydatków ogółem z roku 2010 powiatu wrocławskiego wg działów Klasyfikacji Budżetowej. Wydatki z roku 2010 osiągnęły poziom w wysokości: 76 238 823,78 zł, a poniższy wykres ukazuje, iż

znaczna część tej kwoty w analizowanym okresie została wydatkowana na takie obszary życia społeczno-gospodarczego, jak: administracja publiczna (21,45%), transport i łączność (15,77%), ochrona zdrowia (14,38%), oświata i wychowanie (14,14%) oraz edukacyjna opieka wychowawcza (10,12%). Najmniej środków wydatkowano zaś na działania z obszaru obrony narodowej (0,002%) oraz turystyki (0,006%).

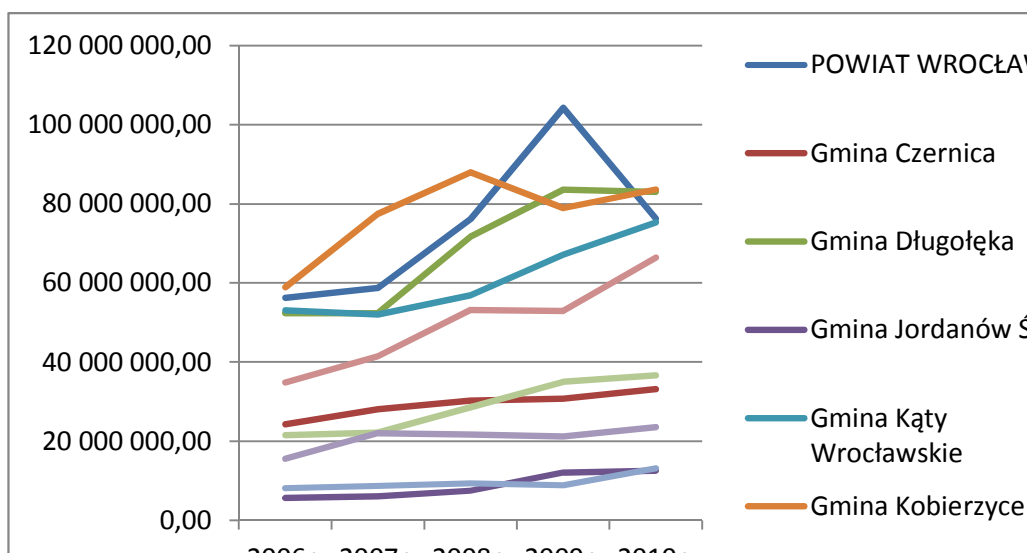

Wykres 20. Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w roku 2010 w Powiecie Wrocławskim, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2011r.

Powiat wrocławski obejmuje swoim zasięgiem 9 gmin. Stąd też w celu analiz porównawczych na poniższych wykresach ukazano tendencję zmian na przestrzeni lat 2006-2010 w wielkościach po stronie dochodów i wydatków budżetu również poszczególnych gmin powiatu wrocławskiego.

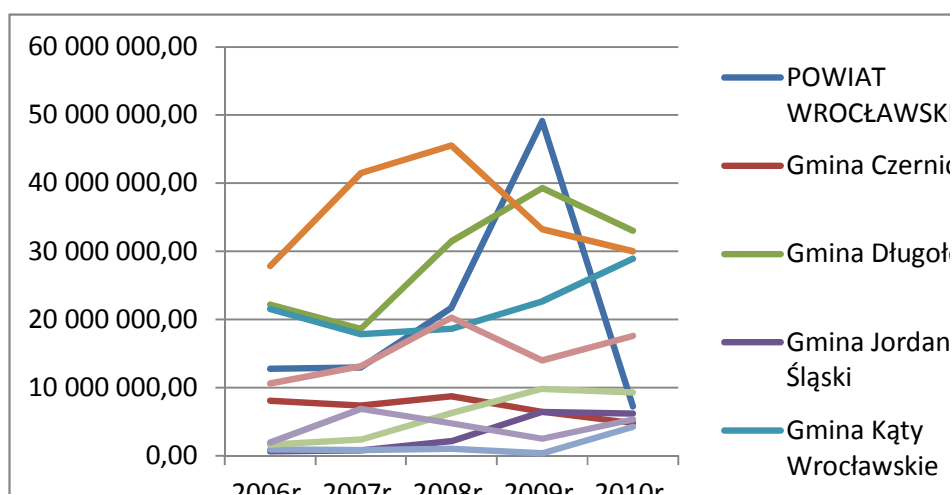
Wykres 21. Struktura dochodów budżetu poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego (w PLN) w latach 2006-2010, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2011r.

Wykres 22. Struktura wydatków budżetu poszczególnych gmin Powiatu Wrocławskiego (w PLN) w latach 2006-2010, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2011r.

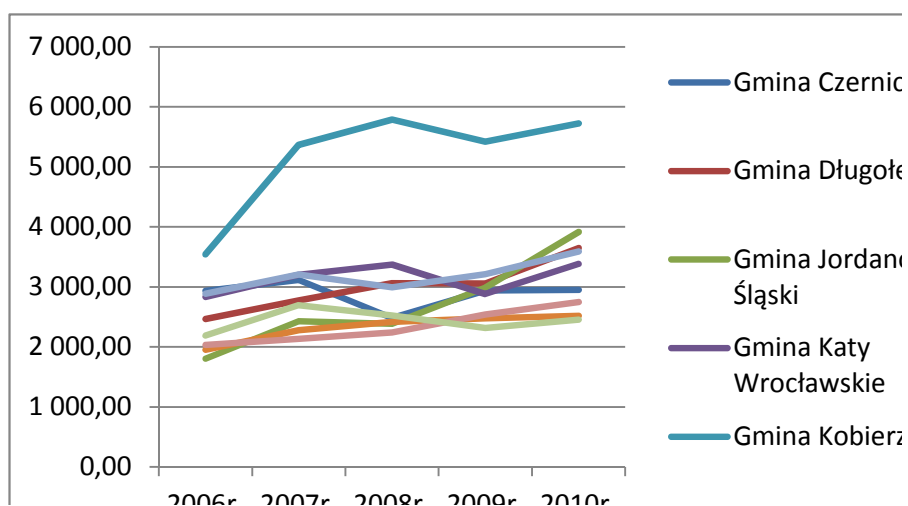
Spośród wszystkich gmin powiatu wrocławskiego, największe zarówno dochody, jak i wydatki na przestrzeni ostatnich lat w analizowanym okresie zaobserwować możemy w budżecie gminy Długołęka i gminy Kobierzyce. Wysoki poziom w strukturze dochodów i wydatków odnotowywany jest również w gminie Kąty Wrocławskie. Są to jedne z najprężniej rozwijających się gospodarczo gmin powiatu wrocławskiego. W znacznym stopniu jest to zasługa prowadzonej od kilku lat skutecznej polityki proinwestycyjnej przez lokalne władze ww. gmin, realizacji wielu skutecznych i przyszłościowych inwestycji infrastrukturalnych, stworzenia przyjaznych i konkurencyjnych warunków dla rozwoju biznesu dla inwestorów zagranicznych oraz przedsiębiorstw krajowych. Warto zarazem zauważyć, iż rozwój tych obszarów spowodowany był również skutecznym aplikowaniem

o zewnętrzne środki finansowe, pochodzące z funduszy europejskich. Aspekty te przejawiają się także w tendencji wielkości ponoszonych majątkowych wydatków inwestycyjnych ww. gmin. Systematycznie w analizowanym okresie wzrastała zarazem wielkość wydatków majątkowych inwestycyjnych ponoszonych przez powiat wrocławski, osiągając w roku 2009 poziom jeden z najwyższych ze wszystkich jednostek obszaru.

Wykres 23. Struktura wydatków majątkowych inwestycyjnych w latach 2006-2010, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2011r.

Konkurencyjny rozwój gmin i Powiatu Wrocławskiego widoczny jest także w wielkości dochodu przypadającego na 1 mieszkańca. W roku 2010 najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie Kobierzyc i wyniósł on 5 723,05 zł. Dla porównania dochód przypadający na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim w roku 2010 wyniósł 3 428,50 zł.

Wykres 24. Dochód na 1 mieszkańca w gminach Powiatu Wrocławskiego w latach 2006-2010, Źródło: Główny Urząd Statystyczny, 2011r.

10. Administracja

10.1. Doskonalenie jakości zarządzania i usług

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom stawianym nowoczesnej i profesjonalnej administracji, w ciągu ostatnich kilku lat powiat wrocławski przeprowadził intensywne prace na rzecz udoskonalenia systemu zarządzania w jednostce samorządowej. W latach 2010-2011 w urzędzie zakończona została realizacja dwóch projektów unijnych zorientowanych na doskonalenie jakości usług i zarządzania w powiecie, wykorzystujących metody samooceny PRI (Program Rozwoju Instytucjonalnego) i CAF. Ponadto w roku 2011, po blisko rocznych przygotowaniach, powiat otrzymał certyfikat ISO (**PN-EN ISO 9001-2009**).

Efektom tak kompleksowych działań doskonalących jest stworzenie wysokich standardów zarządzania i obsługi klienta w urzędzie, znajdujących swoje potwierdzenie w badaniach ankietowych badających satysfakcję pracowników, jak i klientów starostwa. Ocena wyników badań przeprowadzanych od 2009r. przynajmniej raz w roku jednoznacznie wskazuje na rosnący poziom satysfakcji badanych respondentów. Na taki efekt składają się m.in. działania zrealizowane w ramach ww. projektów unijnych i podczas certyfikacji ISO: liczne szkolenia kadry pracowniczej, ujednoczenie procedur, bieżący monitoring i ocena pracy wydziałów.

Nie bez znaczenia dla wzrostu komfortu obsługi klienta w starostwie było przeniesienie w 2009 r. urzędu starostwa do nowego, przestronnego budynku przy ul. T. Kościuszki 131. Funkcjonowanie w jednym budynku wszystkich wydziałów starostwa, ale również jednostek organizacyjnych - Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowego Zakładu Katastralnego oraz Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego z pewnością skróciło drogę urzędową spraw załatwianych przez klientów urzędu. Jak wskazują badania ankietowe, klienci urzędu w szczególności cenią sobie także zalety funkcjonalne urzędu i jego otoczenia w postaci przestronnego parkingu, nowoczesnej sali wydziału komunikacji i biura obsługi.

10.2. E-urząd

Z myślą o realizacji założeń i celów tzw. społeczeństwa informacyjnego, określonych m.in. w Narodowym Planie Rozwoju, władze powiatu wrocławskiego przystąpiły w 2009 r. do realizacji projektu z zakresu e-administracji pn. *Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej na obszarze Powiatu Wrocławskiego i 7 gmin oraz wprowadzenie i zwiększenie dostępności elektronicznych usług dla mieszkańców i podmiotów gospodarczych regionu powiatu i gmin: Czernica, Jordanów Śląski, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Mietków, Sobótka, Żórawina*. Celem projektu była rozbudowa infrastruktury informatycznej (zakup sprzętu i oprogramowania) oraz budowa zintegrowanych systemów informatycznych wspierających zarządzanie współpracujących jednostek: Powiatu Wrocławskiego i 7 gmin powiatu oraz ich

jednostek organizacyjnych, a także rozwój usług świadczonych drogą elektroniczną w urzędach realizujących projekt: wdrożenie elektronicznego obiegu i archiwizacji dokumentów, utworzenia nowych e-punktów kontaktu klienta z urzędem, zakup nowych formularzy spraw oraz wprowadzenie wewnętrznych systemów zarządzania w jednostkach. Realizacja projektu stworzyła solidne podwaliny pod budowę społeczeństwa informacyjnego w powiecie wrocławskim. Problemem pozostaje jednakże – dostrzegany również w skali globalnej - niski poziom wykorzystania elektronicznych kanałów załatwiania spraw urzędowych przez samych klientów urzędu.

10.3. wroSIP

Jednym ze sztandarowych narzędzi informacyjnych Powiatu Wrocławskiego jest wroSIP, czyli System Informacji Przestrzennej Powiatu Wrocławskiego. Budowa systemu rozpoczęła się w 2002 roku wdrożeniem ogólnodostępnego serwisu map, który miał być podstawą udostępniania informacji o przestrzeni powiatu przez sieć Internet.

Pomimo początkowo skromnej ilości publikowanych danych, serwis mapowy wywołał duże zainteresowanie ze strony administracji powiatowej i gminnej, jak i ze strony szerokiego grona odbiorców: mieszkańców, geodetów, inwestorów, jednostek komunalnych i branżowych.

Uruchomiony serwis mapowy należał do jednych z pierwszych tego typu systemów w Polsce, systemów które przełamywały bariery w dostępie do danych i zmieniały myślenie o zasobie geodezyjnym i kartograficznym jako przynależnym wąskiemu gronu specjalistów.

Uruchomienie serwisu stało się podstawą rozpoczęcia rozmów na temat wspólnej inicjatywy tworzenia systemu informacji przestrzennej przez wszystkie jednostki samorządowe z terenu powiatu. Owoce tych rozmów było podpisanie dnia 3 listopada 2004 roku przez Powiat Wrocławski i 6 gmin Porozumienia w sprawie wspólnej budowy Systemu Informacji Przestrzennej Powiatu Wrocławskiego wroSIP, regulującego sprawy organizacyjno-finansowe przedsięwzięcia. Pozostałe 3 gminy przystąpiły do Porozumienia w 2005 roku.

Zaangażowanie w tworzenie systemu dwóch szczebli administracji - Powiatu i wszystkich Gmin z jego obszaru, jest niewątpliwym sukcesem wroSIP i wyróżniającym się rozwiązaniem w skali kraju.

Powiat jako administrator wroSIP-u zapewnia projektowanie, instalowanie, obsługę i utrzymanie systemu, a także udziela zamówień publicznych na dostawę sprzętu i oprogramowania oraz kieruje opracowaniem systemu.

Z początkiem 2005 roku powołano w strukturach Powiatowego Zakładu Katastralnego we Wrocławiu pracownię odpowiedzialną za administrowanie systemem wroSIP. Pracownia koordynuje pracę Zespołu ds. wroSIP, skupiającego przedstawicieli wszystkich Gmin - sygnatariuszy Porozumienia.

Kolejne lata przynoszą dalszą rozbudowę internetowego serwisu mapowego - stanowiąc odpowiedź na wzrastające oczekiwania użytkowników. Powstają kolejne serwisy mapowe publiczne i autoryzowane – tworzone są wektorowe mapy ewidencyjne, cyfrowa ortofotomapa, wiarygodna warstwa adresowa aktualizowana przez urzędy gminne.

Rozpoczynają się prace nad Standardem Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Powiatu Wrocławskiego.

Od samego początku budowy systemu wroSIP duży nacisk położono na gromadzenie i publikację danych wiarygodnych i aktualnych. Już w Porozumieniu przyjęto, że podstawowym odniesieniem przestrzennym systemu będzie numeryczna mapa ewidencyjna. Mapa ta powstała przy finansowym wsparciu Gmin, również w ramach Porozumienia.

Bieżąca aktualizacja danych udostępnianych przez serwis, w tym z zasobu geodezyjnego i kartograficznego (co zapewniają nieliczne serwisy w kraju) oraz stały rozwój i usprawnianie funkcjonalności serwisów w oparciu o sygnały od użytkowników, przyczyniły się do dużej popularności wroSIP, o czym najlepiej świadczy wciąż rosnąca liczba użytkowników.

W 2010 roku wygenerowano ponad 112 mln map. Średnia liczba użytkowników w miesiącu osiąga prawie 90 tys., a dziennie ponad 3,5 tys.

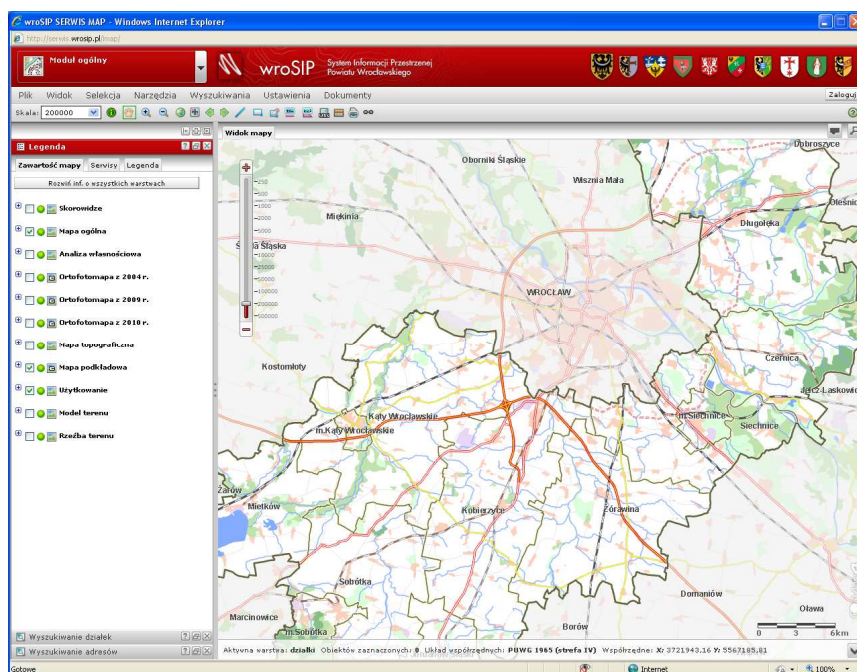
Rosnące zainteresowanie serwisem oraz wciąż rosnące oczekiwania ze strony użytkowników wpłynęły na decyzję o dalszej rozbudowie wroSIP w oparciu o środki unijne. Jej konsekwencją był projekt pn. „Rozbudowa Systemu Informacji Przestrzennej Powiatu Wrocławskiego (wroSIP) – komponent geodezja i drogi” – realizowany w ramach dofinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego - Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego (RPO WD) na lata 2007-2013, zakończonego w 2011 r. W ramach projektu opracowano m.in. powiatową ewidencję dróg i obiektów mostowych, uruchomiono szereg usług on-line, w tym panel obsługi geodetów, zaktualizowano system, wprowadzając nowe oprogramowanie do publikacji map. Rozbudowany system przynosi znaczący skok jakościowy, ze względu na zastosowanie najnowocześniejszych technologii w zakresie edycji i publikowania informacji przestrzennych.

W 2012 roku, w ramach poszerzania oferty serwisu wroSIP, planowana jest realizacja nowych wysokorozdzielczych zdjęć lotniczych (ortofotomapy), wykorzystywanych m.in. w planowaniu przestrzennym i promocji.

Z perspektywy ostatnich lat można stwierdzić, że System Informacji Przestrzennej Powiatu Wrocławskiego trwale wpisał się w rzeczywistość powiatu wrocławskiego, jego mieszkańców, inwestorów, administracji. Przyczynił się do tego internetowy serwis map, będący swoistą wizytówką systemu wroSIP, dzięki któremu każdy użytkownik, za pomocą zwykłej przeglądarki internetowej, ma dostęp do wielu informacji dotyczących obszaru powiatu wrocławskiego, co ważne - 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu.

Termin wroSIP stał się synonimem nowoczesnej administracji wykorzystującej dostępne technologie informacyjne i komunikacyjne, znanym nie tylko w regionie, ale także w kraju i poza jego granicami. Sam system wpisał się też na trwałe w procesy tworzenia nowoczesnej infrastruktury informacji przestrzennej kraju.

Zalety systemu wroSIP chwali jego użytkownicy, ale również zewnątrzni eksperci, o czym świadczy chociażby dowód uznania ze strony Stowarzyszenia Kartografów Polskich, którzy przyznali wroSIP-owi II miejsce w ogólnopolskim konkursie "Interaktywna mapa internetowa - opracowanie lokalne / regionalne".

Rysunek 2. Przykładowy zrzut ekranowy z systemu wroSIP

11. Partnerstwo

11.1. Organizacje pozarządowe

11.1.1 Struktura organizacji pozarządowych w powiecie

Według danych z 2011 r. na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonuje łącznie 287 organizacji pozarządowych. Biorąc pod uwagę obszar działalności organizacji, można je podzielić tematycznie na sportowe, kulturalne, edukacyjne, socjalne, ekologiczno-środowiskowe, religijne, ochotnicze straże pożarne oraz pozostałe. Jak obrazuje poniższa tabela, zdecydowanie najliczniejszą grupę stanowią organizacje sportowe (109). Drugie pod względem liczebności są organizacje o różnych formach działalności, nie dające się przyporządkować jednoznacznie do konkretnego obszaru (60). Z kolei zdecydowanie najmniej jest w powiecie wrocławskim organizacji o charakterze religijnym.

ORGANIZACJE SPOŁECZNE	LICZEBNOŚĆ	% ORGANIZACJI
Sportowe	109	38,0%
Inne	60	20,9%
OSP	35	12,2%
Kulturalne	27	9,4%
Edukacyjne	24	8,4%
Socjalne	17	5,9%
Ekologiczno środowiskowe	11	3,8%
Religijne	4	1,4%

Tabela 61. Wykaz organizacji pozarządowych wg obszarów działania, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011 r.

11.1.2 Współpraca samorządu powiatowego z organizacjami pozarządowymi

Powiat realizuje część określonych ustawami zadań publicznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Priorytetem powiatu wrocławskiego jest jak najlepsze zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, którą tworzą jego mieszkańcy. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi i liderami środowisk lokalnych jest jednym z elementów efektywnego kierowania powiatem. Wyrazem dążenia powiatu wrocławskiego do szerokiej współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami są roczne i wieloletnie programy współpracy z organizacjami pozarządowymi, które regulują współpracę pomiędzy powiatem wrocławskim i trzecim sektorem, określając m. in. zakres oraz formy tej współpracy.

➤ **Obszary współpracy**

W latach 2004-2011, czyli od momentu wejścia w życie Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz.U. 2003 Nr 96 poz. 873), zadania powiatu wrocławskiego realizowane we współpracy z organizacjami dotyczyły w szczególności:

- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu.

➤ **Formy współpracy:**

W latach 2004-2011 współpraca powiatu wrocławskiego z organizacjami pozarządowymi przybierała następujące formy:

- zlecenie realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie,
- wspieranie organizacyjne, m.in. pomoc administracyjna, nieodpłatne udostępnianie lokali organizacjom na działalność statutową, udostępnianie materiałów i sprzętów, urządzeń na potrzeby organizacji,
- współpraca w sferze programowej, planowanie oraz realizacja wspólnych przedsięwzięć, np. konferencje, szkolenia, warsztaty,
- informowanie organizacji pozarządowych o źródłach pozyskiwania pozabudżetowych środków finansowych, np. z funduszy UE,
- promocja działalności pożytku publicznego i podmiotów działających w tym obszarze,
- pomoc organizacjom pozarządowym w publikowaniu informacji w prasie lokalnej i Internecie,
- patronat Powiatu Wrocławskiego nad działaniami organizacji pozarządowych,
- pomoc w zakładaniu organizacji pozarządowych,
- konsultacje telefoniczne oraz punkty poradnictwa,
- współpraca w zakresie opiniowania przedstawianych ofert,
- współudział organizacji pozarządowych w projektowaniu budżetu urzędu/ jednostek organizacyjnych podległych i nadzorowanych, w zakresie dotyczącym obszaru działalności organizacji,
- pomoc w nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych,

- tworzenie banków danych o organizacjach pozarządowych,
- uczestnictwo przedstawicieli organizacji pozarządowych w posiedzeniach urzędu,
- tworzenie wspólnych zespołów,
- współdziałanie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych o charakterze doradczym i inicjatywnym,
- zakup nagród w konkursach organizowanych przez ochotnicze straże pożarne,
- wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałanie w celu zharmonizowania tych kierunków.

➤ Budżet na współpracę

Jedną z form wsparcia organizacji jest dofinansowanie przez powiat wrocławski podejmowanych przez nie działań i inicjatyw. Przeznaczone na ten cel środki są każdego roku rezerwowane w budżecie powiatu. Poniższa tabela obrazuje wysokość środków finansowych przeznaczonych na zadania realizowane przez powiat we współpracy z organizacjami pozarządowymi w latach 2008 – 2010.

ROK	WSPIERANIE	POWIERZANIE
2008	87000	23000
2009	65 950	20 000
2010	46500	83500

Tabela 62. Wysokość środków finansowych przekazanych organizacjom pozarządowym w formie zlecenia realizacji zadań

11.1.3 Wsparcie informacyjne i promocyjne trzeciego sektora ze strony powiatu

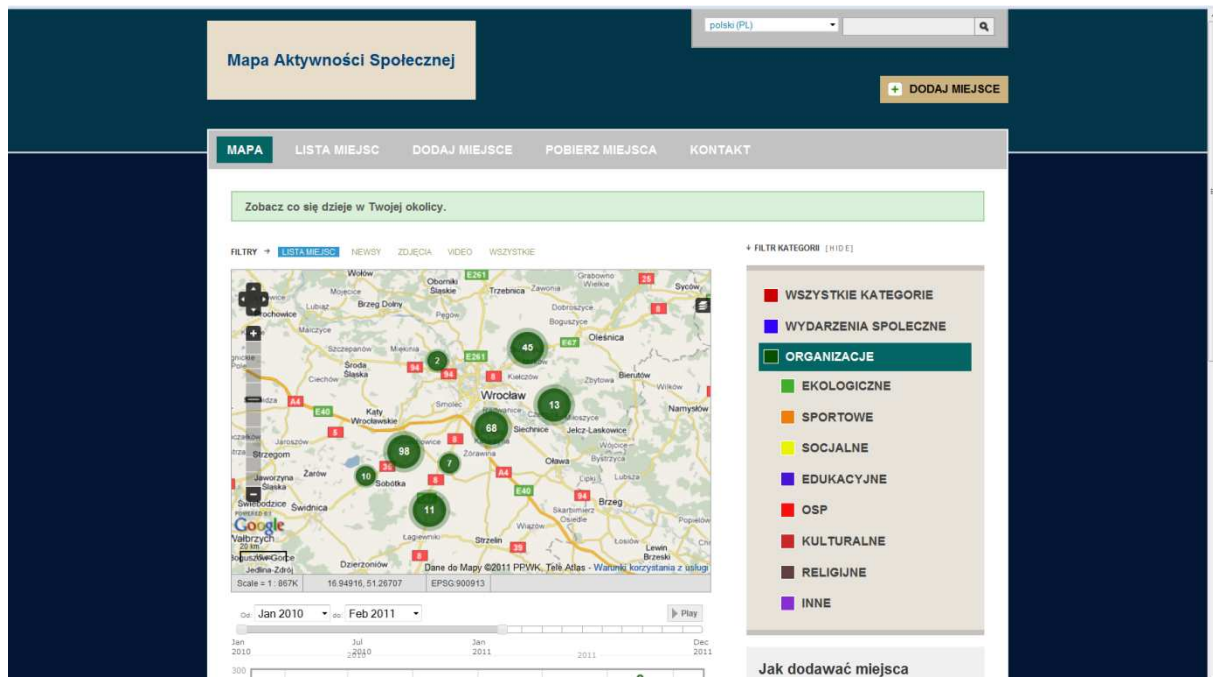
➤ Mapa Aktywności Społecznej

W ramach uczestnictwa powiatu wrocławskiego w projekcie pn. „Podniesienie jakości działania urzędów i usług poprzez wdrożenie zaktualizowanej metody PRI w gminach i powiatach” w 2011 r. powstała Mapa Aktywności Społecznej.

Mapa jest kompleksowym źródłem informacji o działalności trzeciego sektora w powiecie wrocławskim. Obok podstawowych danych dotyczących organizacji pozarządowych, znajdują się na niej również informacje promujące imprezy i ciekawe inicjatywy realizowane przez organizacje na terenie powiatu wrocławskiego. W celu oddania jej do użytkowania uruchomiono specjalny serwis internetowy, służący wizualizacji danych, oparty o system Ushahidi (open source), używany obecnie w wielu krajach do tworzenia „społecznych” map. Na mapę zostały naniesione zarówno dane o organizacjach, jak i organizowanych przez nie wydarzeniach. Olbrzymią zaletą Mapy jest nie tylko to, że pozwala swobodnie umieszczać informacje o instytucjach i zdarzeniach, ale także zautomatyzować ich dystrybucję. System wysyła automatyczne powiadomienia na wskazany adres mailowy.

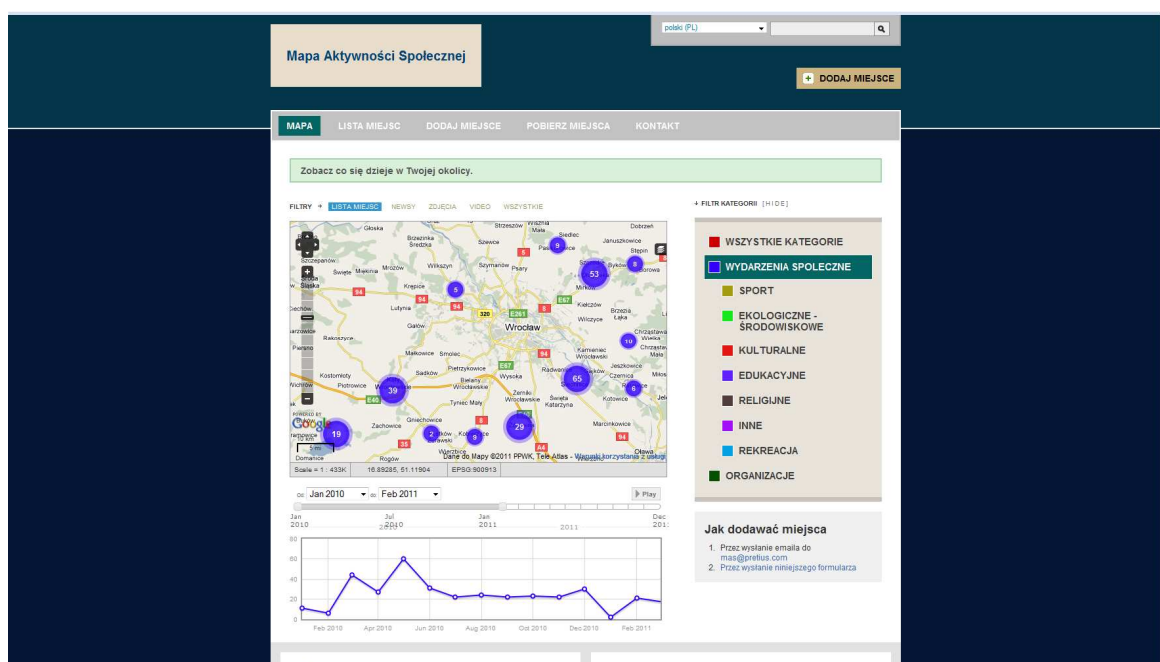
Istotnym elementem tworzenia Mapy było przeprowadzenie prostego badania ankietowego wśród organizacji pozarządowych powiatu wrocławskiego. Zebrane informacje pozwoliły na stworzenie w serwisie MAS-u zakładki dedykowanej organizacjom pozarządowym, w której

zostały one podzielone według obszarów na: ekologiczne, sportowe, socjalne, edukacyjne, osp, kulturalne, religijne i pozostałe.

Rysunek 3. Przykładowy zrzut ekranowy obrazujący mapę organizacji pozarządowych

Drugim ważnym krokiem do stworzenia Mapy było zebranie i zaktualizowanie posiadanych danych dotyczących wszystkich imprez i wydarzeń odbywających się na terenie powiatu wrocławskiego w ciągu całego roku. Każde z wydarzeń zostało naniesione na mapę, i opisane. Każde zostało również przypisane do jednej z kategorii: sportowe, ekologiczno-środowiskowe, kulturalne, edukacyjne, religijne, rekreacyjne i inne.

Rysunek 4. Przykładowy zrzut ekranowy obrazujący mapę wydarzeń

CHARAKTER WYDARZEŃ	LICZEBNOŚĆ	UDZIAŁ %
Kulturalne	134	32,3%
Rekreacyjne	126	30,4%
Sportowe	67	16,1%
Edukacyjne	43	10,4%
Ekologiczno - Środowiskowe	19	4,6%
Religijne	18	4,3%
Inne	8	1,9%

Tabela 63. Charakter i liczebność wydarzeń odbywających się w powiecie wrocławskim

11.1.4 Badanie ankietowe wśród organizacji pozarządowych

W ramach tworzenia Mapy w lutym 2011 r. przeprowadzono badanie ankietowe wśród wszystkich organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu wrocławskiego. Badanie trwało około miesiąc i objęło swym zasięgiem blisko 300 organizacji.

W tym celu posłużono się listą organizacji wygenerowaną w oparciu o dane Starostwa Powiatowego i Bazę Danych KLON/JAWOR. Wszystkie organizacje otrzymały arkusz ankietowy wraz z pismem przewodnim podpisanym przez Starostę Powiatu przesłany pocztą tradycyjną. Dodatkowo ankiety przesłano drogą elektroniczną oraz udostępniono do wypełnienia on-line dzięki specjalnie w tym celu przygotowanej aplikacji. Ankiety zostały rozesłane do ponad 280 organizacji. Po zakończeniu badania do organizatorów spłynęło 40 wypełnionych ankiet, w tym zarówno w wersji papierowej, jak i on-line.

W ankiecie badani byli pytani o: dane adresowe organizacji, jej wiek i pola działań, zasięg terytorialny, cele i formy działań, podstawowe dane budżetowe, najważniejsze osiągnięcia w minionym roku oraz plany na rok kolejny, również o personel organizacji (pracowników, członków, wolontariuszy), najważniejsze bariery w działaniu oraz oczekiwania w stosunku do urzędu. Pytania miały zarówno charakter otwarty, jak i zamknięty.

11.1.5 Najważniejsze bariery w funkcjonowaniu organizacji

Na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego wśród organizacji pozarządowych wyłonione zostały najważniejsze bariery w funkcjonowaniu organizacji pozarządowych, tj.:

- braki w zakresie finansowania działań,
- problemy związane z nadmierną biurokracją,
- trudności w pozyskaniu osób skłonnych do bezinteresownego działania w ramach organizacji,
- słaba obecność w Internecie – nieumiejętność korzystania z dobrodziejstw nowych mechanizmów komunikacji,
- słaba promocja działań organizacji,
- częste przypadki działania pozbawione rzetelnej diagnozy, działania „nawykowe”,
- nikła wiedza na temat możliwości pozyskania środków na działania organizacji,

- poważne braki kadrowe,
- brak tożsamości lokalnej na poziomie powiatu – brak poczucia wspólnoty z innymi organizacjami, słaba wiedza o sobie nawzajem, działania w izolacji, brak ponadbranżowych platform komunikacji między organizacjami,
- brak mechanizmów wzbogacania wiedzy – brak szkoleń i formacji, problem braku liderów działań,
- trudności w odnajdywaniu adresatów/beneficjentów projektów, niskie zainteresowanie społeczne działaniami organizacji i ich ofertą,
- niedobre upolitycznienie wzajemnych relacji,
- bierność społeczna, częsta podejrzliwość ze strony mieszkańców, niedowierzenie co do czystości intencji, zniechęcające opinie i podejrzewania.

11.1.6 Oczekiwania organizacji w stosunku do samorządu:

Wśród głównych oczekiwań stawianych samorządowi przez organizacje w badaniu ankietowym udzielano następujących odpowiedzi:

- wsparcie finansowe,
- pomoc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych (w szczególności unijnych) – np. pomoc w formie doradczej, informacyjno-szkoleniowej,
- potrzeba tworzenia mechanizmów koordynacji działań między organizacjami i innymi podmiotami, np. przedsiębiorcami,
- wspieranie w promocji działań.

11.1.7 Podsumowanie

Na terenie powiatu wrocławskiego działa blisko 300 organizacji pozarządowych. Ze względu na obszary, w ramach których funkcjonują, można je podzielić na sportowe (najliczniejsze), kulturalne, edukacyjne, socjalne, ekologiczno-środowiskowe, religijne, ochotnicze straże pożarne oraz pozostałe. Na cele uruchomienia Mapy Aktywności Społecznej – serwisu dedykowanego organizacjom, zostało przeprowadzone badanie ankietowe wśród reprezentantów trzeciego sektora powiatu. Badanie dostarczyło cennych informacji, m.in. o najważniejszych barierach w funkcjonowaniu organizacji. Niewątpliwie istotnym problemem we współpracy samorządu powiatowego z organizacjami pozarządowymi jest bardzo słabe utożsamianie się organizacji z powiatem na rzecz gmin. Pewnego rodzaju barierą w funkcjonowaniu jest także brak zespołu na szczeblu powiatowym, składającego się z reprezentatywnej grupy organizacji pozarządowych.

11.2. Współpraca zagraniczna

11.2.1 Współpraca partnerska powiatu wrocławskiego

Powiat wrocławski posiada ponad dziesięcioletnie doświadczenie we współpracy partnerskiej z samorządami z Niemiec (**Powiat Borken**) i Francji (**Departament Górnego Renu**). W obydwu przypadkach zasady i obszary tej współpracy w sposób formalny regulują stosowne dokumenty podpisane przez partnerskie samorzady. Od 2007 r. powiat wrocławski współpracuje również z **Rejonem Żytomierskim** na Ukrainie.

Lp.	Partner	Kraj	Dokument określający partnerstwo-data zawarcia
1.	Powiat Borken	Niemcy (Nadrenia Północna Westfalia)	Umowa o współpracy – 2000 r.
2.	Departament Górnego Renu	Francja (Alzacja)	Porozumienie o współpracy – 2001 r.
3.	Rejon Żytomierski	Ukraina (Obwód Żytomierski)	Wstępna deklaracja o współpracy – 2007 r.

Tabela 64. Partnerzy zagraniczni powiatu wrocławskiego

O wymiernych efektach współpracy powiatu z ww. partnerami zagranicznymi świadczy cały szereg zrealizowanych projektów m.in. z zakresu kultury, oświaty, sportu, polityki społecznej, ochrony środowiska i gospodarki. Ważnym elementem tak prowadzonej współpracy jest jej wielopodmiotowy charakter. Beneficjentami wspólnych projektów są nie tylko pracownicy partnerskich urzędów, którzy uczestniczą w wizytach studyjnych i stażowych, ale przede wszystkim mieszkańcy powiatu, reprezentujący określone grupy społeczno-zawodowe: przedsiębiorcy i instytucje gospodarcze, organizacje pozarządowe, sportowcy, strażacy, młodzież, artyści. Za pośrednictwem władz powiatu i ich partnerów zagranicznych udało się stworzyć oddolne partnerstwa również na poziomie szkół (np. partnerstwo Powiatowego Zespołu Szkół nr 1 w Krzyżowicach z Liceum w Wintzenheim we Francji) oraz gmin.

LP.	OBSZAR	PROJEKT	OKRES	PARTNER PROJEKTU
1.	Kultura	Występ zespołu muzycznego Mädchenkantorei we Wrocławiu w ramach Koncertów Ziemi Wrocławskiej organizowanych przez Fundację Opus Organi	Sierpień 2007	Powiat Borken
2.		Ensisheim - udział artystów z powiatu, przedstawicieli PZS nr 1 w Krzyżowicach w Kiermaszu Bożonarodzeniowym	Grudzień 2006, 2007, 2008, 2009, 2010 i 2011	Departament Górnego Renu
3.		Muzeum w Sobótce – Wystawa prac artystów z Ensisheim	Sierpień 2011	Departament Górnego Renu
4.	Gospodarka	Kobierzyce - Spotkanie delegacji niemieckiej z przedstawicielami biznesu z powiatu	Sierpień 2007	Powiat Borken
5.	Wymiana młodzieży	Miluza - Udział uczniów PZS nr 1 w Krzyżowicach i PZS nr 3 w Sobótce w seminarium europejskim	Listopad 2010	Departament Górnego Renu
6.		Krzyżowice – realizacja projektu „Our holidays in 7 days” z udziałem młodzieży z Rejonu Żytomierskiego	2008	Rejon Żytomierski
7.		Realizacja projektów zagospodarowania przestrzeni wokół PZS nr 1 w Krzyżowicach z udziałem młodzieży z Krzyżowic i Wintzenheim	2006-2011	Departament Górnego Renu
8.	Wymiana doświadczeń pomiędzy pracownikami partnerskich urzędów	Borken - Staż pracownika starostwa M. Grzeszczyszyn w Wydziale ds. związanych z UE	Kwiecień 2010	Powiat Borken
9.		Spotkania specjalistów z urzędów partnerskich poświęcone wymianie doświadczeń w obszarach: systemów informacji gospodarczej, infrastruktury drogowej i transportu, edukacji ekologicznej, polityki społecznej, ochrony środowiska i rolnictwa	2006 - 2011	Departament Górnego Renu

Tabela 65. Przykłady projektów zrealizowanych w ramach współpracy zagranicznej Powiatu Wrocławskiego w latach 2006-2011

11.2.2 Współpraca partnerska gmin powiatu wrocławskiego

Niemalym dorobkiem współpracy zagranicznej mogą pochwalić się również gminy wchodzące w skład powiatu wrocławskiego. Spośród 9 gmin 5 z nich posiada oficjalnych partnerów zagranicznych.

LP.	GMINA	PARTNER	KRAJ	DOKUMENT OKREŚLAJĄCY PARTNERSTWO- DATA ZAWARCIA
1.	Czernica	brak	-	-
2.	Długołęka	Gmina Locorotondo	Włochy	Porozumienie o partnerstwie – 2000 r.
		Gmina Fossano	Włochy	Umowa partnerska – 2009 r.
		Gmina Velen	Niemcy	Umowa partnerska - 2003 r.
		Gmina Sarny	Ukraina	Umowa o współpracy - 2004
3.	Jordanów Śląski	Brak	-	-
4.	Mietków	Brak	-	-
5.	Kąty Wrocławskie	Brak	-	-
6.	Kobierzyce	Gmina Piove de Sacco	Włochy	Porozumienie o współpracy 1998 r.
		Wspólnota Gmin Kantonu Lencloitrais	Francja	Umowa o współpracy – 2004 r.
		Gmina Raesfeld	Niemcy	Porozumienie o współdziałaniu – 2005 r.
		Gmina Kobeřice	Czechy	Porozumienie o współpracy – 2010 r.
7.	Siechnice	Gmina Sin le Noble	Francja	Umowa o współpracy – 2005 r.
		Gmina Cecina	Włochy	List intencyjny o współpracy – 2005 r.
8.	Sobótka	Miasto Berga	Niemcy	Umowa – 2000 r.
		Gmina Gauchy	Francja	Umowa partnerska – 2004 r.
		Miasto Sobotka	Czechy	Porozumienie o współpracy - 2004 r.
		Wspólnota Gmin Doliny Munster	Francja	List intencyjny o współpracy - 2004
9.	Żórawina	brak	-	-

Tabela 66. Partnerzy zagraniczni gmin powiatu wrocławskiego

Podobnie jak w przypadku powiatu, współpraca zagraniczna gmin realizowana jest najczęściej w takich obszarach, jak: kultura, oświata, gospodarka. Warto przy tej okazji podkreślić, że część partnerstw na poziomie gmin została nawiązana za pośrednictwem władz powiatu i ich samorządów partnerskich. Partnerstwo gminy Kobierzyce i Raesfeld oraz gminy Długołęka i Velen zostało zainicjowane przez władze powiatu wrocławskiego i powiatu

Borken. Za pośrednictwem władz powiatu i Departamentu Górnego Renu sfinalizowano z kolei partnerstwo pomiędzy gminą Sobótka i Wspólnotą Gmin Doliny Munster. Takie powiązania terytorialne w obrębie partnerstw zagranicznych pozwalają na realizację wspólnych projektów w układzie powiat-gmina-partnerzy zagraniczni i co za tym idzie większą optymalizację kosztów i efektów współpracy partnerskiej.

11.2.3 Współpraca zagraniczna jako ważny element rozwoju powiatu

Bogaty dorobek współpracy partnerskiej powiatu i gmin wchodzących w jego skład wnosi bez wątpienia cenny wkład w budowanie integracji europejskiej na poziomie lokalnym. Bliższe poznanie kultury innego kraju i jego mieszkańców uczy wzajemnej tolerancji, pozwalając przełamywać negatywne, często niesprawiedliwe stereotypy.

Wzajemne kontakty pomiędzy mieszkańcami partnerskich regionów pozwalają doskonalić ich umiejętności i zdobywać nowe doświadczenia w różnych obszarach życia, tj. gospodarka, kultura, ochrona środowiska. Współpraca partnerska służy również wymianie dobrych praktyk pomiędzy władzami lokalnymi i administracją, pozwalając na korzystanie z gotowych, sprawdzonych modeli zarządzania w samorządzie. W tym kontekście należy zatem postrzegać współpracę partnerską powiatu i jego gmin jako szansę dla rozwoju powiatu i poprawy życia jego mieszkańców.

Niewątpliwie istotnym problemem w rozwijaniu współpracy zagranicznej są wysokie koszty związane z realizacją projektów międzynarodowych (np. koszty transportu, zakwaterowania i wyżywienia delegacji zagranicznych), które w większości przypadków pokrywane są ze środków własnych powiatu i gminy. Wiele możliwości w tym zakresie oferują jednak zewnętrzne źródła finansowania, zarówno krajowe, jak i UE, do których coraz częściej skutecznie sięgają samorzady z terenu powiatu.

III. Uwarunkowania rozwoju powiatu

1. Analiza SWOT

1.1. Ład środowiskowo-przestrzenny

ŁAD ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Dziedzina: Ochrona krajobrazu	
<ol style="list-style-type: none"> 1. ochrona krajobrazu w ramach istniejących na terenie powiatu parków krajobrazowych, obszarów z sieci Natura 2000 oraz innych form ochrony przyrody 2. zróżnicowane środowisko naturalne 3. bogactwo zasobów środowiska naturalnego 4. dobre warunki klimatyczne 5. duża atrakcyjność terenów przyrodniczo-krajobrazowych 6. duża ilość zbiorników wodnych i rzek 	<ol style="list-style-type: none"> 1. postępująca degradacja środowiska przyrodniczego w związku z rozwojem infrastruktury i budownictwa 2. niewystarczające wykorzystanie potencjału krajobrazowego powiatu dla rozwoju turystyki i rekreacji 3. słabe zagospodarowanie terenów przy zbiornikach wodnych 4. mała liczba wspólnych powiatowo-gminnych przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska
Dziedzina: Ochrona atmosfery	
<ol style="list-style-type: none"> 7. brak przemysłu ciężkiego zanieczyszczającego środowisko 8. kontrolowanie zakładów przemysłowych w zakresie przestrzegania przepisów ochrony środowiska 9. zrównoważony rozwój przemysłu - zgodny z normami ochrony środowiska 10. prowadzenie działań edukacyjnych oraz popularyzujących w zakresie ochrony środowiska 	<ol style="list-style-type: none"> 5. rozwój komunikacji zagrażający środowisku 6. duża ilość źródeł niskoemisyjnych 7. mała ilość wykorzystywanych odnawialnych źródeł energii
Dziedzina: Gospodarka odpadami	
<ol style="list-style-type: none"> 11. wzrost świadomości społecznej w zakresie gospodarki odpadami 12. organizowanie zbiórek odpadów wielkogabarytowych („wystawki”) na terenie wybranych gmin powiatu 13. prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów przez wybrane gminy powiatu 14. dostępność środków z funduszy europejskich na inwestycje w obszarze gospodarki odpadami 	<ol style="list-style-type: none"> 8. brak spójnej kompleksowej polityki gospodarowania odpadami 9. niska wrażliwość społeczna w zakresie ochrony środowiska 10. brak wystarczających narzędzi prawnych w zakresie egzekucji kar za nie usuwanie odpadów 11. brak czynnych składowisk odpadów 12. nielegalne dzikie składowiska odpadów 13. niewystarczająca motywacja społeczeństwa do usuwania wyrobów zawierających azbest

Dziedzina: Gospodarka wodno-ściekowa	
15. rozwój infrastruktury (sieci kanalizacyjne, sieci wodociągowe itp.)	14. niska świadomość społeczna (nielegalne odprowadzanie ścieków)
16. dobra jakość wód – wody spełniają normy jakościowe, zarówno krajowe jak i unijne	15. niewystarczające środki finansowe na prowadzenie dalszych modernizacji oczyszczalni ścieków oraz rozbudowy i budowy sieci kanalizacyjnych i wodociągowych
Dziedzina: Demografia	
17. atrakcyjne tereny pod względem środowiska i bliskość Wrocławia jako element przyciągający nowych mieszkańców	16. niska świadomość proekologiczna, zwłaszcza wśród osób starszych
18. napływ młodych mieszkańców o większej świadomości proekologicznej	17. brak identyfikacji nowych mieszkańców ze środowiskiem, w którym obecnie przebywają

SZANSE	ZAGROŻENIA
1. lepsza integracja i koordynacja przestrzeni (planowanie przestrzenne)	1. konflikty przestrzenne
2. rozwój spójnego systemu informacji (wroSIP)	2. intensywny rozwój gospodarczy (zagrożenie dla jakości walorów przyrodniczych)
3. rosnąca wrażliwość społeczna w zakresie ochrony środowiska	3. niedoskonałość systemu prawnego
4. rozwój edukacji proekologicznej	4. zagrożenie powodziowe
5. skoordynowany system promocji atrakcji i walorów krajozabowych	5. nieuregulowana gospodarka ściekowa
6. dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania w zakresie ochrony środowiska	6. zwiększona emisja zanieczyszczeń do atmosfery w związku z powstawaniem nowych zakładów przemysłowych

1.2. Ład gospodarczy

ŁAD GOSPODARCZY

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Dziedzina: Struktura podmiotów gospodarczych	
1. dywersyfikacja podmiotów z zakresu działalności i wielkości podmiotów	1. mała reprezentacja sektora usług
2. obecność dużych koncernów (możliwość współpracy z małymi podmiotami w charakterze podwykonawców)	2. nierówne reguły gry dla wszystkich podmiotów (preferencje dla firm w strefach gospodarczych)
3. wyspecjalizowane podmioty gospodarcze	

Dziedzina: klimat dla rozwoju biznesu	
<ul style="list-style-type: none"> 4. korzystna lokalizacja 5. dobra infrastruktura i układ komunikacyjny 6. wykształcona kadra – dostęp do kadr z wyższych uczelni Wrocławia 7. napływ nowych mieszkańców (zwłaszcza młodych) – potencjalna siła robocza i intelektualna 8. strefy gospodarcze 9. integracja biznesu lokalnego (obecność Federacji Przedsiębiorców Powiatu Wrocławskiego i gminnych stowarzyszeń gospodarczych) 10. przyjazny, pomocny samorząd i proinwestycyjna polityka władz lokalnych 11. dostęp do wrocławskich instytucji otoczenia biznesu 12. dostęp do funduszy zewnętrznych na rozwój firm 13. dobra współpraca samorządów lokalnych w zakresie wspólnej promocji gospodarczej i inwestycyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> 3. konkurencja korporacyjna (mniejsze podmioty w cieniu wielkich koncernów) 4. biurokracja przy zakładaniu i prowadzeniu firmy 5. ograniczone tereny pod inwestycje
Dziedzina: Infrastruktura techniczna	
<ul style="list-style-type: none"> 14. bardzo dobra istniejąca infrastruktura (w tym Autostradowa Obwodnica Wrocławia i powstająca droga Bielany-Łany-Długołęka) 15. sprzyjający klimat dla rozwoju infrastruktury 16. skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych na przebudowy i remonty dróg powiatowych 17. działania podejmowane na rzecz dialogu pomiędzy zarządcą dróg i właścicielami kopalń w celu wspólnego finansowania modernizacji dróg służących transportowi kruszyw 18. współpraca samorządu powiatowego i samorządów gminnych w zakresie współfinansowania inwestycji drogowych 	<ul style="list-style-type: none"> 6. protesty mieszkańców i ekologów przeciwko nowym inwestycjom 7. występowanie terenów chronionych 8. zdewastowana infrastruktura kolejowa 9. znaczne obciążenie dróg powiatowych i gminnych transportem ciężkim 10. ograniczone środki finansowe na rozwój i modernizację infrastruktury drogowej 11. brak wspólnej polityki samorządów gminnych i powiatowych przy tworzeniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie planowanej infrastruktury
Dziedzina: Rolnictwo	
<ul style="list-style-type: none"> 19. dobra klasa bonitacyjna gleb sprzyjająca rozwojowi rolnictwa w wybranych gminach 20. duże gospodarstwa, kultura agrarna 21. dobra dostępność do organizacji, urzędów wspierających rozwój rolnictwa, doradztwo rolnicze we Wrocławiu 22. załączki związków/zgromadzeń rolników (zrzeszeń) 	<ul style="list-style-type: none"> 12. niedostateczne wyposażenie w sprzęt specjalistyczny w małych gospodarstwach rolnych 13. słaba współpraca w zakresie kontraktacji i zbytu towarów w rolnictwie 14. zanik kontynuacji i ciągłości tradycji rolniczych wśród młodego pokolenia 15. brak świadomości rolników o możliwości pozyskiwania dotacji na rozwój gospodarstw

Dziedzina: Dostępność usług	
23. lokalizacja, warunki naturalne (szansa na rozwój usług w zakresie turystyki i rekreacji)	16. bliskość Wrocławia – korzystanie z usług w mieście
24. dogodny układ komunikacyjny	17. problem zanikających zawodów, brak zainteresowania ze strony młodszych pokoleń do kontynuowania tradycji rodzinnych w zakresie np. rzemiosła
25. zwiększająca się ilość mieszkańców – nowi konsumenci	18. niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego związanego z usługami dotyczącymi spędzania wolnego czasu
26. bogata oferta szkół ponadgimnazjalnych w zakresie zawodów związanych z usługami	

SZANSE	ZAGROŻENIA
1. napływ dużych inwestorów	1. dominacja dużych podmiotów gospodarczych
2. rozbudowa infrastruktury drogowej (obwodnice)	2. różnice kulturowe w środowisku pracy
3. EURO 2012	3. rosnące ceny mediów i usług z tym związanych
4. Wrocław stolicą kultury 2016	4. konflikt ze środowiskiem przyrodniczym
5. przewodnictwo Polski w UE (wizyty ministrów, wpływ decydentów)	5. zagrożenie powodziowe
6. zróżnicowanie świadczonych usług (różne potrzeby)	6. ograniczanie środków finansowych dla powiatu na rozwój infrastruktury
7. rozwój sieci instytucji otoczenia biznesu	7. rosnące koszty prowadzenia firm
8. możliwość realizacji projektów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego	8. pogłębiający się kryzys gospodarczy
9. dalsza integracja środowisk gospodarczych	
10. plany związane z zagospodarowaniem Odry	
11. wzrost liczby mieszkańców (zwłaszcza młodych) – potencjalnie nowa siła robocza i intelektualna	
12. zewnętrzne źródła finansowania	

1.3. Ład społeczny

ŁAD SPOŁECZNY

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Dziedzina: Kultura	
<ol style="list-style-type: none"> 1. dostęp do środków UE 2. bogata oferta powiatu w zakresie lokalnych imprez kulturalnych 3. wysoka liczba i aktywność organizacji pozarządowych 4. działalność gminnych ośrodków kultury i sportu, świetlic, bibliotek 5. Mapa Aktywności Społecznej jako narzędzie promocji wydarzeń w powiecie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ograniczone środki finansowe powiatu 2. konkurencja miasta w zakresie oferty kulturalnej 3. niewystarczający przepływ informacji np. na temat imprez pomiędzy gminami i powiatem
Dziedzina: Opieka zdrowotna	
<ol style="list-style-type: none"> 6. wspieranie kampanii edukacyjno-prozdrowotnych 7. dostępność aptek 8. wysoka świadomość mieszkańców w zakresie zdrowego stylu życia 9. bliskość Wrocławia – większy dostęp do sieci placówek w obszarze ochrony zdrowia 	<ol style="list-style-type: none"> 4. niedofinansowanie państwowej służby zdrowia 5. ograniczony dostęp do specjalistów i lekarzy rodzinnych na terenie powiatu
Dziedzina: Edukacja	
<ol style="list-style-type: none"> 10. modernizacja infrastruktury edukacyjnej - komputeryzacja 11. wykorzystanie środków UE 12. wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców 13. bogata oferta edukacyjna Wrocławia w zakresie szkolnictwa wyższego 14. zróżnicowana oferta edukacyjna powiatu w zakresie kierunków zawodowych 	<ol style="list-style-type: none"> 6. niedostatki kadrowe w zakresie edukacji 7. ograniczone środki finansowe 8. konkurencja miasta w zakresie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży 9. połączenia komunikacyjne 10. zły stan techniczny bazy edukacyjnej
Dziedzina: Mieszkalnictwo	
<ol style="list-style-type: none"> 15. atrakcyjne grunty z uwagi na lokalizację 16. szybki rozwój infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, nowe drogi) 17. działania na rzecz uproszczenia procedur administracyjnych (e-urząd, normy ISO) 18. szybki dostęp do informacji przestrzennej (system wroSIP) 19. objęcie większości obszarów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego 	<ol style="list-style-type: none"> 11. uwarunkowania instytucjonalno- prawne (trudności urzędowe, skomplikowana procedura narzucona przez ustawodawstwo) 12. trudności kredytowe 13. rosnące koszty budowy 14. intensyfikacja zabudowy (wysoka gęstość) 15. trudności komunikacyjne dla osób pracujących we Wrocławiu

Dziedzina: Opieka społeczna	
<ul style="list-style-type: none"> 20. dobra współpraca samorządu powiatowego z instytucjami wspierającymi opiekę społeczną (organizacje pozarządowe, gminne ośrodki pomocy społecznej, placówki oświatowe, placówki opiekuńczo-wychowawcze, policja, sądy) 21. wykorzystywanie środków unijnych na realizację projektów 22. rozwój rodzinnych form opieki zastępczej 23. powstawanie lokalnych grup wsparcia dla osób borykających się z problemem niepełnosprawności 24. działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych 25. dobra lokalizacja powiatu umożliwiająca korzystanie z oferty w zakresie pomocy społecznej 26. wieloaspektowa pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym 27. aktywność i kreatywność instytucji pomocowych 28. skoordynowany system pomocy dziecku i rodzinie w powiecie 29. szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> 16. niewystarczająca pomoc finansowa państwa w zakresie realizowania zadań powiatu w obszarze pomocy społecznej 17. braki w zakresie dostępności specjalistycznej opieki prawnej 18. brak jednolitej polityki państwa dotyczącej rozwiązywania problemów społecznych 19. niewystarczająca oferta placówek dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych 20. ograniczony dostęp do medycznych i rehabilitacyjnych usług specjalistycznych
Dziedzina: Sport i turystyka	
<ul style="list-style-type: none"> 30. rozbudowa infrastruktury sportowej - Orliki 31. aktywność ludowych zespołów sportowych 32. wzrost świadomości mieszkańców w zakresie zdrowego (sportowego) stylu życia 33. nowe inwestycje (np. Ośrodek Sportów Wodnych w Borzyszynie) 34. zróżnicowanie walorów turystycznych i możliwość ich wykorzystania w celu pozyskania inwestorów 35. bliskość Wrocławia – oferta turystyki weekendowej 36. aktywność lokalnych grup działania w obszarze rozwoju turystyki 37. bogate walory przyrodniczo-kulturowe terenu 38. dostęp do funduszy zewnętrznych 	<ul style="list-style-type: none"> 21. brak profesjonalnych produktów turystycznych 22. niewystarczająca promocja turystyczna 23. niewykorzystanie potencjału turystycznego w zakresie tras rowerowych 24. słaba infrastruktura noclegowa i gastronomiczna 25. niski poziom nakładów na turystykę 26. brak jednego spójnego systemu identyfikacji turystycznej na poziomie powiatu (np. jednolite oznaczenie tras rowerowych, wspólne logo promocyjne gmin i powiatu)

Dziedzina: Demografia

39. migracja ludzi młodych na teren powiatu – zmiana struktury wykształcenia mieszkańców	27. niewystarczająca oferta opiekuńczo-wychowawcza (żłobki, przedszkola) w stosunku do potrzeb (napływ nowych mieszkańców)
40. wzrost zamożności mieszkańców	28. brak integracji między starymi i nowymi mieszkańcami
41. wzrost aktywności społecznej mieszkańców	29. brak zaangażowania nowych mieszkańców w sprawy lokalne
42. wzrost bezpieczeństwa publicznego (skoordynowana działalność służb)	

SZANSE

1. wysoko wykwalifikowana kadra
2. dostęp do środków unijnych na aktywizację społeczności wiejskich
3. rozwój współpracy zagranicznej samorządów (wymiany młodzieży, projekty realizowane przez organizacje pozarządowe)
4. wzrost aktywności społecznej mieszkańców
5. rozwój współpracy pomiędzy samorządami i trzecim sektorem
6. rozwój społeczeństwa obywatelskiego
7. rozwój infrastruktury prospołecznej (ogromna baza kulturowa, oświatowa)
8. napływ nowych inwestycji (nowe miejsca pracy)
9. dostosowanie kierunków kształcenia do rynku pracy
10. wzrost poczucia tożsamości mieszkańców
11. rozwój form działań wspierających rodzinę
12. wzrost świadomości mieszkańców w zakresie zdrowego stylu życia

ZAGROŻENIA

1. dywersyfikacja społeczna związana z napływem nowych mieszkańców
2. migracja młodzieży do Wrocławia
3. malejące wsparcie finansowe ze strony państwa na opiekę społeczną
4. niestabilne uregulowania prawne i finansowe
5. rozwój zjawiska wykluczenia społecznego
6. wzrost zachowań biernych i postaw roszczeniowych
7. degradacja infrastruktury drogowej (intensywny rozwój gospodarczy) – utrudnienia komunikacyjne dla mieszkańców

1.4. Ład instytucjonalno – polityczny

ŁAD INSTYTUCJONALNO-POLITYCZNY

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Dziedzina: Administracja	
<ol style="list-style-type: none"> wysoki poziom informatyzacji (e-urząd) dobrze wykształcona kadra, stałe podnoszenie kwalifikacji przez urzędników poprzez udział w licznych szkoleniach uproszczenie procedur wewnętrznych m.in. dzięki ISO 	<ol style="list-style-type: none"> biurokracja, zawiłe procedury narzucone przez ustawodawcę wygórowane oczekiwania klientów bez pokrycia w uprawnieniach ustawowych – roszczeniowi interesanci częste zmiany prawa
Dziedzina: Aktywność społeczna	
<ol style="list-style-type: none"> wzrost świadomości społeczeństwa (społeczeństwo obywatelskie) dostępność środków UE dla organizacji pozarządowych liczebność i zróżnicowanie trzeciego sektora w powiecie inicjatywy podejmowane przez samorządy, mieszkańców i organizacje pozarządowe w ramach współpracy zagranicznej dobra współpraca samorządu i trzeciego sektora 	<ol style="list-style-type: none"> słaba integracja trzeciego sektora (brak reprezentacji organizacji pozarządowych na poziomie powiatu) niewielkie wykorzystanie pozafinansowych form współpracy trzeciego sektora z samorządem skomplikowane procedury w zakresie rozliczania środków UE i dotacji np. w ramach otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> rozwój e-administracji rozwój społeczeństwa obywatelskiego planowany wzrost środków unijnych na rozwój administracji (szkolenia kadry) wzrost aktywności politycznej mieszkańców 	<ol style="list-style-type: none"> rozbieżność interesów podmiotów politycznych presja społeczna na redukcję zatrudnienia w administracji (w obliczu wzrostu zadań nakładanych na administrację) ograniczanie środków finansowych na administrację

2. Badanie ankietowe mieszkańców powiatu wrocławskiego

Ankietyzacja dotycząca badania opinii mieszkańców powiatu wrocławskiego została przeprowadzona w ramach projektu „Decydujemy Razem” na potrzeby opracowywania strategii rozwoju powiatu wrocławskiego. Jej celem było zgromadzenie danych potrzebnych do diagnozy stanu aktualnego powiatu wrocławskiego.

2.1. Metodologia

W badaniu posłużono się prostym arkuszem ankietowym zawierającym zestaw pytań zamkniętych oraz dwa pytania otwarte. Wzór arkusza został przygotowany przez doradcę projektowego i ostatecznie dopracowany na warsztacie strategicznym przez Zespół Partycypacyjny tak, aby poruszał wszystkie kwestie, które są kluczowe dla powiatu wrocławskiego. Ankieta została skierowana do mieszkańców powiatu i rozpoczęła się wstępnym słowem od starosty powiatu. Zawarte w ankiecie pytania zostały podzielone na 4 obszary i dotyczyły zagadnień związanych z różnymi aspektami życia mieszkańców, w tym: miejscem zamieszkania, relacjami ze wspólnotą, najważniejszymi problemami oraz atutami i w końcu informacji o samym respondencie.

Pierwsza część ankiety zawierała zestaw pytań zamkniętych (21 punktów), w których respondenci oceniali takie pozycje, jak m.in. czystość środowiska naturalnego, poczucie bezpieczeństwa czy jakość dróg w gminie. Udzielano w niej odpowiedzi posługując się sześciostopniową skalą: bardzo dobrze/zdecydowanie tak, raczej dobrze/raczej tak, ani dobrze, ani źle/ani tak ani nie, raczej źle/raczej nie oraz nie wiem lub to pytanie mnie nie dotyczy. Druga część zawierała tylko 3 pytania zamknięte, na które odpowiadano „tak” lub „nie”. Z kolei w trzeciej części respondenci mieli możliwość pisemnego wypowiedzenia się na temat najważniejszych problemów oraz najważniejszych atutów swojego otoczenia. W ostatniej części ankiety badani udzielali odpowiedzi na pytania o samych sobie, dotyczące nazwy miejsca zamieszkania, wieku, płci, wykształcenia, zatrudnienia i okresu zamieszkania w gminie.

Ankiety były przekazywane mieszkańcom powiatu za pośrednictwem sołtysów, którzy otrzymywali arkusze pocztą z prośbą o wypełnienie oraz przekazanie również osobom zamieszkałym w swoich sołectwach. Ankietę rozesłano także pocztą elektroniczną do przedstawicieli trzeciego sektora, była również dostępna do pobrania na stronie internetowej powiatu.

2.2. Wyniki

Badanie odbywało się w okresie letnim, w miesiącach lipiec-sierpień 2011 r. Jak już wspomniano, ankiety trafiały do mieszkańców za pośrednictwem sołtysów. Następnie wypełnione były zbierane i przekazywane do urzędów gmin, do specjalnie w tym celu przygotowanych miejsc, skąd po wcześniej ustalonym terminie trafiały już do urzędu

starostwa. We wrześniu przystąpiono do analizy odpowiedzi ankietowych. Ostatecznie po przeprowadzeniu badania otrzymano 274 wypełnione arkusze ankietowe.

➤ Część A – Miejscowość

W części pierwszej zadaniem respondentów było ustosunkowanie się do szeregu zagadnień dotyczących ogólnego pytania, które brzmiało: „Jak oceniasz w swojej miejscowości...”. Czystość środowiska naturalnego została oceniona pozytywnie aż przez 44% badanych, przy czym 37% osób nie miało zdania w tej kwestii. Estetyka oraz czystość i porządek w miejscach publicznych zostały ocenione przez 52% badanych na bardzo dobre lub raczej dobre. Równie pozytywnie potraktowano gotowość odpowiednich służb na sytuacje kryzysowe (56% odpowiedzi „bardzo dobrze lub raczej dobrze”), co dodatkowo potwierdza kolejna pozycja, w której aż 59% badanych wyraziło, że czuje się bezpiecznie w swojej okolicy.

Łącznie ponad 65% ankietowanych pozytywnie oceniło jakość i warunki kształcenia dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych i gimnazjach. Natomiast dostępność kształcenia przez dzieci i młodzież w szkołach ponadgimnazjalnych odpowiada już tylko 41% badanych, a 24% osób ocenia ją jako złą. Jeszcze słabiej wygląda sytuacja w przypadku możliwości i warunków podnoszenia wykształcenia (zmiany kwalifikacji) przez osoby dorosłe. Tutaj tylko 14% osób jest zadowolonych, natomiast aż 39% ocenia je negatywnie.

Wsparcie dla osób wymagających pomocy rozpatrywane było pod kątem osób ubogich, niepełnosprawnych oraz bezrobotnych. Z badania wynika, że znaczna większość ankietowanych nie do końca orientuje się w tych kwestiach, o czym świadczy zaznaczanie odpowiedzi „nie wiem” lub odpowiedzi „ani dobrze ani źle”.

W przypadku jakości oraz dostępności usług służby zdrowia wyniki nie są jednoznaczne. W obu pytaniach ponad 30% osób nie ma zdania, natomiast od 30 do 40% badanych ocenia je pozytywnie i taka sama ilość osób wyraża negatywne opinie.

Podobnie niejednoznacznie rozkładają się wyniki dotyczące możliwości i warunków atrakcyjnego spędzania wolnego czasu w gminie. 39% ankietowanych ocenia je jako złe, 30% osób jako dobre, a aż 28% badanych jako ani dobre, ani złe. Takie rozłożenie odpowiedzi wynika niewątpliwie ze zróżnicowania gmin wchodzących w skład powiatu. Jednocześnie w podobnym pytaniu dotyczącym całego powiatu 49% badanych wypowiedziało się pozytywnie o możliwościach spędzania wolnego czasu w powiecie, a tylko 19% osób było niezadowolonych.

W pytaniu o jakość oznaczenia tras rowerowych aż 59% badanych wyraziło swoje niezadowolenie, a 30% nie miało wiedzy na ten temat lub wyraziło zdanie, że jakość oznaczenia jest przeciętna. Tylko 11% osób wypowiedziało się w tym pytaniu pozytywnie.

Dla kontrastu bardzo wysoką ocenę otrzymało pytanie o możliwość i warunki wygodnego robienia zakupów. W tym przypadku aż 77% badanych wyraziło swoje zadowolenie, a tylko 10% osób było niezadowolonych.

W przypadku pytania o możliwość korzystania z potrzebnych usług (szewc, krawiec, zegarmistrz, stolarz, serwis RTV i AGD, fryzjer, itp.) tyle samo osób wyraziło swoje zadowolenie i niezadowolenie, przy czym aż 33% osób uważa, że możliwość korzystania z tych usług jest przeciętna.

Zdecydowana większość badanych osób, bo aż 60%, ocenia jakość dróg w swoich gminach jako złą. Podobnie negatywnie oceniana jest również sytuacja na rynku pracy – 40% osób badanych ocenia ją jako złą, a tylko 17% jako dobrą.

Dostępność komunikacji zbiorowej odbierana jest przez badanych różnie. 39% badanych ocenia ją pozytywnie, ale jednocześnie 36% osób jest z niej niezadowolonych.

Dwa ostatnie pytania pierwszej części ankiety dotyczyło funkcjonowania urzędu gminy oraz urzędu starostwa powiatowego. W obu przypadkach respondenci wyrażali swoje zadowolenie z funkcjonowania urzędów – 52% badanych ocenia pozytywnie swoje urzędy gmin, zaś 59% osób jest zadowolonych z funkcjonowania starostwa powiatowego.

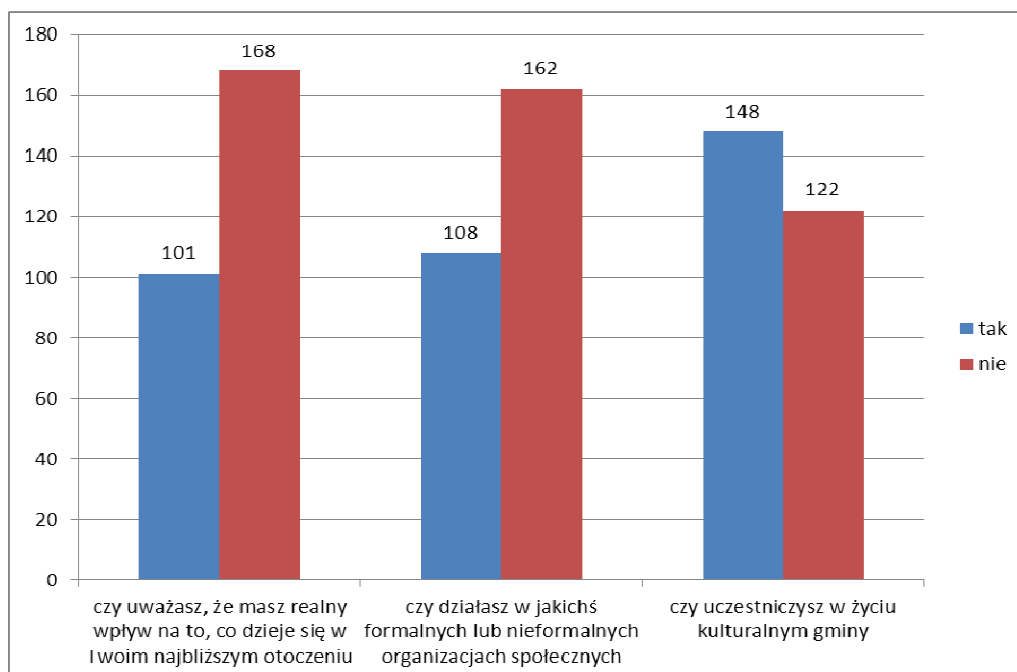
JAK OCENIASZ W SWOJEJ MIEJSCOWOŚCI:		5	4	3	2	1	0
		bardzo dobrze	raczej dobrze	ani dobrze, ani źle	raczej źle	bardzo źle	nie wiem lub to pytanie mnie nie dotyczy
		zdecydowanie tak	raczej tak	ani tak, ani nie	raczej nie	zdecydowanie nie	
1.	czystość środowiska naturalnego	7	112	101	37	12	5
2.	estetykę oraz czystość i porządek w miejscach publicznych	19	122	82	37	11	3
3.	gotowość odpowiednich służb na sytuacji kryzysowe (na wypadek wystąpienia np. Powodzi, pożaru, awarii przemysłowej, itp.)	49	103	69	21	12	20
4.	poczucie bezpieczeństwa	42	121	67	23	16	5
5.	jakość kształcenia dzieci i młodzieży (szkoły podstawowe, gimnazja)	50	125	47	25	7	20
6.	warunki kształcenia dzieci i młodzieży (szkoły podstawowe, gimnazja)	51	133	46	19	9	16
7.	dostępność kształcenia przez dzieci i młodzież (szkoły ponadgimnazjalne)	24	89	60	35	31	35
8.	możliwość i warunki podnoszenia wykształcenia (zmiany kwalifikacji) przez osoby dorosłe	3	36	83	58	48	46
9.	wsparcie dla osób wymagających pomocy:						
a.	ubogich	11	65	81	39	23	55
b.	niepełnosprawnych	8	48	84	46	25	63
c.	bezrobotnych	8	49	77	50	28	62
10.	jakość usług służby zdrowia	23	82	79	56	27	7
11.	dostępność usług służby zdrowia	25	84	76	54	30	5
12.	możliwość i warunki atrakcyjnego spędzania wolnego czasu w swojej gminie	22	60	77	65	42	8
13.	jakość oznaczenia tras rowerowych	3	27	50	51	110	33

14.	możliwość i warunki atrakcyjnego spędzania wolnego czasu w powiecie	23	111	64	27	24	25
15.	możliwość i warunki wygodnego robienia zakupów	71	140	32	15	14	2
16.	możliwość korzystania z potrzebnych usług (szewc, krawiec, zegarmistrz, stolarz, serwis RTV i AGD, fryzjer, itp.)	26	69	83	45	46	5
17.	jakość dróg w gminie	4	27	70	78	88	7
18.	dostępność komunikacji zbiorowej	24	82	60	51	49	8
19.	sytuację na rynku pracy	6	41	93	55	55	24
20.	funkcjonowanie urzędu gminy	42	102	73	26	22	9
21.	funkcjonowanie urzędu starostwa powiatowego	42	121	53	19	2	37

Tabela 67. Zestawienie odpowiedzi ankietowych w części A

➤ Część B – Relacje z innymi/wspólnotą

W drugiej części badania ankietowego respondenci odpowiadali na trzy pytania dotyczące poczucia wpływu oraz aktywności społecznej. Analiza wyników pokazuje, że ankietowani uważają, że nie mają realnego wpływu na to, co dzieje się w ich najbliższym otoczeniu. Około 60% badanych nie działa w żadnych formalnych lub nieformalnych stowarzyszeniach. Jednocześnie niewiele ponad 54% osób uczestniczy w życiu kulturalnym gminy.

Wykres 25. Zestawienie odpowiedzi ankietowych w części B

➤ Część C – Pytania otwarte

Interesujących wyników dostarczyła część trzecia ankiety, zawierająca dwa pytania otwarte: o problemy i o atuty gminy, w której mieszka respondent. Wśród najważniejszych problemów pojawiały się odpowiedzi dotyczące m.in. złego stanu dróg, braku kanalizacji, braku chodników czy problemów z gospodarką odpadami. Z kolei jako najmocniejsze czy najatrakcyjniejsze aspekty swojego otoczenia badani wskazywali bliskość dużego miasta Wrocławia, dostęp do nowoczesnych i ważnych komunikacyjnie dróg, a także walory turystyczne.

Najważniejszy problem	Najważniejszy atut
kolejność wg częstotliwości pojawiania się danej odpowiedzi	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zły stan dróg 2. Brak kanalizacji 3. Brak komunikacji zbiorowej 4. Melioracja 5. Niski poziom inwestycji (gminy: Jordanów Śląski, Mietków, Siechnice, Żórawina) 6. Brak chodników 7. Brak ścieżek rowerowych, wyznaczonych tras turystycznych 8. Brak środków finansowych 9. Brak miejsc pracy 10. Brak bazy turystycznej 11. Odpady 12. Zabezpieczenia przeciwpowodziowe 13. Służba zdrowia 14. Niedostateczna komunikacja między władzami gmin a mieszkańcami 15. Bezpieczeństwo 16. Szkolnictwo 17. Brak możliwości atrakcyjnego spędzania wolnego czasu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bliskość dużego miasta Wrocławia 2. S8, AOW, A4, węzeł Krajkowski 3. Masyw Ślęży 4. Zalew Mietkowski 5. Parki Krajobrazowe 6. Obszary zielone 7. Zasoby środowiskowe 8. Rekreacja, turystyka 9. Małe bezrobocie 10. Intensywny rozwój (gminy: Kobierzyce, Kąty Wrocławskie, Długołęka) 11. Bogata oferta imprez dla mieszkańców

Tabela 68. Zestawienie odpowiedzi ankietowych w części C – pytania otwarte

➤ Część D – Informacje o respondencie

W ostatniej części ankiety respondenci podawali informacje o sobie. Analiza wyników pokazuje, że osoby badane to w większości rdzenni mieszkańcy swoich gmin, przeważnie w wieku od 26 do 65 lat, w większości o wykształceniu średnim lub wyższym. W badaniu wzięło udział nieco więcej kobiet (57%) niż mężczyzn (43%). Tylko 4% badanych to osoby bezrobotne, w większości ankietowani deklaruowali posiadanie zatrudnienia (43%).

okres zamieszkania w gminie	od urodzenia		dłużej niż 5 lat	krócej niż 5 lat	brak odpowiedzi		
	154		87	21	12		
płeć	M			K		brak odpowiedzi	
	102			135		37	
wiek	8-25		26-45	46-65	>65	brak odpowiedzi	
	70		92	91	21	0	
wykształcenie	podstawowe		zasadnicze	średnie		wyższe	brak odpowiedzi
	23		46	116		76	13
zatrudnienie	zatrudniony	prowadzę gospodarstwo rolne	pomagam członkom rodziny prowadzić dom, firmę lub gospodarstwo	bezrobotny	uczeń lub student	emeryt lub rencista	brak odpowiedzi
	119	30	17	10	44	48	6

Tabela 69. Zestawienie odpowiedzi ankietowych w części D – informacje o respondencie

2.3. Podsumowanie

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone ze względu na potrzebę zgromadzenia kompleksowej wiedzy na temat różnych aspektów życia w powiecie wrocławskim. Obok innych informacji wypracowanych podczas warsztatów strategicznych stanowi dodatkowy element diagnozy stanu aktualnego, dodatkowe źródło wiedzy i informacji zebranych metodą partycypacji społecznej. Z uwagi na stosunkowo niewielką ilość zwrotnych ankiet, wyniki badania nie zawierają same w sobie miarodajnego obrazu powiatu, ale z pewnością są wartością dodaną dla całej diagnozy.

3. Misja i wizja przyszłości rozwoju powiatu

Wizja i Misja Powiatu Wrocławskiego zostały wypracowane przez Zespół partycypacyjny podczas warsztatu strategicznego.

- Misja określa, jaki powinien być wizerunek powiatu w perspektywie następnych kilkunastu lat i jakie są jego priorytety w działaniach na rzecz zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Jest ona sentencją, która najlepiej ujmuje główne, planowane kierunki działania samorządu, jest także najlepszym podsumowaniem całej opracowywanej strategii.

Misja Powiatu Wrocławskiego brzmi:

Tworzenie warunków zrównoważonego rozwoju Powiatu Wrocławskiego w celu poprawy poziomu życia jego mieszkańców poprzez wykorzystanie potencjału gospodarczego i przyrodniczo - kulturowego

- Wizja to pożądaný, docelowy obraz przyszłości, w pełni ukształtowany wizerunek, który powiat chce osiągnąć na koniec założonego horyzontu czasowego, wspólnie ze społecznością lokalną i partnerami społeczno-gospodarczymi

Wizja Powiatu Wrocławskiego brzmi:

Powiat Wrocławski przyjaznym miejscem do zamieszkania, pracy i spędzania wolnego czasu

4. Cele i zadania strategiczne powiatu

4.1. Ład środowiskowo – przestrzenny

DZIEDZINA: GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

CEL STRATEGICZNY	WSPIERANIE DZIAŁAŃ SAMORZĄDÓW GMINNYCH W DRODZE DO UPORZĄDKOWANIA I ROZBUDOWY INFRASTRUKTURY WODNO-ŚCIEKOWEJ NA TERENIE POWIATU
Cel operacyjny nr 1	DOBRA JAKOŚĆ I ILOŚĆ DOSTARCZANEJ WODY PITNEJ
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie zadań budowy i modernizacji ujęć i sieci wodociągowej 2. Nadzór nad racjonalnym wykorzystaniem zasobów wody pitnej 3. Przeglądy w zakresie jakości wody
Cel operacyjny nr 2	SPRAWNA I OGÓLNI DOSTĘPNA SIEĆ KANALIZACYJNA
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie zadań budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej 2. Przeglądy w zakresie gospodarki ściekowej 3. Oddzielenie sieci kanalizacyjnej od deszczowej
Cel operacyjny nr 3	WYSOKOSPRAWNY SYSTEM OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie Modernizacji systemów oczyszczania ścieków 2. Współpraca regionalna i ponadregionalna

DZIEDZINA: GOSPODARKA ODPADAMI

CEL STRATEGICZNY	OPTYMALNE ZAGOSPODAROWANIE WYTWARZANYCH ODPADÓW
Cel operacyjny nr 1	SEGREGACJA ODPADÓW
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie sprawnych systemów odbioru 2. Likwidacja dzikich wysypisk śmieci
Cel operacyjny nr 2	UTYLIZACJA ODPADÓW
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Propagowanie inwestycji proekologicznych w zakresie utylizacji odpadów komunalnych i przemysł, w tym biogazownie i spalarnie 2. Wspieranie nowych technologii 3. Nadzór nad zagospodarowaniem i kontrola odpadów niebezpiecznych 4. Wspieranie budowy i modernizacji zakładów utylizacji
Cel operacyjny nr 3	POZYSKIWANIE ENERGII
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promocja i wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii zwiększających efektywne wykorzystanie energii 2. Współpraca regionalna i ponadregionalna

DZIEDZINA: EDUKACJA EKOLOGICZNA

CEL STRATEGICZNY	POWIAT W ZGODZIE Z NATURĄ
Cel operacyjny nr 1	WYSOKA ŚWIADOMOŚĆ MIESZKAŃCÓW W ZAKRESIE EKOLOGII
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie, inicjowanie i promocja proekologicznych rozwiązań 2. Wspieranie i realizacja projektów w zakresie edukacji ekologicznej

DZIEDZINA: OCHRONA KRAJOBRAZU

CEL STRATEGICZNY	OPTYMALNE WYKORZYSTANIE WALORÓW KRAJOBRAZOWO-PRZYRODNICZYCH
Cel operacyjny nr 1	OCHRONA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie działań chroniących istniejący drzewostan 2. Promocja walorów przyrodniczych powiatu 3. Współpraca regionalna w zakresie planowania przestrzennego

DZIEDZINA: ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENI

CEL STRATEGICZNY	SPÓJNA POLITYKA GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
Cel operacyjny nr 1	WSPÓŁDZIAŁANIE NA RZECZ RACJONALNEGO ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENI
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koordynacja rozwiązań w projektach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego 2. Koordynacja rozwiązań komunikacyjnych w zakresie inwestycji

2.2. Ład gospodarczy

DZIEDZINA: RYNEK PRACY

CEL STRATEGICZNY	KONKURENCYJNY RYNEK PRACY
Cel operacyjny nr 1	DOSTOSOWANIE OFERTY EDUKACYJNEJ DO POTRZEB RYNKU PRACY
Zadania/Działania	1. Bieżąca współpraca pomiędzy środowiskiem przedsiębiorców, otoczeniem biznesu (np. izba rzemieślnicza) i samorządami w zakresie oferty edukacyjnej powiatu dostosowanej do potrzeb rynku pracy
Cel operacyjny nr 2	WSPÓLNA POLITYKA PROINWESTYCYJNA I GOSPODARCZA GMIN I POWIATU
Zadania/Działania	1. Stworzenie zespołu ds. obsługi inwestorów, wspólne narzędzia promocji i informacji

DZIEDZINA: PODMIOTY GOPODARCZE

CEL STRATEGICZNY	SPÓJNA POLITYKA NA RZECZ WSPIERANIA LOKALNEGO BIZNESU
Cel operacyjny nr 1	WSPÓŁPRACA Z OTOCZENIEM BIZNESU NA RZECZ WSPIERANIA LOKALNEGO BIZNESU
Zadania/Działania	1. Organizacja cyklicznych spotkań pomiędzy strukturami gospodarczymi w powiecie i przedstawicielami instytucji i organizacji otoczenia biznesu 2. Utworzenie bazy informacji o zewnętrznych źródłach wsparcia dla przedsiębiorców
Cel operacyjny nr 2	BUDOWANIE PARTNERSTWA PUBLICZNO – PRYWATNEGO
Zadania/Działania	1. Realizacja, wspieranie i promowanie projektów podejmowanych przez samorzady i sektor prywatny
Cel operacyjny nr 3	WSPÓŁPRACA MAŁYCH I ŚREDNICH FIRM Z KORPORACJAMI W ZAKRESIE PODWYKONAWSTWA
Zadania/Działania	1. Pośrednictwo w nawiązaniu współpracy

DZIEDZINA: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

CEL STRATEGICZNY	ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ
Cel operacyjny nr 1	WSPÓŁPRACA POWIATU I GMIN
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dalsza współpraca w zakresie rozwoju systemu wroSIP 2. Współpraca i koordynacja w zakresie planowania przestrzennego
Cel operacyjny nr 2	ZAPEWNIENIE PODSTAWOWEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Badanie bieżących potrzeb 2. Poprawa stanu i funkcjonalności m.in. dróg powiatowych

DZIEDZINA: ROLNICTWO

CEL STRATEGICZNY	ROZWÓJ NOWOCZESNEGO ROLNICTWA
Cel operacyjny nr 1	WSPARCIE INFORMACYJNE DLA ROLNIKÓW
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pośrednictwo w przekazywaniu informacji na temat działań wspierających rozwój rolnictwa 2. Współpraca z instytucjami okołorolnymi
Cel operacyjny nr 2	PROMOCJA LOKALNYCH PRODUKTÓW
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udział w targach promocyjnych 2. Opracowanie materiałów promocyjnych

2.3. Ład społeczny

DZIEDZINA: WYKLUCZENIE I POMOC SPOŁECZNA

CEL STRATEGICZNY	OGRANICZENIE OBSZARÓW WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO I LIKWIDACJA BARIER
Cel operacyjny nr 1	WZMOCNIENIE SŁUŻB OPIEKI SPOŁECZNEJ
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szkolenia dla kadry pomocy społecznej 2. Dążenie do wzrostu zatrudnienia w strukturach służb społecznych

Cel operacyjny nr 2	PRZEŁAMYWANIE BARIERY IZOLACJI SPOŁECZNEJ I BUDOWANIE SYSTEMU LOKALNEGO WSPARCIA SPOŁECZNEGO
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie i promowanie idei wsparcia społecznego i samopomocy 2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, wolontariuszami i samorządami pod kątem utworzenia spójnego systemu oddziaływania 3. Dostosowanie infrastruktury społecznej do uwarunkowań społeczno-demograficznych, w szczególności dla osób starszych i niepełnosprawnych
Cel operacyjny nr 3	WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW UNIJNYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW ZAPOBIEGAJĄCYCH WYKLUCZENIU
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie programów i projektów współfinansowanych ze środków EFS

DZIEDZINA: EDUKACJA

CEL STRATEGICZNY	SZEROKA OFERTA I WYSOKI POZIOM EDUKACJI ZINTEGROWANEJ
Cel operacyjny nr 1	DOSTOSOWANIE SIECI PLACÓWEK OŚWIATOWYCH DO POTRZEB MIESZKAŃCÓW
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utworzenie Zespołu Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych 2. Zracjonalizowanie sieci placówek oświatowych poprzez bieżącą analizę poziomu zainteresowania ofertą edukacyjną powiatu
Cel operacyjny nr 2	DOSTOSOWANIE NAUCZANIA DO POTRZEB GOSPODARKI RYNKOWEJ
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca szkół i placówek powiatu wrocławskiego z lokalnym biznesem w zakresie oferty edukacyjnej 2. Zapewnienie wysokiego poziomu nauczania języków obcych. 3. Wprowadzenie kształcenia ustawicznego dla dorosłych i podjęcie ścisłej współpracy z pracodawcami oraz urzędem pracy 4. Wzrost standardów usług świadczonych przez placówki oświatowe 5. Organizowanie dla uczniów dodatkowych zajęć pozalekcyjnych, pozaszkolnych
Cel operacyjny nr 3	PODNIESIENIE POZIOMU STANU TECHNICZNEGO PLACÓWEK
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizacja bazy lokalowej placówek edukacyjnych i opiekuńczych. 2. Wyposażenie w specjalistyczne pomoce dydaktyczne sal szkolnych 3. Poprawa infrastruktury technicznej szkół i placówek Powiatu Wrocławskiego. 4. Poprawa stanu wyposażenia bazy edukacyjnej Powiatu Wrocławskiego

DZIEDZINA: KULTURA, TURYSTYKA I SPORT

CEL STRATEGICZNY	PROMOCJA ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH, KULTUROWYCH, PRZYRODNICZYCH I STWORZENIE WARUNKÓW DO AKTYWNEGO SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU
Cel operacyjny nr 1	KULTYWOWANIE TRADYCJI REGIONALNYCH
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie inicjatyw mających na celu rozwijanie tożsamości lokalnej 2. Realizowanie programów edukacji regionalnej 3. Organizowanie wspólnych, cyklicznych powiatowo-gminnych wydarzeń kulturalnych
Cel operacyjny nr 2	WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promowanie i upowszechnianie aktywnych form spędzania wolnego czasu 2. Wspieranie inicjatyw mających na celu upowszechnianie kultury i sportu 3. Zwiększanie środków budżetowych na realizację zadań publicznych
Cel operacyjny nr 3	WYPRACOWANIE PRODUKTU TURYSTYCZNEGO WSPÓLNEGO DLA POWIATU I GMIN
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie strategii rozwoju turystyki powiatu wrocławskiego z uwzględnieniem atrakcji turystycznych gmin
Cel operacyjny nr 4	ZWIĘKSZENIE ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ POWIATU
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie rozwoju bazy infrastruktury turystycznej (rekreacyjnej i sportowej) 2. Koordynacja działań powiatu, gmin i podmiotów realizujących usługi turystyczne, w tym zwłaszcza wspólna promocja

DZIEDZINA: OCHRONA ZDROWIA

CEL STRATEGICZNY	EDUKACJA PROZDROWOTNA MIESZKAŃCÓW
Cel operacyjny nr 1	ZWIĘKSZANIE ŚWIADOMOŚCI MIESZKAŃCÓW W ZAKRESIE PROFILAKTYKI PROZDROWOTNEJ
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie działań w zakresie edukacji prozdrowotnej

4.4. Ład instytucjonalno-polityczny

DZIEDZINA: INSTYTUCJE SAMORZĄDOWE

CEL STRATEGICZNY	MIESZKANIEC ZADOWOLENY ZE STANU OBSŁUGI W ADMINISTRACJI
Cel operacyjny nr 1	WYSOKO WYKWALIFIKOWANA KADRA
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Systematyczne szkolenia urzędników 2. Zatrudnianie osób o odpowiednich kwalifikacjach
Cel operacyjny nr 2	ROZWIŃTY I ZINTEGROWANY SYSTEM INFORMATYCZNY
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dostosowanie oprogramowania do potrzeb i wymogów przepisów 2. Cyfryzacja i archiwizacja baz danych 3. Edukacja w zakresie korzystania z systemów 4. Utrzymywanie bezpieczeństwa zasobów informatycznych
Cel operacyjny nr 3	ADEKWATNA DO POTRZEB DOSTĘPNOŚĆ INSTYTUCJI
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dostosowanie struktury urzędu do aktualnego stanu potrzeb mieszkańców 2. Dostosowanie czasu pracy do potrzeb mieszkańców
Cel operacyjny nr 4	SPRAWNIE DZIAŁAJĄCE URZĘDY I INSTYTUCJE
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Informatyzacja obsługi interesantów, 2. Uproszczenie wewnętrznych procedur administracyjnych, 3. Skuteczna polityka informacyjna urzędu (strona www, prasa)

DZIEDZINA: POLITYKA

CEL STRATEGICZNY	SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE
Cel operacyjny nr 1	ŚWIADOMY I AKTYWNY MIESZKANIEC
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udział społeczności lokalnej w tworzeniu prawa lokalnego i podejmowaniu decyzji 2. Prowadzenie akcji informacyjnych na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, w tym realizacja programów finansowanych ze środków UE 3. Zwiększenie współpracy z organizacjami pozarządowymi poprzez realizację wspólnych projektów
Cel operacyjny nr 2	PARTNERSTWO DLA POWIATU
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie forum współpracy pomiędzy władzami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami i sołtysami

DZIEDZINA: SATYSFAKCJA MIESZKAŃCÓW

CEL STRATEGICZNY	BEZPIECZNY POWIAT
Cel operacyjny nr 1	SPRAWNE SŁUŻBY ZAPEWNIAJĄCE POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Działania edukacyjne i informacyjne związane z podniesieniem poziomu bezpieczeństwa 2. Sprawne i dobrze wyposażone służby bezpieczeństwa (straż pożarna, służby porządkowe, zarządzanie kryzysowe) 3. Poprawa infrastruktury przeciwpowodziowej 4. Monitoring i kampanie informacyjne 5. Współpraca ze społeczeństwem w zakresie poprawy bezpieczeństwa oraz działań w przypadku zagrożenia 6. Zapobieganie wandalizmowi poprzez wspieranie stosownych programów

DZIEDZINA: ZARZĄDZANIE

CEL STRATEGICZNY	MĄDRE RZĄDZENIE
Cel operacyjny nr 1	ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konsekwentne realizowanie przyjętej polityki rozwoju 2. Aktywne i skuteczne aplikowanie o środki zewnętrzne, w tym dostępne fundusze unijne 3. Stałe doskonalenie systemów zarządzania
Cel operacyjny nr 2	DIALOG WŁADZY Z MIESZKAŃCAMI
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Badanie potrzeb i opinii mieszkańców powiatu (ankietyzacja) 2. Tworzenie społeczeństwa obywatelskiego poprzez zapraszanie organizacji pozarządowych do aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji w sprawach istotnych dla powiatu
Cel operacyjny nr 3	WSPÓŁPRACA MIĘDZY RÓŻNYMI SZCZEBLAMI ADMINISTRACJI
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja i udział w cyklicznych spotkaniach pomiędzy przedstawicielami różnych szczebli administracji (forum wymiany doświadczeń i informacji) 2. Wspólna realizacja przyjętych kierunków i celów działania

DZIEDZINA: DEMOGRAFIA

CEL STRATEGICZNY	INTEGRACJA I WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU LUDNOŚCI NAPŁYWOWEJ
Cel operacyjny nr 1	WZMACNIANIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szkolenia liderów, animatorów grup lokalnych 2. Promocja dobrych praktyk w zakresie integracji
Cel operacyjny nr 2	ZACIEŚNIANIE WIĘZI LOKALNYCH MIĘDZY MIESZKAŃCAMI
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja konkursów promujących najlepszych animatorów (z różnych dziedzin) 2. promocja aktywnych form spędzania czasu wolnego - aktywizacja społeczności lokalnej w obszarze rekreacji, sportu, kultury
Cel operacyjny nr 3	WSPARCIE INICJATYW LOKALNYCH ZE STRONY WŁADZ
Zadania/Działania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie i/lub organizowanie imprez integracyjnych np. Dożynki powiatowe 2. Współpraca władz z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w różnych obszarach życia społecznego.

IV. Potencjalne źródła finansowania

Podstawowym źródłem finansowania zadań ujętych w Strategii będą własne środki finansowe pochodzące z budżetu powiatu wrocławskiego, czy też poszczególnych gmin, w tym dostępne również w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej w przypadku przedsięwzięć dłuższych niż 1 rok. Jednakże przyjęcie, iż realizacja zadań nastąpi jedynie w oparciu o własne środki finansowe jednostek samorządu terytorialnego, jest niemożliwe i wielce ryzykowne. Stąd też dodatkowym i znaczącym źródłem finansowania zapisanych tu przedsięwzięć będą zewnętrzne środki finansowe, o jakie powiat wrocławski i jego poszczególne gminy będą aplikować w ramach dostępnych dla nich właściwych programów. Dominującym źródłem finansowania dla zadań zarówno powiatu wrocławskiego, jak i jego gmin są środki finansowe dostępne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013. Dodatkowo jednostki gminnego samorządu terytorialnego na szereg swoich przedsięwzięć mogą także aplikować i pozyskiwać środki w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. W poniższej tabeli ukazano matrycę pozycjonowania zewnętrznych źródeł finansowania - funduszy krajowych i zagranicznych w odniesieniu do wypracowanych i przyjętych w przedmiotowym dokumencie celów strategicznych w ramach poszczególnych ładów. Ujęto programy operacyjne dostępne w obecnym okresie programowania, tj.: w latach 2007-2013,

w ramach których można aplikować o środki funduszy europejskich. Zważywszy, iż na moment opracowywania niniejszego dokumentu strategicznego zbliża się koniec tego okresu programowania, zarazem maleje również możliwość aplikowania o środki dostępne w ramach poniżej wyszczególnionych programów. Proces ten zależy przede wszystkim od dostępności środków finansowych w ramach poszczególnych działań i ogłaszanych w ich ramach konkursów.

1. Matryce pozycjonowania zewnętrznych źródeł finansowania dla celów strategicznych

1.1. Ład środowiskowo - przestrzenny

Cele strategiczne ładu środowiskowo-przestrzennego:

- 1) wspieranie działań samorządów gminnych w drodze do uporządkowania i rozbudowy infrastruktury wodno-ściekowej na terenie powiatu,
- 2) optymalne zagospodarowanie wytwarzanych odpadów,
- 3) powiat w zgodzie z naturą,
- 4) optymalne wykorzystanie walorów krajobrazowo-przyrodniczych,
- 5) spójna polityka gospodarki przestrzennej.

Źródło finansowania	Cele strategiczne ujęte w ramach ładu środowiskowo-przestrzennego (dotyczy zadań – celów operacyjnych)				
	1)	2)	3)	4)	5)
KRAJOWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA					
Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej					
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	X	X	X		
ZAGRANICZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA					
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO					
Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013					
Priorytet 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz bezpieczeństwa ekologicznego i przeciwpowodziowego Dolnego Śląska – („Środowisko i bezpieczeństwo ekologiczne”)					
4.1 Gospodarka odpadami		X			
4.2 Infrastruktura wodno-ściekowa	X				
4.3 Poprawa jakości powietrza					
4.5 Rekultywacja obszarów zdegradowanych				X	
4.7 Ochrona bioróżnorodności i edukacja ekologiczna			X	X	
Priorytet 5. Regionalna infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku („Energetyka”)					
5.1 Odnawialne źródła energii		X			
5.3 Ciepłownictwo i Kogeneracja		X			
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013					
Priorytet 2 Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi					
2.2. Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich				X	
Priorytet 3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska					
3.1 Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego				X	
Priorytet 5 Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych					
5.1. Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności Gatunkowej				X	
5.4. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej.			X		

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROLNY NA RZECZ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH					
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013					
Oś 3. (społeczna) Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej	X	X	X	X	
Oś 4. LEADR		X		X	

1.2. Ład gospodarczy

Cele strategiczne Ładu gospodarczego:

- 1) konkurencyjny rynek pracy,
- 2) spójna polityka na rzecz wspierania lokalnego biznesu,
- 3) rozwój infrastruktury technicznej,
- 4) rozwój nowoczesnego rolnictwa.

Źródło finansowania	Cele strategiczne ujęte w ramach Ładu gospodarczego (dotyczy zadań – celów operacyjnych)			
	1)	2)	3)	4)
KRAJOWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA				
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych				
Narodowy program przebudowy dróg lokalnych – Etap II Bezpieczeństwo – Dostępność – Rozwój (2012-2015)			X	
ZAGRANICZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA				
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO				
Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013				
Priorytet 3. Rozwój infrastruktury transportowej na Dolnym Śląsku – („Transport”)				
3.1 Infrastruktura drogowa			X	
Priorytet 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz bezpieczeństwa ekologicznego i przeciwpowodziowego Dolnego Śląska – („Środowisko i				

bezpieczeństwo ekologiczne”)				
4.7 Ochrona bioróżnorodności i edukacja ekologiczna			X	
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013				
Priorytet 6 Polska gospodarka na rynku międzynarodowym				
6.2 Rozwój sieci centrów obsługi inwestorów i eksporterów oraz powstawanie nowych terenów inwestycyjnych				
Poddziałanie 6.2.2 Wsparcie działań studyjno-koncepcyjnych w ramach przygotowania terenów inwestycyjnych dla projektów inwestycyjnych	X			
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY				
Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013				
Priorytet VIII Regionalne Kadry Gospodarki				
8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie				
8.1.2. Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie	X			
Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionie				
9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty				
9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych	X			
9.4 Wysoko wykwalifikowana kadra systemu oświaty	X			
9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich	X			
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROLNY NA RZECZ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH				
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013				
Oś 3. (społeczna) Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej			X	X
Oś 4. LEADR			X	X

1.3. Ład społeczny

Cele strategiczne Ładu społecznego:

- 1) ograniczenie obszarów wykluczenia społecznego i likwidacja barier,
- 2) szeroka oferta i wysoki poziom edukacji zintegrowanej,
- 3) promocja atrakcji turystycznych, kulturowych, przyrodniczych i stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu,

4) edukacja prozdrowotna mieszkańców.

Źródło finansowania	Cele strategiczne ujęte w ramach ładu społecznego (dotyczy zadań – celów operacyjnych)			
	1)	2)	3)	4)
KRAJOWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA				
Ministerstwo Edukacji Narodowej				
0,6 % rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej				
0,6 % rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej	X	X		
PAŃSTWOWY FUNDUSZ REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (PFRON)				
PAŃSTWOWY FUNDUSZ REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (PFRON) – UMWD	X	X		
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego				
Programy krajowe Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego			X	
ZAGRANICZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA				
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO				
Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013				
Priorytet 6 Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”)				
6.2 Turystyka aktywna	X		X	
6.4 Turystyka kulturowa			X	
6.5 Działania wspierające infrastrukturę turystyczną i kulturową			X	
Priorytet 7 Rozwój infrastruktury placówek edukacyjnych				
7.2 Rozwój infrastruktury placówek edukacyjnych	X	X		
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013				
Priorytet 8. Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki				
8.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – eInclusion	X			
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013				
Priorytet 9 Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi				
9.3 Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej		X		
Priorytet 11. Kultura i dziedzictwo kulturowe				
11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym			X	

11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym			X	
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY				
Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013				
Priorytet VII Promocja Integracji Społecznej				
7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji				
7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej – projekty systemowe	X			
7.1.2 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie – projekty systemowe	X			
7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej.				
7.2.1. Aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	X			
7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej	X			
7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji	X			
Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionie				
9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty				
9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych		X		
9.2. Podniesienie jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego		X		
9.3 Upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego w formach szkolnych		X		
9.4 Wysoko wykwalifikowana kadra systemu oświaty		X		
9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich		X		
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROLNY NA RZECZ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH				
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013				
Oś 3. (społeczna) Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej			X	
Oś 4. LEADR			X	

1.4. Ład polityczno-instytucjonalny

Cele strategiczne Ładu instytucjonalno-politycznego:

- 1) mieszkaniac zadowolony ze stanu obsługi w administracji,
- 2) społeczeństwo obywatelskie,
- 3) bezpieczny powiat,
- 4) mądre rządzenie,
- 5) integracja i wykorzystanie potencjału ludności napływowej.

Źródło finansowania	Cele strategiczne ujęte w ramach Ładu polityczno-instytucjonalnego (dotyczy zadań – celów operacyjnych)				
	1)	2)	3)	4)	5)
KRAJOWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA					
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych					
Dofinansowanie przedsięwzięć informatycznych realizowanych na podstawie art.12 ustawy o informatyzacji.	X				
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego					
Programy krajowe Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego					X
ZAGRANICZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA					
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO					
Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013					
Priorytet 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz bezpieczeństwa ekologicznego i przeciwpowodziowego Dolnego Śląska – („Środowisko i bezpieczeństwo ekologiczne”)					
4.4 Zabezpieczenie przeciwpowodziowe i zapobieganie suszom			X		
4.6 Wsparcie instytucji zajmujących się zabezpieczeniem środowiska naturalnego			X		
Priorytet 6 Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”)					
6.2 Turystyka aktywna					X
6.4 Turystyka kulturowa					X
6.5 Działania wspierające infrastrukturę turystyczną i kulturową					X

Program Operacyjny kapitał Ludzki na lata 2007-2013					
Priorytet 8 Regionalne kadry gospodarki					
8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie					
8.1.1 Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw	X				
8.1.2 Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie		X		X	
Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionie					
9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach		X		X	
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013					
Priorytet 3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska					
3.1 Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego			X		
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROLNY NA RZECZ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH					
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013					
Oś 3. (społeczna) Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej		X	X	X	X
Oś 4. LEADR		X	X	X	X

W ramach obecnie trwającego okresu programowania, obejmującego lata 2007-2013, istnieje możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, m.in.: w ramach następujących programów operacyjnych:

- 1) Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lat 2007-2013,
- 2) Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013,
- 3) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013,
- 4) Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013,
- 5) Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013.

O pozyskanie środków finansowych w ramach ww. programów ubiegać się mogą praktycznie wszyscy uczestnicy, podmioty życia społeczno-gospodarczego, w tym m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, stowarzyszenia,
- organizacje pozarządowe, stowarzyszenia,
- przedsiębiorstwa, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, rolnicy,
- instytucje otoczenia biznesu.

Grupa Wnioskodawców / Beneficjentów ww. programów jest bardzo szeroka. Szeroki jest również zakres przedsięwzięć, które mogą być współfinansowane z funduszy europejskich. Aspekt ten jest zatem niewątpliwą szansą na rozwój powiatu wrocławskiego i jego poszczególnych gmin. Wysoka konkurencyjność i atrakcyjność powiatu wrocławskiego zależy nie tylko od inwestycji i działań podejmowanych przez władze publiczne powiatu i poszczególne gminy, ale także i od pozostałych podmiotów życia społeczno-gospodarczego. Ich aktywność inwestycyjna i pełne wykorzystanie cech – zasobów tych terenów, pozwala na stworzenie lepszej i kompleksowej zdolności tego regionu do konkurencyjności. Podejmowane inwestycje przyczyniają się do ugruntowania pozycji, roli i prestiżu powiatu wrocławskiego na tle inwestycyjnej mapy Dolnego Śląska, kraju, co ma szczególne znaczenie dla pozyskiwania inwestorów krajowych i zagranicznych.

L.p.	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Okres realizacji (programu, zadania, umowy)		Łączne nakłady finansowe	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.	Limit zobowiązań
			od	do						
1.	Budowa i modernizacja dróg powiatowych – poprawa infrastruktury drogowej	Starostwo Powiatowe we Wrocławiu	2011	2015	53 900 000	19 600 000	13 500 000	15 800 000	5 000 000	53 900 000
2.	Dach budynku szkoły – pałacu w Krzyżowicach (inwestycja)		2012	2012	2 403 903	2 403 903	-	-	-	2 403 903

Tabela 70. Przedsięwzięcia planowane do realizacji w latach 2012-2015 przez powiat wrocławski, Źródło: Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, 2011 r.

Rok 2014 rozpocznie nowy okres programowania perspektywy finansowej Unii Europejskiej. Uruchomione zostaną nowe programy, w ramach których możliwe będzie aplikowanie o zewnętrzne środki finansowe z funduszy europejskich. W obecnym czasie rozpoczęły się już prace nad opracowaniem właściwych i koniecznych dokumentów, które będą stanowić podstawę do rozdysponowania funduszy Unii Europejskiej na kolejne lata. Jednym z dokumentów, który pełnić będzie znaczącą rolę w kreowaniu polityki regionalnej w zbliżającej się perspektywie finansowej będzie „*Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*”. Dokument ten stanowić będzie jedną z podstaw projektowania kierunków wsparcia i zasad podziału środków funduszy Unii Europejskiej na lata 2014-2020 na poszczególne regiony/terytoria. KSRR wdrażana będzie za pomocą programów współfinansowanych zarówno ze środków krajowych, jak i europejskich. KSRR stanowi jedną z dziewięciu zintegrowanych strategii, które przyczyniać się będą do realizacji celów rozwojowych Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (Strategii Rozwoju Kraju 2020). Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju oraz Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (Strategia Polska 2030) stanowią główne dokumenty strategiczne w nowym systemie zarządzania rozwojem, w oparciu o które prowadzona będzie polityka rozwoju w przyszłym okresie programowania w latach 2014-2020.

V. Zarządzanie realizacją strategii

1. Instrumenty realizacji

Z uwagi na wysoką rangę niniejszego dokumentu oraz na skuteczną i trwałą implementację ujętych w nim zapisów, szczególnie ważne jest określenie systemu wdrażania Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego. System ten jest procesem ciągłym i wynika z wielu zależnych od siebie czynników. Instrumenty realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020 podzielić możemy na dwa rodzaje:

- instrumenty prawne,
- instrumenty finansowe.

1.1. Instrumenty prawne

Jednym z pierwszych kroków w realizacji zapisów niniejszego dokumentu strategicznego jest przyjęcie Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020 poprzez uchwałę Rady Powiatu Wrocławskiego w sprawie jej przyjęcia. Uchwała taka stanowi prawną podstawę do rozpoczęcia wdrażania strategii.

1.2. Instrumenty finansowe

Kluczową rolę odgrywa tutaj także posiadanie nakładów finansowych. Tak jak już wcześniej wspomniano, podstawowym źródłem finansowania ujętych w Strategii zadań będą własne środki finansowe pochodzące z budżetu powiatu wrocławskiego, w tym dostępne również w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej w przypadku przedsięwzięć dłuższych niż 1 rok. Dodatkowym i znaczącym źródłem finansowania zapisanych tu przedsięwzięć będą zewnętrzne środki finansowe, o jakie powiat wrocławski i jego gminy będą aplikować w ramach dostępnych dla nich właściwych programów. Zakłada się zatem następujące źródła finansowania zadań przedstawionych w Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020:

- środki własne samorządu powiatowego, gminnego, w tym także środki krajowe,
- środki organizacji pozarządowych,
- środki pochodzące z krajów europejskich, nie wchodzących w skład Unii Europejskiej, a należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, dostępne w ramach Szwajcarskiego Mechanizmu Finansowego,
- środki pochodzące z funduszy europejskich.

Poszukiwanie i pozyskanie dostępnych środków finansowych, które pozwolą na realizację ujętych w Strategii przedsięwzięć, jest jednym z najtrudniejszych, a zarazem najważniejszych etapów skutecznego wdrażania zapisów niniejszego dokumentu strategicznego. W ten sposób możliwe będzie urealnienie w wymiarze długookresowym przyjętej misji i wizji powiatu wrocławskiego.

2. Podmioty zarządzające realizacją strategii

Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020 jest jednym z ważniejszych i podstawowych dokumentów – stanowi lokalny fundament do prowadzenia polityki rozwoju lokalnego powiatu wrocławskiego.

System wdrażania tego dokumentu strategicznego zbudowany został w oparciu o Starostwo Powiatowe, którego kierownikiem jest Starosta Powiatu. Istotny jest także aspekt zaangażowania w proces wdrażania Strategii również poszczególnych gmin tworzących powiat wrocławski, w szczególności co do zadań, które należą do ich kompetencji zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym. Niniejszy dokument strategiczny jest bowiem dokumentem rozwojowym nie tylko powiatu wrocławskiego, ale także i poszczególnych gmin wchodzących w jego skład.

W bezpośredni proces zarządzania realizacją, wdrażania Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020, zaangażowani będą:

- Zarząd Powiatu Wrocławskiego – organ wykonawczy,
- Rada Powiatu Wrocławskiego – organ stanowiący,
- Zespół Zadaniowy ds. strategii rozwoju powiatu wrocławskiego na lata 2012-2020, powołany Zarządzeniem Nr 61 Starosty Powiatu Wrocławskiego z dnia 16 listopada

2011r. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele większości wydziałów Starostwa Powiatowego we Wrocławiu. Priorytetowym zadaniem Zespołu jest opracowanie strategii rozwoju powiatu wrocławskiego, monitoring oraz ewaluacja jej realizacji. Do innych zadań Zespołu należy:

- 1) w zakresie opracowania strategii:
  - a) zebranie materiałów zgodnie z zakresem zadań poszczególnych wydziałów,
  - b) analiza materiałów i ich selekcja pod względem ważności informacji,
  - c) przygotowanie opracowania tematycznego na podstawie zebranych materiałów,
  - d) weryfikacja wizji, misji, celów i zadań strategicznych;
- 2) w zakresie monitoringu i ewaluacji realizacji strategii:
  - a) opracowanie systemów wdrażania i monitoringu strategii oraz opracowanie modelu wdrażania strategii,
  - b) zebranie danych potrzebnych do opracowania raportów oceniających realizację strategii.

W proces realizacji Strategii pośrednio zaangażowane będą także i inne podmioty, w tym m.in.:

- jednostki organizacyjne powiatu wrocławskiego,
- gminy powiatu wrocławskiego,
- partnerzy społeczno-gospodarczy - wzajemna współpraca i dialog pomiędzy władzami publicznymi, organizacjami społecznymi i podmiotami gospodarczymi są bardzo istotne i odgrywają znaczącą rolę w kreowaniu konkurencyjności danego obszaru, ponieważ środowiska lokalne najlepiej znają problemy, potrzeby oraz zasoby swojego regionu,
- pozostali uczestnicy życia społeczno-gospodarczego, m.in. firmy projektowe, doradcze i ich specjaliści, eksperci, którzy m.in. przygotowywać będą dokumentację projektową dla podejmowanych przez powiat wrocławski przedsięwzięć.

3. System aktualizacji

Aktualizacja niniejszego dokumentu jest bardzo ważnym elementem ciągłego procesu jego skutecznego wdrażania i zarządzania nim. Bieżąca aktualizacja Strategii jest ważna ze względu na konieczność zachowania elastyczności niniejszego dokumentu wobec zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych płynących z otoczenia i wpływających na rozwój i pozycję powiatu wrocławskiego na tle regionu, kraju, Unii Europejskiej. Stworzenie mechanizmu aktualizacji Strategii pozwala, by dokument ten nie pozostawał tylko martwym zapisem, a wręcz przeciwnie, by ukazywał aktualne kierunki spójnego, zrównoważonego i harmonijnego rozwoju lokalnego powiatu wrocławskiego przy maksymalnym wykorzystaniu jego cech – zasobów warunkujących zdolność powiatu do konkurowania. Za proces ten w szczególności odpowiedzialny jest Zespół Zadaniowy ds. strategii.

W proces aktualizacji Strategii zaangażowani powinni być także mieszkańcy, organizacje społeczne i podmioty gospodarcze. Propozycje aktualizacji i zmian Strategii zgłaszane mogą

być również przez wszystkich członków Zarządu Powiatu Wrocławskiego. Aktualizacja dokonywana będzie na podstawie wyników monitoringu i ewaluacji, za które odpowiedzialny jest Zespół Zadaniowy ds. strategii. Proces aktualizacji obejmować powinien zarówno część diagnostyczną dokumentu, tj.: uaktualnianie danych statystycznych i wynikających z nich analiz, a także kolejno uaktualnianie uwarunkowań rozwoju powiatu wrocławskiego. Przyjmuje się, iż aktualizacja dokumentu odbywać się będzie w miarę potrzeb, na wniosek organu wykonawczego Zarządu Powiatu Wrocławskiego. Ostateczna decyzyjność, co do aktualizacji Strategii Rozwoju pozostaje w gestii organu stanowiącego, tj.: Rady Powiatu Wrocławskiego.

4. Monitoring i ewaluacja

Dla potrzeb niniejszego dokumentu strategicznego przyjęto, iż monitoring polegać będzie na bieżącej kontroli, na stałym gromadzeniu danych oraz ich analizie, co pozwoli kolejno ocenić stopień realizacji strategii.

Monitorowanie strategii odbywać się będzie zarówno w odniesieniu do zaprezentowanych tutaj danych statystycznych, bieżącej analizy warunków otoczenia – przesłanek, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych wpływających na rozwój powiatu, bądź też go hamujących, a także w odniesieniu do przyjętych wybranych wskaźników realizacji strategii. Bardzo ważny jest wówczas aspekt modyfikacji założonych celów i przyjętych kolejno zadań. Za bieżący monitoring dokumentu strategicznego odpowiedzialny będzie Zespół Zadaniowy ds. strategii, w skład którego wchodzi przedstawiciele większości wydziałów Starostwa. W ten sposób monitoring obejmie swoim zakresem każdy z obszarów życia społeczno-gospodarczego. Monitoring pełni bardzo ważną rolę w procesie realizacji strategii, ponieważ pozwala na wprowadzenie ewentualnych zmian na jak najwcześniejszym etapie w przypadku wystąpienia ewentualnych nieprawidłowości. Jest zarazem jednym z najważniejszych procesów, które przyczyniają się do bieżącej aktualizacji niniejszego dokumentu strategicznego.

Z procesem monitoringu nieodzownie związana jest także i ewaluacja. Ewaluacja Strategii ma tutaj na celu ocenę zasadności i skuteczności podejmowanych działań oraz ocenę osiągniętych wybranych wskaźników realizacji strategii. Podobnie jak w przypadku monitoringu, za ewaluację odpowiedzialny będzie również Zespół Zadaniowy ds. strategii, który na podstawie danych zgromadzonych poprzez system monitoringu i podczas ewaluacji opracowywać będzie raporty.

Ewaluacja działań przeprowadzana będzie trójfazowo, a jej wyniki mogą posłużyć do bieżącej aktualizacji dokumentu strategicznego:

- 1) Ocena wstępna – *ex ante* – przeprowadzana będzie na koniec każdego roku kalendarzowego. Ocena ta jest szczególnie istotna w roku zmian personalnych we władzach powiatu wrocławskiego, a także w rok po zmianach kadencyjnych. Spowodowane jest to faktem, iż w tym okresie istnieje największe i realne ryzyko zaprzestania realizacji strategii.

- 2) Ocena pośrednia – *interim* – planuje się, iż przeprowadzana będzie w ostatnim roku każdej kadencji władz powiatu wrocławskiego, czyli co 4 lata, w przyjętym horyzoncie czasowym strategii, tj. do roku 2020. Pierwsza ocena pośrednia przeprowadzona zostanie w 2014 r.
- 3) Ocena końcowa – *ex post* – przeprowadzona zostanie w ostatnim roku obowiązywania niniejszej Strategii. Ocenie podlegać będzie niniejszy dokument strategiczny jako całość, oceniony zostanie faktyczny stan realizacji wszystkich zaplanowanych i zrealizowanych zadań w przyjętej przestrzeni czasowej, tj. w latach 2012-2020. Ocenione zostanie, czy osiągnięto wybrane wskaźniki realizacji strategii, cele, przyjęta misja i wizja. Ocena końcowa stanowić będzie zarazem bazę w celu podjęcia prac nad opracowaniem strategii na kolejny horyzont czasowy.

VI. Wykaz materiałów źródłowych

1. Archiwum Starostwa Powiatowego we Wrocławiu
2. Archiwum Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
3. Uwarunkowania rozwoju turystyki w powiecie wrocławskim, Wrocław 2005
4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2009-2015, Wrocław 2008
5. Wieloletni Program Współpracy Powiatu Wrocławskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w latach 2011 – 2012
6. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Wrocławskiego, Kierunki działań Zarządu Powiatu na lata 2004 – 2013, Wrocław 2004
7. Ocena stanu czystości rzek Województwa Dolnośląskiego w 2008 r., WIOŚ we Wrocławiu, 2009 r.
8. Ocena stanu czystości wód podziemnych Województwa Dolnośląskiego w 2008 r., WIOŚ
9. Ocena poziomów substancji w powietrzu na terenie Województwa Dolnośląskiego w 2008 r.
10. Raport o stanie środowiska, wioś
11. Dane Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu (sprawozdanie roczne)
12. Dane Państwowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej we Wrocławiu
13. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie
14. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015
15. Narodowa Strategia Spójności 2007-2013” („Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie”)
16. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku
17. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czernica na lata 2006-2013, Czernica 2006 r.

18. Strategia rozwoju gminy Długołęka, Długołęka 2011 r.
19. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Jordanów Śląski na lata 2004-2006, Jordanów Śląski 2004r.
20. Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Katy Wrocławskie do roku 2020, Kąty Wrocławskie 2008 r.
21. Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Kobierzyce do roku 2020, Kobierzyce 2008 r.
22. Strategia Rozwoju Gminy Mietków, Mietków 2003 r.
23. Strategia Rozwoju Gminy Święta Katarzyna do roku 2020, Święta Katarzyna 2008 r.
24. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Sobótka, Sobótka 2000 r.
25. Strategia Rozwoju Gminy Żórawina, Żórawina 2005 r.
26. Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl
27. Mapa Aktywności Społecznej, <http://mas.pretius.com>
28. www.powiatwroclawski.pl
29. Biuletyn Informacji Publicznej Starostwa Powiatowego we Wrocławiu
30. Biuletyn Informacji Publicznej Telekomunikacji Polskiej S.A.

VII. Wykaz tabel, wykresów i rysunków

1. Wykaz tabel

TABELA 1. UCZESTNICY PROCESU TWORZENIA STRATEGII	9
TABELA 2. WYKAZ DOKUMENTÓW SEKTOROWYCH POWIATU WROCŁAWSKIEGO	14
TABELA 3. WYKAZ DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH GMIN POWIATU WROCŁAWSKIEGO	15
TABELA 4. GMINY POWIATU WROCŁAWSKIEGO WG POWIERZCHNI	18
TABELA 5. OGÓLNA OCENA WÓD POWIERZCHNIOWYCH KONTROLOWANYCH W 2008 R., ŹRÓDŁO: OCENA STANU CZYSTOŚCI RZEK WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 2008 R., WIOŚ WE WROCŁAWIU, 2009 R.	19
TABELA 6. OCENA JAKOŚCI WYNIKÓW MONITORINGU DIAGNOSTYCZNEGO WÓD PODZIEMNYCH W 2008 R., ŹRÓDŁO: OCENA STANU CZYSTOŚCI WÓD PODZIEMNYCH WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 2008 R., WIOŚ.....	20
TABELA 7. WYNIKI BIEŻĄCEJ OCENY JAKOŚCI POWIETRZA ZA ROK 2008, ŹRÓDŁO: OCENA POZIOMÓW SUBSTANCJI W POWIETRZU NA TERENIE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 2008 R.....	21
TABELA 8. WYNIKI BIEŻĄCEJ OCENY JAKOŚCI POWIETRZA ZA ROK 2007, ŹRÓDŁO: RAPORT O STANIE ŚRODOWISKA	21
TABELA 9. CHARAKTERYSTYKA SZATY ROŚLINNEJ POWIATU WROCŁAWSKIEGO WG OBSZARÓW, OPRACOWANIE WŁASNE	22
TABELA 10. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	23
TABELA 11. ROZMIESZCZENIE LUDNOŚCI WE WSIACH I MIASTACH POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	24
TABELA 12. LICZBA OSÓB PRACUJĄCYCH NA TERENIE POWIATU WROCŁAWSKIEGO WG PKD 2004, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	26
TABELA 13. LICZBA OSÓB PRACUJĄCYCH NA TERENIE POWIATU WROCŁAWSKIEGO WG PKD 2007, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	26

TABELA 14. STRUKTURA BEZROBOCIA, BEZROBOTNI WG WIEKU, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY ...	28
TABELA 15. OFERTA EDUKACYJNA POWIATOWYCH ZESPOŁÓW SZKÓŁ	31
TABELA 16. OFERTA EDUKACYJNA PLACÓWEK SPECJALNYCH POWIATU WROCŁAWSKIEGO	31
TABELA 17. OFERTA EDUKACYJNA PLACÓWEK NIEPUBLICZNYCH POWIATU WROCŁAWSKIEGO	32
TABELA 18. STRUKTURA KSZTAŁCENIA W ZALEŻNOŚCI OD TYPU SZKOŁY W LATACH 2006/2007-2010-2011, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011 R.	33
TABELA 19. NABÓR DO KLAS PIERWSZYCH W POSZCZEGÓLNYCH SZKOŁACH W LATACH 2006/2007-2010/2011, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011	34
TABELA 20. LICZBA PRACOWNIKÓW PEDAGOGICZNYCH ORAZ ADMINISTRACJI I OBSŁUGI W LATACH 2006/2007- 2010/2011, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011	36
TABELA 21. KADRA PEDAGOGICZNA W PRZELICZENIU NA ETATY WG STOPNIA AWANSU ZAWODOWEGO W LATACH 2006-2011, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011.....	37
TABELA 22. LICZBA I STRUKTURA STYPENDIÓW RADY POWIATU WROCŁAWSKIEGO W LATACH 2006/2007- 2010/2011, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011	38
TABELA 23. MIEJSCE DZIAŁANIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH W LATACH 2006-2011, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011	39
TABELA 24. LICZBA APTEK W POWIECIE WROCŁAWSKIM Z PODZIAŁEM NA GMINY, ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE, 2011 R.	41
TABELA 25. GMINNE OŚRODKI POMOCY SPOŁECZNEJ W POWIECIE WROCŁAWSKIM.....	42
TABELA 26. ZESTAWIENIE LICZBOWE RODZIN ZASTĘPCZYCH W LATACH 2005 – 2010 W POWIECIE WROCŁAWSKIM, ŹRÓDŁO: DANE POWIATOWEGO CENTRUM POMOCY RODZINIE WE WROCŁAWIU	43
TABELA 27. ZESTAWIENIE LICZBOWE DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W RODZINACH ZASTĘPCZYCH W LATACH 2005- 2010, ŹRÓDŁO: DANE POWIATOWEGO CENTRUM POMOCY RODZINIE WE WROCŁAWIU	44
TABELA 28. ZAINTERESOWANIA DEKLAROWANE PRZEZ OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE W ZAKRESIE PODJĘCIA RÓŻNORODNYCH FORM AKTYWNOŚCI W OBSZARACH: ZAWODOWYM, SPOŁECZNYM I ZDROWOTNYM .	48
TABELA 29. ZDARZENIA NA TERENIE POWIATU WROCŁAWSKIEGO W LATACH 2007-2010, ŹRÓDŁO: DANE KM PSP WE WROCŁAWIU (SPRAWOZDANIE ROCZNE)	50
TABELA 30. ZAGROŻENIA I PRZESTĘPSTWA W LATACH 2007 – 2010, ŹRÓDŁO: DANE KM PSP WE WROCŁAWIU (SPRAWOZDANIE ROCZNE).....	51
TABELA 31. WYPADKI DROGOWE W PODZIALE NA GMINY	52
TABELA 32. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA NIEKTÓRYCH CHOROÓB ZAKAŻNYCH W POWIECIE WROCŁAWSKIM W 2008 ROKU, ŹRÓDŁO: PSSE (SPRAWOZDANIE ROCZNE)	52
TABELA 33. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA NIEKTÓRYCH CHOROÓB ZAKAŻNYCH W POWIECIE WROCŁAWSKIM W 2009 ROKU, ŹRÓDŁO: PSSE (SPRAWOZDANIE ROCZNE).....	53
TABELA 34. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA NIEKTÓRYCH CHOROÓB ZAKAŻNYCH W POWIECIE WROCŁAWIU W 2010 ROKU, ŹRÓDŁO: PSSE (SPRAWOZDANIE ROCZNE)	54
TABELA 35. ZADANIA PUBLICZNE Z ZAKRESU KULTURY I SPORTU W LATACH 2007-2010, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011	56
TABELA 36. AKWENY PRZYDATNE DO WYPOCZYNKU NAD WODĄ, ŹRÓDŁO: UWARUNKOWANIA ROZWOJU TURYSTYKI POWIATU WROCŁAWSKIEGO.....	58
TABELA 37. OGÓLNA ILOŚĆ OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W EWIDENCJI NA TERENIE POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011.....	59
TABELA 38. WYKAZ ILOŚCIOWY ZABYTKÓW POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: UWARUNKOWANIA ROZWOJU TURYSTYKI POWIATU WROCŁAWSKIEGO	60
TABELA 39. WYKAZ ILOŚCIOWY POZOSTAŁYCH OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH POWIATU WROCŁAWSKIEGO	61
TABELA 40. WYKAZ NAJPOPULARNIEJSZYCH ZABYTKÓW POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE	62
TABELA 41. WYKAZ WALORÓW SPECJALISTYCZNYCH POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: UWARUNKOWANIA ROZWOJU TURYSTYKI POWIATU WROCŁAWSKIEGO	63

TABELA 42. TURYSTYCZNE OBIEKTY ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA – HOTELE, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	64
TABELA 43. TURYSTYCZNE OBIEKTY ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA WG RODZAJÓW, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY	64
TABELA 44. LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH OGÓŁEM WG RODZAJÓW, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	64
TABELA 45. LICZBA MIESZKAŃ ODDANYCH DO UŻYTKOWANIA, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	65
TABELA 46. LICZBA MIESZKAŃ W LATACH 2005-2010 W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH (STAN W DNIU 31 XII), ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY	66
TABELA 47. BUDYNKI MIESZKALNE NOWE ODDANE DO UŻYTKOWANIA W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU W LATACH 2005-2010, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY	67
TABELA 48. WSKAŹNIK JAKOŚCI POŁĄCZEŃ TELEKOMUNIKACYJNYCH ZA 2006 ROK, ŹRÓDŁO: BIULETYN INFORMACJI PUBLICZNEJ TELEKOMUNIKACJI POLSKIEJ S.A.	71
TABELA 49. ZWODOCIAĞOWANIE I SKANALIZOWANIE GMIN W POWIECIE WROCŁAWSKIM W 2006R., ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2007	72
TABELA 50. SIEĆ WODOCIAĞOWA W POWIECIE WROCŁAWSKIM, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2009 I 2010.....	72
TABELA 51. SIEĆ KANALIZACYJNA W POWIECIE WROCŁAWSKIM, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2009 I 2010.....	73
TABELA 52. LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z KOMUNALNYCH OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW W POWIECIE WROCŁAWSKIM W 2008R., ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2009	73
TABELA 53. DANE DOT. GOSPODARKI ŚCIEKOWEJ W POWIECIE WROCŁAWSKIM W 2008R., ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2009.....	74
TABELA 54. ODBIORCY ORAZ ZUŻYCIENIE ENERGII ELEKTRYCZNEJ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH POWIATU WROCŁAWSKIEGO W LATACH 2008 I 2009, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2009R. I 2010R. .	74
TABELA 55. DOSTĘP DO SIECI GAZOWEJ W GMINACH POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2007.....	75
TABELA 56. SIEĆ GAZOWA ORAZ ODBIORCY I ZUŻYCIENIE GAZU W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH POWIATU WROCŁAWSKIEGO W LATACH 2008 I 2009, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2009R. I 2010R. .	75
TABELA 57. STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W POWIECIE WROCŁAWSKIM WG RODZAJU ICH DZIAŁALNOŚCI	76
TABELA 58. LICZBA ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W HANDLU, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY	79
TABELA 59. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON- SEKCJA BUDOWNICTWO W LATACH 2005-2009 (STAN W DNIU 31 XII).....	79
TABELA 60. STRUKTURA DOCHODÓW I WYDATKÓW BUDŻETU POWIATU WROCŁAWSKIEGO (W PLN) W LATACH 2006-2010, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2011R.	81
TABELA 61. WYKAZ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH WG OBSZARÓW DZIAŁANIA, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011 R.	89
TABELA 62. WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW FINANSOWYCH PRZEKAZANYCH ORGANIZACJOM POZARZĄDOWYM W FORMIE ZLECENIA REALIZACJI ZADAŃ.....	90
TABELA 63. CHARAKTER I LICZEBNOŚĆ WYDARZEŃ ODBYWAJĄCYCH SIĘ W POWIECIE WROCŁAWSKIM	92
TABELA 64. PARTNERZY ZAGRANICZNI POWIATU WROCŁAWSKIEGO.....	94
TABELA 65. PRZYKŁADY PROJEKTÓW ZREALIZOWANYCH W RAMACH WSPÓŁPRACY ZAGRANICZNEJ POWIATU WROCŁAWSKIEGO W LATACH 2006-2011	95
TABELA 66. PARTNERZY ZAGRANICZNI GMIN POWIATU WROCŁAWSKIEGO	96
TABELA 67. ZESTAWIENIE ODPOWIEDZI ANKIETOWYCH W CZĘŚCI A	109
TABELA 68. ZESTAWIENIE ODPOWIEDZI ANKIETOWYCH W CZĘŚCI C – PYTANIA OTWARTE	110
TABELA 69. ZESTAWIENIE ODPOWIEDZI ANKIETOWYCH W CZĘŚCI D – INFORMACJE O RESPONDENCIE.....	111

TABELA 70. PRZEDSIĘWZIĘCIA PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2012-2015 PRZEZ POWIAT WROCŁAWSKI, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011 R.....	130
--	-----

2. Wykaz rysunków

RYSUNEK 1. MAPA POWIATU WROCŁAWSKIEGO	18
RYSUNEK 2. PRZYKŁADOWY ZRZUT EKRAŃOWY Z SYSTEMU WROSIP.....	88
RYSUNEK 3. PRZYKŁADOWY ZRZUT EKRAŃOWY OBRAZUJĄCY MAPĘ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	91
RYSUNEK 4. PRZYKŁADOWY ZRZUT EKRAŃOWY OBRAZUJĄCY MAPĘ WYDARZEŃ	91

3. Wykaz wykresów

WYKRES 1. PRZYRÓST NATURALNY W POWIECIE WROCŁAWSKIM, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY .	24
WYKRES 2. LICZBA OSÓB ZAMIESZKUJĄCYCH POSZCZEGÓLNE GMINY POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	25
WYKRES 3. LICZBA OSÓB PRACUJĄCYCH NA TERENIE POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	26
WYKRES 4. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH NA TERENIE POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	27
WYKRES 5. STOPA BEZROBOCIA W POWIECIE WROCŁAWSKIM, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	27
WYKRES 6. LICZBA OSÓB ZATRUDNIONYCH W GMINACH POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY	28
WYKRES 7. LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W GMINACH POWIATU WROCŁAWSKIEGO, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.....	29
WYKRES 8. STOPA BEZROBOCIA W POWIECIE WROCŁAWSKIM NA TLE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY	29
WYKRES 9. LICZBA UCZNIÓW W LATACH SZKOLNYCH 2006/2007-2010/2011, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011R.	33
WYKRES 10. NABÓR DO PIERWSZYCH KLAS W LATACH 2006/2007-2010/2011, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011	35
WYKRES 11. STRUKTURA KADRY PEDAGOGICZNEJ WG STOPNIA AWANSU ZAWODOWEGO W LATACH 2006/2007-2010/2011 ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011	37
WYKRES 12. PŁASZCZYZNY DZIAŁALNOŚCI PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH W LATACH 2006-2011, ŹRÓDŁO: STAROSTWO POWIATOWE WE WROCŁAWIU, 2011.....	39
WYKRES 13. TYPY ZAINTERESOWAŃ DEKLAROWANE PRZEZ OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE	48
WYKRES 14. PRZYRÓST LICZBY MIESZKAŃ W LATACH 2005-2010 W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU ..	66
WYKRES 15. LICZBA POZWOLEŃ NA BUDOWĘ WYDANYCH NA TERENIE POWIATU WROCŁAWSKIEGO W LATACH 2005-2010- BUDOWNICTWO JEDNORODZINNE	67
WYKRES 16. WYSOKOŚĆ NAKŁADÓW FINANSOWYCH NA INWESTYCJE NA DROGACH POWIATOWYCH W LATACH 2006-2010	69
WYKRES 17. LICZBA ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W POWIECIE WROCŁAWSKIM, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY	76
WYKRES 18. DOCHODY I WYDATKI NA 1 MIESZKAŃCA W POWIECIE WROCŁAWSKIM W LATACH 2006-2010, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2011R.	81
WYKRES 19. STRUKTURA DOCHODÓW I WYDATKÓW BUDŻETU POWIATU WROCŁAWSKIEGO W LATACH 2006-2010, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2011R.	81
WYKRES 20. WYDATKI OGÓŁEM WG DZIAŁÓW KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ W ROKU 2010 W POWIECIE WROCŁAWSKIM, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2011R.	82

WYKRES 21. STRUKTURA DOCHODÓW BUDŻETU POSZCZEGÓLNYCH GMIN POWIATU WROCŁAWSKIEGO (W PLN) W LATACH 2006-2010, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2011R.....	83
WYKRES 22. STRUKTURA WYDATKÓW BUDŻETU POSZCZEGÓLNYCH GMIN POWIATU WROCŁAWSKIEGO (W PLN) W LATACH 2006-2010, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2011R.....	83
WYKRES 23. STRUKTURA WYDATKÓW MAJĄTKOWYCH INWESTYCYJNYCH W LATACH 2006-2010, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2011R.....	84
WYKRES 24. DOCHÓD NA 1 MIESZKAŃCA W GMINACH POWIATU WROCŁAWSKIEGO W LATACH 2006-2010, ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, 2011R.	84
WYKRES 25. ZESTAWIENIE ODPOWIEDZI ANKIETOWYCH W CZĘŚCI B	109